

Jesus Egiguren: "EAJ egoera honetatik oposiziora bidean doa"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

BEREZIA

Nafarroa
Oinez 99

GURE MENDEA

EUSKAL KULTURAREN KRONIKA ETA JOKOA

Rikardo Jimenez

"Ziklistak badaki ez duela irabaziko dopatu gabe"

milaka begirada urteko 366 egunetan

2000.eko Euskal Kulturaren Urtekaria Ikusi Egingo Zaituzte

Kontrata ezazu zure publizitatea:

Industrialdea 15, 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa)
Tel.: 943 37 15 45 • Faxe: 943 37 34 03 / 36 10 48
Posta-e: publiz@argia.com • www.argia.com

Epea: 1999.eko urriaren 30a

Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Jesus Egiguren: «EAJ egoera honetatik oposiziora bidean doa»

9

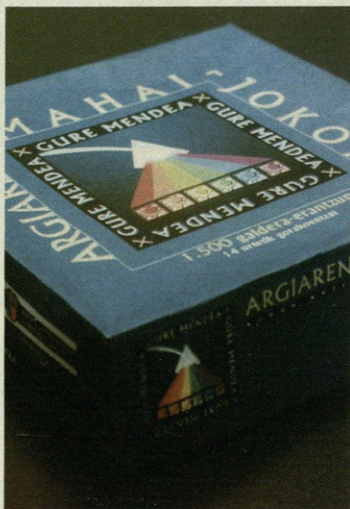
■ Nafarroa Oinez: Jaso gora ikastola

21

■ R. Jimenez: «Axola duena dopingean ez harrapatzea da»

28

■ «Gure Mendea»: Ehun urteko kultura, eskura

35

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. *Asisko Urmeneta* 4

Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6

Elkarrizketa: Jesus Egiguren.

Mikel Asurmendi 9

Maragallen alternatiba hutsa eta Pujolen

ohikotasuna lehian. *Pako Soto* 12

EKONOMIA

Japoniako alarmak Garoñari ere eragiten dio.

Daniel Udalaiz 15

EUSKARA

Semaforoa berdean dute euskarazko autoek.

Amaia Olano 18

GIZARTEA

Nafarroa Oinez 99: Jaso gora ikastola.

Amaia Olano. Daniel Martirena 21

Elkarrizketa: Rikardo Jimenez.

Onintza Irureta 28

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 32

«Gure Mendea»: Ehun urteko kultura, eskura.

Nagore Irazustabarrena 35

«Dama eta kardinala»: Sugarak piztuta dirau.

Beñat Doxandabaratz 41

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 44

Agenda 47

Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz 48

Bizia 51

Ihesi 53

Denborapasak 56

IRITZIAK

Politika: Victor Aierdi 8

Kultura: Oier Araolaza 34

Azkena: Jose Inazio Ansorena 58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

ASISKO + XAMAR

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
Zapirain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
Urruzmendi.

Hedapena: Isabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/

943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.
eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pta./90,15 euro

Ipar Euskal Herria...717 lib./109,31 euro

Espainia...15.000 pta./90,15 euro

Beste atzerriak...19.300 pta./115,99 euro

Airez...30.225 pta./181,65 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Ikasberrikoei: euskararekin ezin da jolastu

1999ko urriaren 3an Azpeitiko Ikasberri Ikastolako Mailu Gurrutxagak, 2000. urteko Kilometrotako koordinatzaileak, Azpeitiko Ikasberri ikastola dela Urola bailaran euskara hutsean soilik diharduen eskola bakarra dio. Esaldi honen aurrean ondorengoa adierazi nahi dut:

1.- Lehenik, hori guztiz gezurra dela, zeren Ikasberritik at Azpeitiko Ikastola Karmelo Etxegaraik urtebetetik hemezortzira bitartean, euskara hutsean dihardu eta nahiz herriko nahiz bailarako beste ikastola eta ikastetxe erlijiosoeke ere aspalditik D eredua ezarria dute.

2.- Beldur nintzen Ikasberriren beharra bailara honetan justifikatzeko eta 2000. urteko Kilometroak herri honetan ospatzea arrazoitzeko, gisa honetako argudio faltsuetara jo beharko ote zen. Kanpaina hasi baino ez da egin. Arren, bide horretatik ez jarraitzea eskatzen dut, zeren euskarak eta gure herriak ez baitu horrelakorik merezi.

Urola bailarako irakaskuntzaren euskalduntzea ikastolen artean, bereziki, eta beste ikastetxeekin kontatuz, guztion artean garatutako plangintza bat medio egiten dugu edo inoiz ez dugu egingo. Hanka sartze galanta eta atzera pausoa derizkiot enfrontamentuan oinarritzeari.

3.-Esaldi hori publikoki zuzentzea nahiko nuke zeren, bai gure Ikastolan, baita bailarako beste ikastola eta ikastetxee-

tan, maiz isilik eta esker gutxiarekin lanean diharduten irakasle eta gurasoeke begirune handiagoa merezi baitugu.

Karmelo Etxegaraik Ikastolari dago-kionez, harro sentitzen naiz publizazioaren alde egindako apustuarekin eta ez dut lotsarik ozenki esateko. Publizazioaren ondorioz, Karmelo Etxegaraik Ikastola indartuta eta euskal irakaskuntza Urola bailaran sendoagotuta atera dira. Herri honen esparru guztiak euskalduntzen ahalegintzen garenontzat aurrerapauso garrantzitsu bat izan dela deritzot.

4.- Kilometroak 2000ri nire zorte eta nahirik hoberena opa diot, esku bat botatzeko prest naukazue, nahiz eta nire desadostasuna agertu antolatu den bezala antolatzeagatik. Garai berrien lekuko izan beharrean, bi ikastolak elkartzeko eta bateratzeko bide izan beharrean, iraganeko liskarrak berpizteko izango ote den beldur naiz.

**MANUEL AGIRRE
AZPEITIA (GIPUZKOA)**

Hiruko Txikian

IZARAPEAN

Maindre xuriz eta poliziez zainduta lehenik eta loturik otarrantz zeramantela ondoren, ETBk bere informatiboetan erakutsi irudiek kolpatu gintuzten errukirik gabe. Argi zen. Argi Perurena. Hautzarroan BVEk, ATEk, GALEk edo Estatuaren zerbitzuek momentuan momenturako ezkututzen ziren izenpean aita Bixente gabe utzi zutena. Hendaiako karrika lekuko, Steinekin batera erahil zioten aitaren alabak, Argik, izarapetik erakutsitako ardurak gauzka txunditurik. Eta indarra. Ordu batean izan da. Hiru gara atxilotutakoak. Ni, Argi naiz. Argi Pe-

rurena. Bera entzutean, lotsa sentiarazten dizun adinako kemena zerion abotsari antza hartzeko moduan izan ginen, ETBko kazetariaren atxekimendu profesionalari esker —kamerak eta teknikariak barne— gure telebistatzat sentiarazi baitziguten eurea. Eta erdaldunek, Frantziako poliziak ETB bere prentsaurrekora sartzea galerazi eta txintik atera ez zutenek, bertsio originala entzun eta azpitulutan ikasi behar izan zuten Argirena. Izarapekoa. Maindre xuripetik erakutsi adorea ●

● **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

«NEKEAK HIL EGITEN DU»

Euskal Herriko eta Europako garraiolariek joan den astean mobilizazioak egin zituzten beren herrietan eta Luxenburgon, Garraioetako Ministroak han baitzeuden bilduta. 48 orduko lanastea eskatzea zuten helburu, euren lemak dioenez, «nekeak hil egiten du» eta. Euskal eta europar kamioilariak batez beste 70-80 ordu egiten dute lan astean. Ulertzekoa da, beraz, «nekeak hil egiten du» lema hartu izana. Eta nekeak ez ditu kamioilariak bakarrik hiltzen (400 badira 1998 urtean Estatu Espainiarrean biziak galdu zutenak, eta 2.800 Europan), baita istripu ugari hauetan topo egiten duten beste pertsonak ere. Beharrezkoa da europar instituzioek garraioetako «lobby» handiek egiten dituzten presioei muzin egitea eta lanorduek murriztu zein soldatak hobetzea. Euskal eta europar garraiolariek alarma hotsa jo dute jada. Pazifikoki. Lanbide horrek berekin dakartzan istripu, gaixotasun eta heriotzak gutxitzeko egin dituzten aldarrikapen hauek zilegi dira eta ez entzutea, ekintza erradikalagoei eta grebei bide ematea da. Alferrik izango da ondoren intziri egin eta bortxakeria salatzea.

◆ DANIEL UDALAITZ

HURRENGO URRATSEI BEGIRA

PARIS-EK entzungorrena egin nahi izango du departamenduaren eskakizun ozenaren aurrean, eta oraingoz bederen ez dio erantzungo Ipar Euskal Herriko herritarren ordagoari. Bostereak nahi duenean eta berarentzako interes sakraturik arriskuan jartzen ez denean hartzen du kontuan herritarren borondatea. Euskal Departamenduaren eskaerak ez du asebetetzen abertzalea baina abertzaleen esku tresna garrantzitsua jar dezake. Horrek beldurtzen du Paris eta, aldi berean, eskakizunari muzin egiteak eta beldurrek Parisen izaera jakobino mugiezinen irudi argia eskaintzen dute. Parisen, azken asteotan Iparraldeko politikari askok adierazi legez, hegoaldera begira dira; eta Madrilén iparraldera. Bi hiriburu handietan beldur dira ipar eta hegoan eman daitezkeen prozesuez, nahiz eta berauek oso desberdinak izan.

UDALBILTZAKO LAN BATZORDEAK JARDUNEAN ARI DIRA JADANIK

UDALBILTZAKO lan batzordeak jadanik lanean dira eta datorren urriaren 19an zuzendaritza batzordeak egingo duen bilerarako bere egitasmoak aurkeztu beharko ditu. Honakoak dira lan batzordeak: Nazio izaeraren garapena, Euskal Herriaren egoeraren diagnosis egin behar duena, nazioartean Euskal Herriaren egoera eta dinamika zabalduko duena, etorkizuneko insti-

■ Udalbiltzako batzordeak lanean dira jada.

EGUNKARIA

tuzioen egoeraren azterketa eta barne antolaketa eta jardura. Horrez gain, Udalbiltzako zuzendaritzak ia prest dauka datozen asteetan Euskal Herriko udal guztietan aurkeztuko litzatekeen mozioa.

ETA PSE-EE ESKUTIK DONOSTIAN

PSE-EE-K eta PPK egin dute jada Donostiako udaleko lan eremu desberdinen banaketa. Lortutako akordioa, gainera, EAEko beste udal batzuetara ere zabal daiteke, esate baterako ezkerreko zenbaitzuetara eta Eibarrera. Ikusiko da zer gertatzen den baina gertakizunen norabideak dioenez, abertzale eta estatualisten arteko banaketa gero eta argiagoa izango da.

EB-REN ERRONKAK

DATORREN asteburuan, hilak 16 eta 17, egingo du Abertzaleen Batasunak (AB) bere ba-

B A H E A

- Didier Borotra, Miarritzeko alkate eta senadorea: «EAJtik oso gertu sentitzen naiz. (...)Urriaren 10etik aurrera euskal herritarrek etsipena sentitzeko osagai gehigarri bat izango dute, populazioak gehiengoz eskatzen duen aldarrikapen bat errefuxatzen duelako gobernuak».
- Joseba Egibar: «ETAren su-etena gelditune teknikoan dago».
- Javier Balza Barne Kontseilaria Euskal Herrian bizi den barne prozesuari buruz: «Argi da aspaldian ez dela aurreratzen».

E T R O A

EKIN SORTU DA

Irailean jada jakin izan zen Ekinen sorreraz, ezker abertzaleko erakunde berria. Aurkezpen publikoa, ordean, joan den astean egin zuen Gernikan «askatasuna eta sozialismoaren aldeko antolakundeak». «Ez gara goi mailako ekimen politikorako erakundea; gizartean, ikastetxe, lantegi edo herri dinamiketan txertatzen den erakundea da gurea», azaldu zuten Pako Aranburuk, Juan Mari Mendizabalek, Olatz Eigurenek eta Jon Salaberriak. Beste zenbait aurkezpen pribatu ere egin dituzte jadanik Euskal Herrian zehar. Helburuak eta lan-eremua ez da berria, lehenago ere ezker abertzaleak izan du herri, auzo eta gizarte erakundeetan aritu den talderik eta. Lan moldeak, ingurunearekiko eragina eta egungo errealitatean nola txertatzen den ikusi beharko da datozen hilabeteetan.

tzar nagusia. Bi ponentzia bederen izango dira bertan, bata ofiziala eta bestea militante talde batek aurkeztua. Lizarra-Garazi, eraikuntza nazionala, Euskal Departamendua, euskararen ofizialtasuna eta, ABren definizio prozesua eta gizarte zabalkundea izango dira, besteak beste, gai nagusietakoak. Euskal Departamenduaren aldarrikapenaren bultzadan ABk izan duen protagonismoa beste sektore batzuek berenganatzea eta euskararen ofizialtasunaren eskaera ahanzteak edo bigarren maila batera eramatea da ABko sektore batzuen beldurretakoa.

GIRALDILLEKIN BUELTAKA

DUELA bi aste PSOEko diputatu batek Sevillako Atletismo Mundialetan izandako 'giral-dillazoaz' itaundu zuen Espainiako Barne Ministerioa. Jaime Mayor Orejak kontu horiek haitzatu «terroristen lagunei» bakarrik egiten ziela

mesede eta horrelakoak aipatzea ere ez zuela merezi erantzun zuen. Inork gutxik egin bide dio kasu, bere etxekoek ere ez, iragan astean Leopoldo Barreda EAeko PPko bozeramailek gaiaren inguruan galdetu baitzion Xabin Intxaurregari, honek ekintza onetsi zuelako azalpenak eskatzu.

■ PSE-PP akordioa gauzatu da Donostian.

■ Galindo generala.

IZPIAK

Galindo generala eta 'Lasa-Zabala auzia'n dauden gainerako auziperrak datorren urtarilean epaitu ditzakete Espainiako Auzitegi Nazionalan. Akusatuen abokatuak Alacanteko Lurralde Auzitegian egin nahi zuten epaiketa baina Espainiako Auzitegi Gorenak abokatuak helegiteak atzera bota eta epaiketa Auzitegi Nazionalan egitea agindu du.

Jose Antonio Altuna Usurbilgo alkatea, Espainiako armadari soldadutza egiteko adinean zeuden gazteen zerrenda ez pasatu izanagatik epaitua, absolbitu du Donostiako 2. Penal Epaitegiko epaile batek.

Javier Sanz Castejoneko alkatea (UPN) izango da —PSNren botoen laguntzarekin— Nafarroako Legebiltzarreko senadore autonomikoa.

■ Javier Castejon.

- Ramon Rabanera, Arabako Diputatu Nagusia: «Pena handia ematen dit EAJko buruzagi garrantzitsuak HBrekin ikustea preso hurbilketa aldea, bere unean EAJ izan baitzen PSOE sakabanaketarako izan zuen sostengurik handienetakoa».
- Arnaldo Otegi, PSE-EEk eta PPk Donostian lortutako udal akordioari buruz: «XXI. mendeko atarian JONSeko Espainiar Falangeen birfundazioa da».
- Miguel Sanz Lehendakaria: «Nafarrek erabakitzen duten patua soilik izanen du Foru Komunitateak».

BAKE-PROZESU ESPLIZITOAREN BEHARRA

Iritzi azterketa desberdinen emaitzek erakutsi dutenez, «kronologikoki ordenatuta: Elkarriren Eraikikasi, udaberriko euskal soziometroa eta EITBrako bake-prozesuari buruz 1999ko irailan egindako iritzi azterketak», euskal gizartearen gehiengoarentzat bake-prozesuaren arazoak eta konponbideak nahiko zehaztuta daude. Lehen aspektu interesgarri bezala esan daiteke gizarteak interes oso handia duela bake-prozesuan. Baikortasunerako arrazoiak da gizarte oso informatu, aktibo, konprometitu eta mobilizatuak bake-prozesuaren eguneroko jarraipen estua egitea.

ARAZOEI dagokionez, diagnostikoa argia da. Bake-prozesuak duen arazo nagusia Espainiako Gobernuaren inmovilismoa da. Ez da ulertzen gobernuaren ekimen eza. Zaila da ulertzea egoera berriari erantzunik ez ematea. Logikoa dirudi edozein gobernu, su-eten mugagabe baten aurrean bizkorragoa izateaz gain, proposamenak egin eta jarrerara irekiagoa agertzea baina ez da gure kasua. Bigarren arazoa alderdi politikoen arteko elkarriketa eta akordio eza da. Elkarlanean aritzeko eta negoziatzeko giroa egon beharrean, giroa bestelakoa da, norgehiagoka irekia eta polarizazio sakonekoa. Prozesua, askotan batzuek besteenganako garaipen bezala planteatzen da eta misio nagusia lehia publikoa izango balitz bezala. Inkestek nabarmentzen duten hirugarren arazoa indarkeria maila batzuk mantentzea da. Euskal gizartearen borroka politikorako baliabide honen aurka dago. Prozesuari egiten dion ekarpena guztiz negatibotzat hartzen da. Honaino arazoak. Ikus dezagun zein konponbide proposatzen duten inkestek, alegia arazoaren konponbide eraikitzaileak.

LEHENENGOA, inor baztertu gabe elkarriketa eta negoziazioa martxan jartzea da. Guztia buruz, guztion artean, inor baztertu gabe, aurretik mugak jarri gabe, «euskal marko politikoa barne» hitz egitean datza. Gakoa herriaren borondatearen errespetua da, guztiz demokratikoa eta zilegia dena. Jasotzen den bigarren konponbidea espetxe politikaren aldaketa da. Euskal presoak Euskal Herrira gerturatzea, betebeharrak bat izateaz gain,

prozesua sendotzen laguntzeko neurri bat da. Gehien proposatzen den hirugarren konponbidea indarkeria adierazpen guztien, bereziki kale-borrokaren desagerpenarena da. Honaino hiru ikerketa soziologiko desberdinen, baina emaitzetan bat datozen, hiru ikerketen puntu komunak laburpena.

Euskal gizartearen izendatzaile komuna prozesuarekiko sen ona da. Euskal gatazka eta bere ondorio diren indarkeria adierazpenak esistitzen baldin badira, hauen konponbide ereduarenakoa izango da: jarrera desberdinak komunikazioan, negoziatioan eta azkenik adostasunean jartzea. Honaino, guztia gutxi gora-behera logikoa da. Logikatik kanpo daude, hain zuzen ere, logikatik eta sen onetik kanpo dabilzanak. Zenbaitek bake-prozesua indarkeriaren desagerpena mugatzen dute «ETaren indarkeriaren desagerpena, gehiago zehazteko». Arazoari (euskal gatazkari) ez diote aurre egin nahi, hau «beraien ustez» esistitzen ez delako. Zenbaiten ustez, dena indarkeriarekin amaitzera mugatzen da, edo bestela, hau gaitzestera. Ondoren, dauzkagun instituzio eta prozeduren bitartez hitz egingo da. Hau miopia politikoa baino ez da. Edo beharbada, zinismo harroa eta bestea garaitzeko desio eutsiezina.

AURKAKO zentzuan, bake-prozesua ez izateko tentazioa legoke. Alegia, batzuek borondatearik ez dutela eta, indarkeriarik gabeko konfrontazio garai batera igarotzea zuzen-zuzenean. Baina hori eraginkorra izango da soilik baldin eta konfrontazio horrek joko politikokoaren arauen inguruko paktu berri bat badu abiapuntutzat. Bestela, joko politikokoaren arau hauek indar-tsuenarentzat izango dira lagungarri.

Hau da, epe historiko hau itxi eta gainditzeko, bizikidetzako soziopolitikoaren inguruko arauak adostu behar dira. Eta hauxe da bake-prozesuaren mamia. Eta honexegatik da beharrezkoa bake-prozesu esplizitua.

Azkenik, iritzi azterketekin amaitzeko, klase politikoak gizartearen balorazio zorrotza merezi duela esan ohi da, baina esan behar da ere komunikabideek, orokorrean, ez baita zehazten nor eta zein, ez dutela nota onik atera inkestetan. Prozesu honen tratamendu informatiboarekin oso jarrera zorrotza du oinak lurrean dituen gizarte honek ●

Victor Aierdi
Elkarriko koordinatzailea

“Elkarlanean aritzeko eta negoziatzeko giroa egon beharrean, giroa bestelakoa da, norgehiagoka irekia eta polarizazio sakonekoa. Prozesua askotan batzuek besteenganako garaipen bezala planteatzen da eta misio nagusia lehia publikoa izango balitz bezala”

ALBERTO ELOSEGI

J E S U S E G I G U R E N

Ajuria Eneko akordio-markotik Lizarra-Garazikoaren markora pasa gara. Anartean, bi hauteskunde burutu dira, bake prosezua abian ezarri eta normalizazio politikorako urratsak eman ere. Jesus Egigurentzat ordea, abertzaleak erraturik dabilta ibilbide honetan.

“EAJ EGOERA HONETATIK OPOSIZIORA BIDEAN DOA”

Azken hauteskundeen ondoren, Arabako Diputazioa lortu ahal izateko PSE-EEK Gasteizko alkatetza exijitu zion PPri. PP diputazioaren buru da eta Gasteizko alkatea popularra ere bai. Zer adierazten du horrek?

Horrek ez du ezer adierazten. Gu saiatu ginen Gasteizko alkatetza lortzen, baina azkenean hartu genuen erabakia boto gehien ateratzen zuen zerrendari gobernatzen uztea izan zen. Gasteizen eta Araban PPren zerrendek botorik gehien atera izan zuten, horrela gelditu zen kontua.

■ **Hori demokrazia formalari dagokionez. Harrez gero, frontismora pasa eta alderdien arteko aliantzetan erabateko aldaketa ere eman da. EAJ eta PSE-EEren artean bereziki. Ez al duzu uste?**

Bai. Eusko Jaurlaritza osatzeko unean, udaletxe nahiz diputaziorako hauteskundeen ondorenean, bai EAJ bai EAK jarri zizkiguten baldintzak ezinezkoak izan ziren. Esaterako, udal hauteskundeen ondorenean, Nafarroan paktu bat egitea planteatu ziguten; EH barne. Araban ere bai, eta abar. Horren atzean, azken finean, abertzaleek Alderdi Sozialista gobernu guztietatik kanpo uzteko erabakia dago. Beti izan dut susmo hori, eta une honetan gauzak nola ari diren gertatzen ikusita, hura EAJ eta EAren izugarritzko hanka sartzea izan zen.

■ **Bake eta normalizazio prozesuaren trantsizio garaian gaude.**

Nola ikusten dituzu indar politikoen arteko harremanak?

Nire iritzia da, egoera eta bide honetatik, EAJ oposiziora bidean doala. Nazionalismoa bere planteamenduetan erratu eginda. Oso irteera zaila dauka. Errealismo

ALBERTO ELOSEGI

■ «Espainiako hauteskundeetako irabazleek autonomikoetan ere irabaziko dute».

falta handia du. Beraien estrategian HBren akordio batzuk egin eta jende guztia beraiek esaten duten eraikuntza nazionalaren atzetik joango zela uste zuten; hauteskudeetan igarriko zela. Hori guztia gaizki atera zaio nazionalismoari. EAJk

rako hauteskundeak irabaziko dituztenek autonomikoetan irabazteko posibilitate handiak dauzkate.

■ **EAJ Eusko Jaurlaritzatik kanpo ikusteak zaila dirudi, ordea.**

Bai. Nazionalistek badute beren politika aldatzeko denbora. Izan ere, bake prozesua gaizki hasi da. Kontsentsuaren bidetik joan beharrean konfrontazioaren bidetik hasi zen prozesua. Azken batean, EAJk tregua aprobetxatu nahi

izan du errentagarritasun politikoa ateratzeko.

■ **Redondo Terrerosek, kurtso politikoa hastean, «Ajuria Eneko garaia oraingoa baino hobea zela» esan zuen.**

Hitzak bere kontestuan ulertu behar

■ **“Nazionalistak erratu dira beren planteamenduetan. EAJk irteera zaila dauka, errealismo falta handia izan du”**

bere politika aldatzen ez badu, Eusko Legebiltzarreko oposiziora pasako da.

■ **PSE-EE eta PPren arteko gobernu akordioa izanik, jakina.**

Beno, guk oso zaila dugu PPren gobernatzea. Baina Espainiako parlamentu-

ALBERTO ELOSEGI

■ «Udalbiltza garbi planteatzen bada, ez da beste munduko gauza bat».

dira. Ez, ez, ezta hurrik ere. Garbi utz dezagun, oraingo egoera hobea da zegoena baino. Bake prozesua hasia da, eta hori ona da. Gure iritziz ordea, prozesu honek daraman bidea aldatu egin beharra dago. Bestela, fustrazio momentu batera helduko gara.

■ Prozesuak ezin aurrera eginik, non dago gakoa egoera desblokeatzeko edo alderdi denok bide berean jartzeko?

Egoera hau desblokeatzeko giltzarria Alderdi Sozialista da, nire ustez. Euskadin jokatu dugun paperagatik eta Estatuan dugun indarragatik. Azken batez, gu ez garelako PP bezala. Euskal nazionalistekin harreman normala izan dugu historian zehar. Denborarik gehienetan elkarrekin lan egin dugu, nahiz eta diferentzia ideologikoak handiak izan.

■ Eta elkarrekin berriz aritzeko zer aldatu beharko da?

Hasteko, nazionalistek ez dute ikusten ez onartzen guk ditugun mugak ezin ditugula gainditu. Guk ezin diegu nazionalistei nazionalista izateari uzteko eskatu, eta beraiek ezin digute guri alderdi politiko konstituzionalista izateari uzteko eskatu ere. Problema hor dago. Gainera, honetan guztian HBk kriston hanka sartzea egin du EAJri eskatzean PSE-EE Gasteizko gobernutik kanpo uzteko. Alderdi Sozialista gabe ez dago nor-

malizazioa lortzerik.

■ Haiek pentsa dezakete oraingo indar korrelazioan zuek aldatuko zaretela.

Nik uste dut hor dagoela errurik nagu-

■ “Bake prozesua gaizki hasi da. Konfrontazioaren bidetik hasi da, kontsentsuaren bidetik joan beharrean”

siena. EAJ, EA eta EHk pentsatzen dutela PSE-EE gobernu guztietatik kanpo utziz gero, gure politika aldatuko dugula. Uste dute guk gobernuan nahi dugula izan nahitaez. Une honetan, ordea, PSE-EE oso

eroso sentitzen da oposizioan. Beharbada, gobernuan baino lasaiago. Erantzukizun gutxiago dugu. Haiek bidali gaituzte oposizioa. Jeltzaleek gurekin zituzten harreman guztiak puskatu zituzten, baina Alderdi Sozialistari ez zaio ezer gertatu horregatik.

■ Anartean, ezin esan EAJk ez duela arriskatu bake prozesuan.

Bai. Arriskatu du baina irabazteko. Eta galdu egin du. Arabako Diputazioa eta Gasteizko alkatetza, esaterako.

■ EHk eginiko ahalegina ez da txikia izan ere.

Eta baloratzen dugu ahalegina. Baina gure kezka da abertzale ez garenok abertzale bihurtu nahi gaituztela. Hor dago prozesu honen akatsa. EHk pausu handia eman du, baina erreflexio bat egin behar du orain. Boto asko atera dituzte, baina beraiek epe laburrean planteatzen dituzten helburuak ez dituzte lortu. Presoen egoera lehen bezalakoa da, eraikuntza nazionala delakoa alderantziz gertatzen ari da: Nafarroa eta Araba lehen baino urrutiago daude. Azken batean, EHk planteatzen dituen helburu batzuk ez ditu konpontuko.

EAJrekin. Mahai gainean dauden arazoak ez daude EAJren esku; beraz, EHk ere bere erreflexioa egin beharko du.

■ Normalizazio prozesuan gauzak aldatzeko datorren urteko hauteskunde orokorren zain gelditzen gara, beraz.

PSOEk irabazten baditu espainol parlamenturako hauteskundeak, egoera aldatu egingo da, edo aldatu beharko da behintzat.

Bien bitartean, PPri interesatzen zaiona abertzaletasuna erradikalizatzea da. Beren botoak hortik ateratzen dituzte. PP oso gustura dago Euskal Herrian ematen ari den politikarekin. Ez da hori Alderdi Sozialistaren kasua.

■ PSE-EEren barruan kritikoa agertu zara joera ofizialarekin. Alderdi Sozialista dagoen tokian izanda ere, ontzat jotzen duzu?

Gu egiten ari garen politika niri ez zait gehiegi gustatzen, baina ez digute beste biderik utzi. Une batez, EAJk pentsatu zuen Alderdi Sozialista baztertzea posible zuela, eta EHk ere gure tokia okupatzea; hauteskundeetan gauzak ondo joango zirela... Eta behartu gaituzte gure alderdia defenditzera. Ez digute inolako margenik

JELTZALEEKIN MINDUA

*Aizarnan jaioa orain 45 urte.
Zuzenbidean lizentziatua da,
PSE-EEko Harreman politiko eta
instituzionalen idazkaria eta Eusko
Legebiltzarreko parlamentaria.
Espainiar Konstituzioaren Eskubide
Historikoen bidea urratzearen aldekoa
izaki, bere alderdiaren joera
ofizialarekin kritikoa agertu da
sarritan. Uneon, berriz, EAJrekin oso
kritikoa agertu zaigu. Jeltzaleen jarrerak
mindua dago nolabait.*

ematen beste politikarik egiteko.

■ **Ibarretxe lehendakaria alderdi guztiak bilduko lituzkeen mahaia eratu nahian dabil. Madrilerako joan da, baina Aznarrek ez dio argi berderik eman. Zuek gehiago laguntzea ez da posible?**

Guri gustatuko litzaiguke elkarrizketa politikoa bideratzeko mahai hori osatzea, eta gai guztiez hitz egitea. Baina gure zinegotzien etxean kontra koktelak botatzen badituzte, gure egoitzak erre... Barkatu, baina ezinezkoa egiten digute mahai hori defenditzen segitzea. Guk ez diogu sozialista izateari utziko, ez gara belarrik jarriko, behar den denbora guztia aguantatzeko prest gaude. Azken batean, badakigu Euskal Herriko arazoa bideratzeko, EHk planteatzen dituen helburuetara iristeko, ez dagoela ezer egiterik Alderdi Sozialista gabe. Haiek etorriko dira orain edo geroago.

■ **Eskubide Historikoen bidea proposatu izan duzu zuk aurrera egiteko. Uneon berriz, bidea hori edo beste bat, egokia izan ote daitekeen eztabaida urrunago ikusten da.**

Bai, noski. Ailegatu delako konkretatzeko unea. Eta konkretatzeko unean ikusi da bake eta normalizazio prozesua, kontsentsuaren bidetik joan ordez, konfrontazioaren bidetik doala. Esaten digute Lizarran egon behar genuela, baina guri inork ez zigun deitu Lizarrara joateko, edo inork ez zigun eskatu prozesu hori has zedin. Horrek esan nahi du nazionalismoak uste duela nahiko indarra duela bere bideak eta bere asmoak gizarte guztiari onartarazteko. Pentsaera horrek ezinezko egiten du kontsentsu batean aritzea.

■ **Lizarratik kanpo dauden alderdiek Lizarrakoen boto kopurua berena baina apalagotzat jotzen dute. Eta alderantziz da.**

Esan nahi duzu nazionalistek ez dutela boto gutxiago atera. Bero, EH da irabazi duen bakarra. EAJ eta EAK izugarritzko beherakada izan dute. Noski, gehitzen badituzu bi parteak panorama ondo samar gelditu zaie. EAJ eta EAK botoak galdu dituzte ordea, eta pisua ere bai: parlamentuan, diputazio nahiz udaletan.

■ **Eztabaidaren beste maila batera pa-seaz, abertzaleek independentzia ideia utz dezatela eskatzen duzue. Geroa interdependentzian garatuko dela onarturik ere, berau ideia independentistetatik defenditzea legezkoa da, ezta?**

Ja... Independentista denak independentzia defenditzeko eskubideak eta prozedurak eduki behar dituela uste dut. Baina gauza hauek guztiak ez daude garbi, Euskal Herrian daukagun soziologia daukagulako, eta EAJk, adibidez, nahiz alderdi aber-

■ “Bake prozesuaren bukaerara heltzeko, prozedurari buruzko adostasun batera heldu behar dugu”

tzale izan, ez duelako defenditzen independentzia argi bat. Guri independentziaren planteamenduak beldurra ematen badigu da, alderdi politiko abertzaleek ez dutelako garbi esaten zein den hartara iristeko prozedura. Autodeterminazio eskubideaz hitz egiten dutenean, ez dute argi esaten zeinek izango duen autodeterminatzeko eskubidea.

■ **Horretarako eseri beharko duzue euskal alderdi politikoek, bada. Haste-ko, bake prozesua kontsolidatu dadin.**

Begira, orain modan jarri da abertzaleentzako esatea, errespetatu dadila euskaldunen borondatea. Eta mundu guztiak badaki herri baten borondateak prozedura bat segitu behar duela, lege batzuen barruan espresatu behar direla. Baina ez dute esaten garbi zer nahi duten: erreferenduma egin behar da EAEn, Nafarroan, bietan batera? Emaitzak nola neurtuko dira? Gauza

horiez guztiez alderdi abertzaleek ez dute hitz egin nahi. Bake eta normalizazio prozesuaren bukaera heltzeko, prozedurari buruzko adostasun batera heldu behar dugu lehenik.

■ **Artean, Udalbiltza jarri da martxan.**

Udalbiltza garbi planteatzen bada, zertarako den jakinez, ez da beste munduko gauza bat. Guk daukagun susmoa da Udalbiltza prozesu konstituzioegile bat bezala planteatu dela, eta neurri horretan, ez dugu onartzen. Finean, Estatutua, legeak eta oraingo instituzioak baztertzeari nahi dute.

■ **Udalbiltzak ez du izaera juridikorik, hala ere.**

Azkenean, puntu berera ga-
toz. Abertzaleek onartu beharko lukete Estatutua dela bidea, eta neurri horretan, Konstituzioa eta Eskubide Historikoen bidetik badagoela bide bat helburu guztiak lortzeko. Gehiengoak onartzen du bide hori. Bestela, behin ere ez dugu kontsentsu bat aurkituko.

■ **Iparraldea, berriz, non geratuko litzateke?**

Uste dut Estatutuak berak kontenplatu duela Iparraldeko kultura eta hizkuntza, baita harreman bereziak izan daitezkeela mugaz bestaldeko lurraldeekin. Europar badaude beste kultura gutxiak estatu biren artean bananduak. Arazoa da planteatzen denean pausu bakar batean Euskadi independente bateratu bat lortzea. Auzi hau prozesu historiko baten barruan kokatu behar da; abertzaleen asmoak baina, prozesua behartu nahi du. Soziologia, ekonomia edota kulturari demokraziaren barruan utzi behar zaio bere bidea egiten ●

◆ MIKEL ASURMENDI

ALBERTO ELOSEGI

■ **«Lizarran egon behar genuela esaten digute, baina inork ez zigun Lizarrara joateko esan».**

HAUTESKUNDEAK KATALUNIAN

Datorren igandean, hilak 17, Kataluniako Parlamenturako hauteskundeak izango dira. CiUko Jordi Pujol da Generalitateko lehendakari azken hogeitaz urteetan eta beste legealdi batez iraun gura du. PSNko Pascual Maragall gertu ibiliko zaio, hori diote behintzat inkestek.

MARAGALLEN ALTERNATIBA HUTSA ETA PUJOLEN OHIKOTASUNA LEHIAN

Ez da ezusteko handirik gertatzen ari kanpainan, baina akaso inoiz baino gehiago ikusten ari da konbergente eta sozialisten arteko lehia. Behingoz Maragallek Pujol garaitzeko aukera ei du. Lehia gogorra izango da, baina inkestek Jordi Pujolen alderdiari ematen diote garaipen estua.

Zazpi dira egun Kataluniako Legebiltzarrean dauden indar politikoak eta zazpiak aurkeztuko dira urriaren 17ko hauteskundeetara: Convergencia i Unio (CiU), Kataluniako Alderdi Sozialista (PSC)- Al-

daketaren aldeko herritarrak, Kataluniako Ezker Errepublikarra (ERC), Alderdi Popularra (PP), Ezker Batua eta Alternatiboa (EUiA) eta Berdeak.

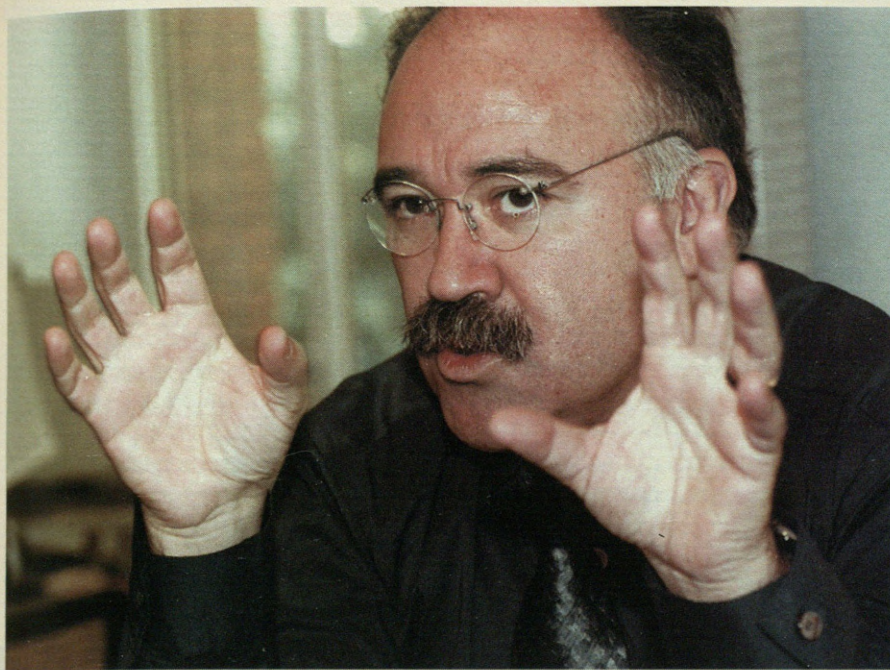
Inkesta guztien arabera, CiU da seigarrenez hauteskunde hauetan garaile aterako dena, hori bai, oraingoan tarte txikiarekin. Honek esan nahi du Jordi Pujol izan daitekeela berriz Kataluniako lehendakari; hala ere, alderdiko buruzagiek ziurtatu dutenez, hala balitz ere hauxe litzateke Pujolen azken agintaldia. CiUk, beraz, indarrez jarri du abian hauteskundeetarako bere

tresneria guztia, beren garai onenetan mendebaldeko alderdi komunistek egiten zuten legez: «Diziplina handiz, pairamenez eta kontu txikiarekin ere ahaztu barik», hala adierazi dio Bartzelonako analista politiko batek ARGIAri.

Oraingoan CiUk ekimen ugari jarri ditu abian, horietako batzuk nahiko kutsu demagogikoarekin. Esate batera hirugarren adinarekin egindakoak; lehenbiziz, halaber, gaztelania ari da erabiltzen hauteskunde kanpainan. Helburua argia da, detailerik txikiarekin ere kontuan hartzea, ahalik eta bo-

■ Hauteskunde hauetan parte hartuko duten Generalitateko lehendakari guztiak.

JORDI PUJOL

■ Pujol eta Maragallen arteko lehiatik aterako da lehendakari berria.

to gehien lortu —baita bereak ez ohi diren sektore nazionalistetan—, eta irabaztea.

MARAGALL, AMERIKARRA. PSC-Aldaketaren aldeko herritarrak indarraren hautagaia den Pascual Maragall izango da Jordi Pujolen lehiakide gogorrena. CiUko buruzagia garaitzeko xedearekin, oraingoan sozialistak Iniciativa per Catalunya-Berdeekin bildu dira Tarragona, Lleida eta Gironan. Maragallek ilusio handia piztu du zenbait sektoretan, asko baitira dagoeneko nekatuta direnak 20 urteko pujolismoarekin; bere kanpainaren estrategia, oster, kontraesankorra eta nahasgarria izan da, oihartzun mediatiko handiko jardueretan eta molde amerikarreko kanpainetan oinarritua: globoak, txikleak, gozokiak, kamisetak eta eduki politiko gutxi.

Hau guztia aurrera eramateko EEBBetako Alderdi Demokratikoko talde baten aholkularitza izateaz gain, Maragallek esan eta egin beharreko guztia azken muturreraino zaintzen duen hauteskunde batzordea du. Baina kanpainaren amerikanizazioa ez da denengustukoa izan eta PSCko sektore batzuk deseroso agertzeaz gain, ez dute estrategia egokitzat jotzen. Proposamen zehatzik ez egitea eta CiUrenaren programa alternatiboa ez izatea leporatzen dio askok lehen-

dakarigai sozialistari; egun batean nazionalismorantz jotzen duela eta hurrengoan espainolismorantz ere bizkarreratu zaio.

Jendeak, halaber, ezin du ahaztu eztabaidagarri izan den zenbait ekimen, adibidez enpresariekin izandako afaria, non baikoitzak 100.000 pezeta ordaintzen zuen platerreko; Maragallek agindutako gardentasuna eta ikuspegi aurrerakoitik nahirako urruti ikusten ditu jende askok tankean bakarrik, Kataluniako beste sektore aurrerakoi askotan ere egoneza ukitu bat ekarri du Bartzelonako alkate ohia- ren estrategiak; hauetan Kataluniako ezkerrean esperantza zuri gisa ikusi izan da hautagai sozialista, Kataluniako aldaketa politiko, sozial, kultural eta generazionalerako pieza garrantzitsua.

■ **Beren burua espainiarizat dutenen artean da handia abstentzioa, eta hori erabakigarria izan daiteke**

BESTE HAUTAGAI

BATZUK. Pujol eta Maragall dira hauteskunde hauetako hautagai nagusiak, baina besteak ere hor dira herritarren botoak erakarri nahian. Ohiko kanpainarekin ari dira oro har, baina apurka beraian ere eragina dute publizitate eta eragin sozial handiko teknikak, egitismo eta proposamen politikoei gero eta tarte txikiago uzten dieten teknikak.

Bi alderdi ari dira lehian, irabazleen

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA
20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

FAXA: 943 27 58 69

eskura@bezeroak.euskaltel.es

Itzulpenak

Testu zuzenketak

Interpretaritza

Bezeroen beharretara egokituz,

Ingelesa
Frantsesa
Alemaniera
Italiera
Katalana
Portugesa
Galegoa...

bizkuntzetarako itzulpenak ere eskaintzen ditugu.

1985EAN SORTUA

■ ERC, alternatiba nazionalista eraiki nahian

Urriaren 17an egingo diren Kataluniako hauteskunde hauetan, Kataluniako Ezker Errepublikarrak (ERC) daraman estrategia da ezaugarri garrantzitsuenetakoa, eta kontuan hartu behar da ERC dela independentziaren aldeko jarrera argia agertzen duen alderdi bakarra; Europako Batasunaren barruan estatu burujabea eratzearen aldeko jarrera du.

Kataluniako Legebiltzarreko hiru garren indarra da ERC eta duela bi urte eta erdi bizi izan zituen aldaketa garrantzitsuenak, Angel Colom alderdiko idazkari nagusiak eta buruzagi eta militante talde garrantzitsu batek alderdia utzi zutenean. Zatiketak eztabaida sakona ekarri zuen ERCK jarraitu beharreko estrategia eta taktika, eta bere muga politikoei dagokienez. Ordura arte bere izaera ezkertiarra eta aurrerakoiari buruzko zalantzak egotzi zaizkio ERCri, bere jardura independentista oso modu orokorrean eta eduki gabe defenditu izana leporatu zaio. Colom eta bere jarraitzaileek alderdia utzi izanak berrantolaketa handia ekarri dio ERCri; alderditik kanpo,

alabaina, oraindik entzuten dira hotsen batzuk —barruan ere bateren bat— CiU eta PSCren artean distantzikide izatea leporatzen diotenak.

Edonola ere, alderdi errepublikarra ahalegin handia egiten ari da sektore sozial berrietara zabaltzeko eta aldarrikapen independentista ezkerreko edukiz jatzeko. Antza, bukatu da eskaera orokor eta huts haien garaia, populazioaren oso sektore txikiak iristen zena —% 10era baino gutxiago— eta gizarteko sektore zabalek ulertzen ez zutena.

Hori da behintzat ERCKo buruzagi garrantzitsuenek diotena, Josep Lluís Carod-Rovira Generalitateko lehenda-

karitzarako hautagaia buru. ERCKo zuzendaritzak dinamika zaharrak alboratu ditu eta orain sindikalista eta beste alderdi ezkertiar batzuetako zuzendaritzekin biltzen da, bere mezua sentimentera eta nazionalismo espainiar hartzen duen Kataluniako gizarte sektore zabal horretan ere zabalduz. Helburua ezkerreko katalanismoa zabaltzea da, independentistak ez diren sektoreak erakarri eta hauteslegoaren % 10etik gora bildu. Zertarako? Hogei urte boterean daraman eskuineko nazionalismo pujolistari, ezkerrekoa, aurrerakoaia eta herrikoia izango den alternatiba nazionalista eraikitze-ko ●

JORDI ROVIRALTA

■ Josep Lluís Carod Rovira, ERCKo buruzagi eta lehendakariagaia.

zerrandako hirugarren lekua hartzeko, PP eta ERC. Alberto Fernandez da kontserbadoreen Generalitateko hautagaia eta alderdiari kutsu modernoagoa eta moderatuagoa ematen asmatu du. Esquerrari dagokionez, botuen % 10 lortzeko ahalegin bizia egiten ari da; gizarteko beste sektore batzuetara heltzea da bere erronka nagusienetakoa. «Nazionalisten gehigikeriei aurre egiteko» indar erabakior moduan aurkeztzen dute beren burua popularrek, batez ere nazionalismo espainiar sentitzen diren sektoreen aurrean; elebitasuna da beren kanpainaren ardatza. ERCKo independentistak, aldiz, sinesgarritasunaren irudia saltzen saiatzen ari dira, arduratsu jokatzeaz gain, gobernu proiektua duen indarrarena; CiU, PSC eta ERCren arteko koalizio gobernu defendatzen ari dira.

Oso bestelako egoera bizi du Rafael Ribok, IC-Berdeak koalizioa lehendakariagaia: sozialisten atal txiki gisa ikusten zaio orain eta, Diego Lopez Garridoren PDNiri PSOErekin gertatu zitzaion legez, PSCK gutziz zurrupatzeko

arrikupean dago. Horrez gain, Iniciativa (IC) Bartzelonan soilik aurkeztzen da bera bakarrik eta gainera bere zatiketetatik aterako beste bi erakundekin lehiatu behar da: batetik, EUiA —molde zaharret-

tuzte seguruena, baina Riboren eremuko boto mordoxka ere eraman dezakete.

Orain arte bezala, hauteskundeak eta egoera politiko honen aurrean, herritarrek ez dute erakutsi poztasun handirik eta jarrera abstentziozalea indarrez agertzen da Generalitateko lehendakaria eta diputatu autonomiko berriak hautatzerako orduan. Kulturalki beren burua espainiar hartzen duten sektoreetan da zabala abstentzioa eta, berriz ere, erabakiorra izan daiteke nazionalisten garaipena lortzeko ●

■ Hauteskunde hauetan ERC da independentziaren aldeko jarrera garbia agertzen duen alderdi bakarra

ko komunistak eta ezker erradikaleko sektoreak biltzen dituen — eta, bestetik, Els Verds-CEC. Bi erakunde hauek beren Legebiltzarreko ordezkariak galduko di-

◆ PACO SOTO

E N E R G I A N U K L E A R R A

Joan den irailaren 30ean uranioa birprozesatzeko Japoniako lantegi batean izandako azken istripu nuklearrak alarma guztiak piztu ditu mundu osoan. Garoñako zentral nuklearrari ere eragin dio. Duela gutxi, hala ere, 10 urterako luzapena eman zaiola jakin da.

JAPONIAKO ALARMAK GAROÑARI ERE ERAGITEN DIO

EUSKALDUNON EGUNKARIA

■ Tokaimurako biztanleak istripu nuklearra gertatu zen lekutik ihesi.

Tokaimura. Orain arte ez zuen inork ezagutzen Japoniatik kanpora. Orain, berriz, mundu guztiak ezagutu du. Bere garaian, berdin gertatu zen Ukrainiako Txernobilekin edo Estatu Batuetako Three Mile Islandekin. Tokiotik 120 kilometrotara dagoen 35.000 biztanleko hiri txiki honen izena azken hamarkadako hondamendi nuklearren zerrendan sartuta geratu da. Txernobilen 1986an gertatu zen inoiz izan den istripu nuklearrik larriena. Horren atzetik, 1979an EEBBetako Three Mile Islanden gertatutakoa jotzen da larrirentzat. Hauen jarraian paratuko genduke Tokaimurakoa.

■ Azken ezbehar nuklear hau orain arteko larriena izan da, Txernobil eta Three Miles Islandekoen ondoren

Japoniak 51 erreaktore ditu eta bertako elektrizitatearen % 35 jatorri nuklearrekoa da. Istripu hau erabateko hondamendia izan da energia nuklearrarekiko halako menpekotasuna duen herriarentzat. Lerro hauek argitaratzerako heriotzaren bat gertatuko zen, hiru langile oso egoera larrian baitzeuden. Eta ziurraski istripuaren ondorioak ofizialki onartutakoa baino askoz harantzako iritsiko dira.

ALARMA KUTSAGARRIA. Txernobilek eragindako alarma mailara iri-

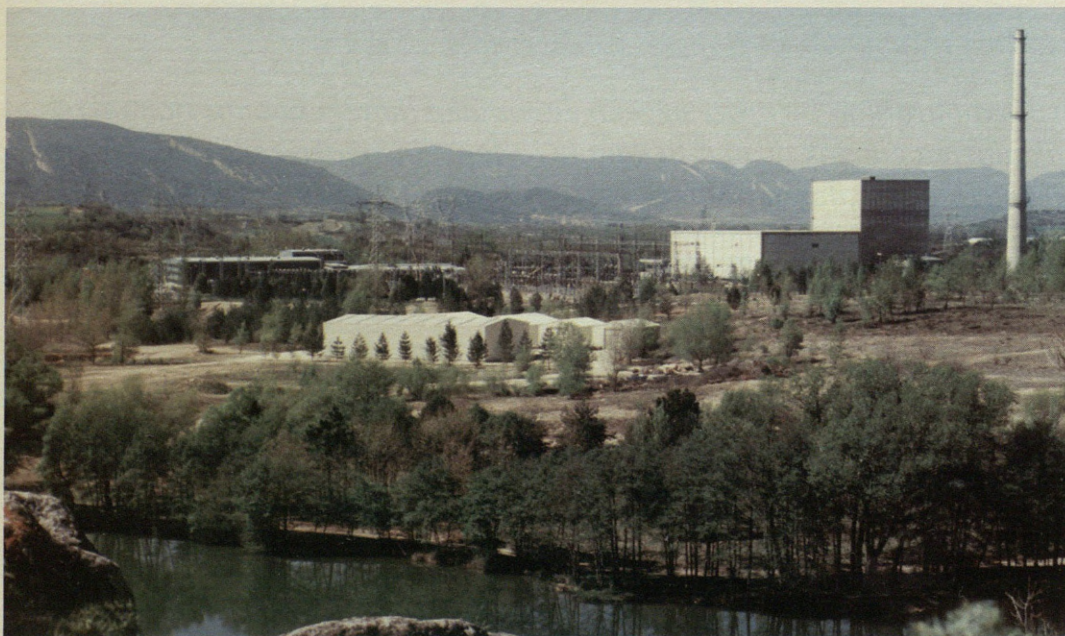
tsi ez bada ere, garbi dago istripu honek ere alarma gorria piztu duela mundu osoan, eta baita Euskal Herrian ere. Energia mota

■ Lemoiz, irakaspen egokia munduarentzat

Japoniako istripua ikusirik, guk arrazoi pozgarri garrantzitsuak ditugu geure buruari, eta munduari, eman genion irakaspenaz harro egoteko. Gure itsasertza nuklearrizaturik ikusteko arriskuaren menpe bizi behar izan dugu hainbat urtez. Azkenik mamu nuklearra geraraztea lortu genuen. Herriak gogor ekin behar izan zion borrokari, une jakinetan ETArek borra armatua ere gehitu zitzaizkion.

Tamalez, helburu hori lortzea garesti ordaindu behar izan zen: hainbat pertsonak —langileek, ingeniari batek, ETako hainbat militante— bere bizia galdu zuen, beste asko atxilotuak izan ziren eta urte luzez egon behar izan dute espetxeetan. Gainera, Iberdrola enpresari —lehengo Iberduero— argia ordaintzen diogunean, eraikuntza horren amortizazioa ordaintzen jarraitzen dugu.

Urrun gelditu dira Arzalluz eta Garaikoetxeak energia nuklearraren eta Lemoizen alde egindako adierazpenak. Egun lotsa pixka bat sentitu beharko lukete, Iberdueroren ez-legezko jardura hura eta energia nuklearraren iturria defendatzeko ziotena ikusita: Lemoiz irekitzen ez bazen Euskadik «kandelekin ibili» beharko zuen eta «azak landatzetik bizi» beharko zuen. Borroka hura oso kontuan hartu beharko litzateke Garoñako zentralaren aurka egiteko. Zorionez, Itoizkoek Lemoizko irakaspenaren bidetik jo dute ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Eguzkik dio Garoñako zentral nuklearrak emisio erradioaktiboak izan ditzakeela.

arriskutsu honek geroz eta ikara handiagoa eragiten du jendearengan. Gainera, gaur egun, komunikabideen indarrez, geroz eta zailago gertatzen da honelako gertaerak ezkutatzea.

Japoniako istripuak ondorio larriak izan ditu, milaka pertsonari etxe barruan geratzeko agindu zitzaion, Tokaimurako biztanleek, kezkatu, beren erradiazioa neurtzera jo zuten tropelka eta gobernuak 350 metroko perimettoa inguratu eta itxi zuen, kutsadurak sor zitzakeen arazoak ekidin nahian.

EZTABAIDA ANTINUKLEARRA Z

Tokaimurako istripuak, erantzukizun eta segurtasun arazoak eragiteaz gainera, indar berri bat eman-gio dio mugimendu antinuklearrari, nagusiki Alemanian, hurrengo 20 urteetan zentral nuklearrak ixteko konpromisoa hartu baitu gobernuak. Frantzia ere ekologistek zentral nuklearrei buruzko eztabaida sakona irekitzera behartu dute Jospin. Euskal Herrian ere, Garoñako zentralaren harira, berriro indartu da eztabaida antinuklearra.

Energia nuklearrak, ordea, ez du etsitzen. Datozen 20 urteotan munduko energia premia hirutan biderkatuko da. Bestalde, produkzio elektrikoaren iturburu nagusien erabilera (ikatz, petrolio eta gas naturala) murriztu egin beharko da, Aldaketa Klimatikoaren Hitzarmeneko eskakizunen ondorioz.

Ingurugiroaren aldeko taldeak aurka egon arren, energia nuklearra ageri da energia krisiaren konponbide gisa. Alemania eta Suedia beren instalazioak desagertaraztekoan dabiltzan bitartean, energia iturri honen aldekoek diote hurrengo hogeit hamar urteak igaro baino lehen ezinbestekoa gertatuko dela energia nuklearraren erabilera berrindartzea.

Alemanian Tokaimurako istripuak indar berriak eman dizkie energia nuklearraren aurkakoei, baina duela bi aste energia nuklearraren aldeko lobby (presio talde) atomiko indartsua heldu da. Lobby honek, 570 zientzilariren sinadurarekin, energia nuklearraren aldeko memorandum bat aurkeztu zuen. Japoniako istripu nuklearraren ondoren, Gerhard Schröder kantziler federalak berehala erreakzionatu zuen eta zentral nu-

klearrak itxiko zituela mehatxatu. Berak iragarri zuenez, energia atomikoa uzteari buruz industrialekin dauzkaten elkarriketek aurkera egiten ez badute, zentral nuklearrak ixteko legeria bultzatzeko prest dago. Orain arte Tritin Ingurugiro ministroak —berdeen taldekoea— idatzitako lege proiektuak garazten saiatu bada ere, ekologistekin dituen akordioak bultzatzearen alde agertu da orain.

Alemaniak 19 zentral nuklear ditu eta gutxi gorabehera bere energi premien % 36 estaltzen du horrekin. Gobernuak energia nuklearra alde batera uzteko pixkanakako plan bat proposatu du, luzeenez ere 25 egutegitartean deuseztatzeko. Industria nuklearrak, berriaz, desnuklearizazio hori 40 urtean burutzea eskatzen du. Urteak horrela neurtzeak ohiko egutegi-urte bezala ulertzen

Gobernu japoniarrak informazio gutxi eta nahasia eman zuen. Orain jakin da lan-tegi nuklear hau segurtasun arau ofizialak urratuz aritu dela lau urtez. Bertako langileei uranio aberastua altzairuzko edukiontzi arruntetan manipulatzeko utzi zien enpresak. Uranioaren ihesaldia kontrolatzerako 20 ordu igaro ziren, eta horrek ere nabarmen erakutsi du agintariak energia nuklearrarekiko duten zaintze maila. Ofizialki 49 lagun eragin zituen erradiazioak, eta horien artean lantegiko hiru langile.

Gobernu japoniarrak salatuen aulkian eseri beharko luke, gerta zitekeen istripu «garrantzitsu» bati aurre egiteko gailuren bat jarraza gabe, 1993an lantegi hori ireki zedin onartu izanagatik. Gobernuaren jarraera hainbat ikerlarik salatu du. Yoichi Fujimoto eta beste zientzilari japoniar ba-

tzuen ustez, istripu honek «zalantzan jartzen du Japoniako industri nuklearra. Aurrrerantzean askoz zailago izango da jendeari energia nuklearra segurua dela sinestaraztea, nahiz eta herri honek energia nuklearrik gabe bizitzeko zailtasunak izan».

Ia erakunde politiko guztiek Garoñako zentrala isteko eskatu arren, beste 10 urtez jardungo du

Alarma nuklear horrek bere eragina izango du Araba, Nafarroa eta Bizkaiko lurretatik hain hurbil dagoen Garoñako zentral nuklear zaharkituaren inguruan bizi direnengan. Zentral nuklear hau 25 urterako prestaturik egon arren, 28 urte daramatza jardunean, eta duela gutxi beste 10 urterako luzapena eman zaio. Bat etortze hu-

tsa bada ere, Japoniako istripu nuklearra gertatu zen egun berean Burgoseko Udalak, PSOE, IU, NI eta Tierra Comuneraren botoei esker —eta PPren aurkako botoarekin—, Garoña ixteko eskatu zuen, EAE, Nafarroa, Errioxa eta Aragoiko erakundeen eskariekin bat eginez.

Eguzki mugimendu ekologistak bozeramaileek jakitera eman dutenez, Garoñako erreaktorearen ontziaren estalkian pitzadurak ageri dira eta zigilu mekanikoekin konpondu dira. Eguzkik dioenez, honelako egoeretan emisio erradioaktiboak gertatzeko arriskua dago. Gainera, Ebro ibaiaren sedimentuetan isotopo erradioaktiboak atzeman dira, eta, horren ondorioz, zentral horretako arduradunek onartu egin behar izan dute ur erradioaktiboak ihes egin izan diela.

◆ DANIEL UDALAITZ

ZBALIK EUROPAN

duguna baino askoz urte gehiago esan nahi du.

Frantziar zenbait aste daramate ekologistek borroka antinuklearrean eta, inolako zalantzarik gabe, Japoniako istripuak adore emango ziren horretan jarraitzeko. Frantziako elektrizitatearen % 76k jatorri nuklearra du. 57 zentral nuklear ditu jardunean, eta Lituania txikiaren ondoren, energia nuklearrarekiko menpekotasun handieneko herrialdea da.

Duela hilabete Frantziako lehen ministro Lionel Jospinek, bere gobernuakide dituen Berdeei zuzendurik, zera esan zuen: «Hitz ematen dut zentral nuklearen parkea berritzearen inguruko eztabaida zientifiko eta tekniko sakon bat bultzatuko dudala». Berdeek, EPRren (European Pressurized Water Reactor) aurkako beren argudioak kontuan hartzen ez baziren, «gobernuaren leherketa nuklearra» eragingo zutela adierazi zuten.

Sozialistekin, erradikalekin eta komunistekin gobernuan daramatzaten 27 hilabeteetan, ekologistek garaipen bakar bat eta porrot ugari izan dituzte energia nuklearraren arloan. EPR proiektuak Frantziako zentral zaharrak eta Alemaniako 19 zentralak ordezkatzeko balio behar du.

Zentral horiek 40 urte inguruko batez besteko bizia dute eta 900-1.450 megawatio produzitzen dituzte. Nahiz eta proiektu ho-

rrek segurtasun neurri handiagoak hartzen dituen kontuan, aurreikusten zutena baino garestiagoa ateratzen zaie (375.000 milioi pezeta inguru, 15.000 milioi libera inguru). Berdeak plan horren aurka jarri dira eta zentral nuklearrak ixtearen alde.

Behatzaile batzuen arabera, Berdeek erreferendumak eska ditzakete, maximalistak izan daitezke beren eskakizunetan; Jospinek, berriz, denbora igarotzen utz dezake, 2003. urterainoko baime-na baitu behin betiko baiezta edo ezetza emateko. Eta nork daki garai horretan bera ez ote den izango Errepublikako lehendakaria... Hori zioten Japoniako azken matxura nuklearra gertatu aurretik.

Alarma nuklear berri honekin, prozesu guztia bizkortzeko aukera izan dezakete Frantziako ekologistek.

MUNDUKO ZENTRAL NUKLEARRAK

Une honetan 437 zentral nuklear daude munduan jardunean, guztira 351.795 megawatiotako indarrarekin (MW), eta beste 36 eraikitzen ari dira. Euskal Herriak Lemoiz gerarazi zuen, eta gaur egun Garoñako zentrala du bere ingurune hurbilean. Euskal Herriak subiranotasunik ez duenez, Madril eta Pariseko gobernuen menpe dago energiari buruzko erabaki estrategikoei dagokienez. Espainiako Estatuan 9 zentral ari dira jardunean, guztira 7.320 MWrekin, eta Frantziako Estatuan, jardunean ari diren 59ez gainera, beste bat ari dira eraikitzen. Hauxe da, une honetan, munduan zehar jardunean edo eraikitzen ari diren zentral nuklearen zerrenda:

HERRIALDEA	POTENTZIA (MW)	JARDUNEAN	ERAIKITZEN
Estatu Batuak	99.188	107	0
Frantzia	62.853	59	1
Japonia	43.850	54	1
Erresuma Batua	12.968	35	0
Errusia	19.843	29	4
Alemania	22.282	20	0
Kanada	11.994	16	0
Ukrania	13.765	16	4
Koreako Errepublika	9.770	12	6
Suedia	10.040	12	0
India	1.695	10	4
Espainia	7.320	9	0
Belgika	5.712	7	0
Bulgaria	3.538	6	0
Suitza	3.079	5	0
Finlandia	2.455	4	0
Eslovakia	1.632	4	4
Hungaria	1.729	4	0
Txekiako Errepublika	1.648	4	2
Txina	2.167	3	4
Argentina	935	2	1
Lituania	2.370	2	0
Mexiko	1.308	2	0
Hegoafrika	1.842	2	0
Armenia	376	1	0
Brasil	626	1	1
Eslovenia	632	1	0
Holanda	449	1	0
Kazakhstan	70	1	0
Pakistan	125	1	1
Errumania	650	1	1
Iran			2
Guztira	351.795	437*	36

*Taiwango 6 unitate ere sartzen dira • Iturria: 'Energia nuclear 1998', Foro Nuclear.

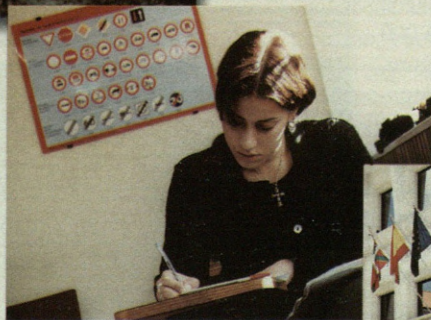
HAEEK «Trafiko, Zirkulazio eta Bide Segurtasuneko Legeria» euskaratu du. Honekin batera legeriaren osagarri den «Zirkulazioko Hiztegia». Proiektuan zenbait aditu aritu da: autoeskoletako irakasleak, trafiko arduradunak, hizkuntza teknikariak eta itzultzaileak.

SEMAFOROA BERDEAN DUTE EUSKARAZKO AUTOEK

► Bide seinaleak euskara txukunean jartzeko baliagarria izan daiteke legeriarekin batera kaleratu duten «Zirkulazioko Hiztegia»

► Autoeskoletan duten material ia guztia gazteleraz dago. HAEEK itzulitakoa baliagarria da, baina autoeskoletako eskuliburua euskaratzea da beharrezkoa azterketa horiek euskaraz egitea nahi bada.

► Bai liburuak bai hiztegia itzultzean, gaztelerazko lege-hizkera ulergaitza argi eta ulergarri jartzea izan da arazorik handiena. Auzitegietan lege aipamenak egin behar dituztenei ere baliagarri izango zaie.

HAEEK (Herri Ardularitzaren Euskal Erakundea) izenburutzat «Trafiko, Zirkulazio eta Bide Segurtasuneko Legeria» duten bi liburuki kaleratu ditu.

Bi liburuki mardul hauetan Euskal Autonomia Erkidegoari eragiten dion lege-araubide osoa euskaraz eta gazteleraz biltzen da. Lan hau Eusko Jaurlaritzako Herri-zaingo Sailarekin elkarlanean egin da. Itzulpena egin ondoren testuak eta bertan erabili beharreko terminologia zehazteko Euskal Autonomia Erkidegoko autoeskoletako profesionalak, Espainiako eta Jaurlaritzako trafiko zuzendaritzetako teknikari eta itzultzaileak eta HAEEKo itzulpen zerbitzu ofizialeko teknikari eta terminologoak aritu dira elkarlanean. Lan hau koordinatzearen ardura HAEEKo teknikari Antton Burgoarena izan da.

Urtebete igaro dute testuen euskarazko itzulpena egiten eta ondoren lehen aipatutako lantalde horretako kideei helarazi zaie, itzulpena aztertzeko behar adina denbora emanez. Iritziak bildu eta adostasun batera iritsi ondoren, beste bospasei hila-betez «Trafiko, Zirkulazio eta Bide Segurtasuneko Legeria»-ren osagarri den «Zirkulazioko Hiztegia» prestatzen aritu dira.

HIZTEGIA EGITEKO MODU BERRIA.

Zirkulazioko hiztegi honek kontsultak egitea errazten du. Lege kontutuan aditu denak badaki hitz bat aurkitzeko legegido zein artikulutara jo behar duen, baina mundu hori ezagutzen ez duenak hiztegian aurkituko du orain arte gazteleraz erabili duen hitzaren euskarazko baliokidea. Bestalde, terminologia bilduma gisa oso erabilgarria da hiztegi hau. Terminologia modu berri batean landu dute hiztegiaren egileek. Orain arte zerrenda batetik abiatu eta zerrenda horretako hitzen ordainak edo baliokideak testuingururik gabe asmatzen ziren. Orain berriz, testu erre-

Euskara sailaren babeslea:

Bergarako Udala

Bergarako Udalak ere

euskarari

letatik abiatu, kontzeptuak finkatzen dituen testuak landu eta ondoren atera dituzte baliokideak, hiztegia osatzen duen terminologia, alegia.

Bai liburukiak eta bai hiztegia egitekoan terminologia finkatu behar izan du, eta honetarako bereizketa arbitrarioak egin behar izan dituzte. Adibidez, «geratu» eta «gelditu» hitzen arteko ezberdintasuna egin behar izan dute. Baina arazorik handiena gaztelerazko lege-hizkera mordoilo ulergaitza argi eta ulertzeko moduan jartzea izan da.

Zirkulazio legeria eta hiztegia bereziki trafiko zuzendaritzatan diharduten teknikari, auzietan legeen aipamenak egin behar dituztenei, autoeskoletako irakasleei eta itzultzailei zuzenduta dago. Bide seinaleak euskara txukunean jartzeko ere baliogarria izango da.

Horrelako lanbidetan ibiltzen ez den jendeak zerbaitetarako erabiltzekotan gidatzeko baimena ateratzeko erabiliko luke liburu hau. Hala ere, honetarako prestatutako eskuliburuak da autoeskoletan erabiltzen dena. HAAEko arduradunek adierazi digutenez, gazteleraz dagoen eskuliburu hau legediaren azalpen didaktikoa besterik ez da eta hori euskaraz eduki ahal izateko lehenengo urratsa eman da dagoeneko, legeria euskaratzea.

AUTOESKOLETAN EUSKARAZ EGITEKO ZAILTASUNAK. Autoeskoletan euskararen inguruan bizi den egotzaren berri zehatzagoa izateko liburuaren proiektuan parte hartu duen autoeskola batetara jo dugu, Otamendira.

Bertan esan digutenez, Trafiko Zuzendaritzak gida-baimena ateratzeko azterketa teorikoa euskaratuta dauka. Hala ere itzulpena ulergaitza gertatzen da ikasleentzat eta euskaraz egin nahi izan arren, azkenean gaztelerara jotzen dute.

Eskolak emateko erabiltzen duten materiala gazteleraz dago; euskaraz dagoen bakarra autoeskola bakoitzak nola hala egiten dituen itzulpenak dira. Hala ere itzulpen hauek askotan ez datoz bat Traficok eginiko itzulpenekin. Honek ikasleari zailtasunak ematen dizkio, ikasitako terminologia ez baita gero aurkituko duena.

Autoeskola honetan esan digutenez, HAAE itzultitako liburuak baliagarria da, baina autoeskoletako eskuliburuak euskaratzea da beharrezkoa ikasleek azterketa horiek euskaraz egitea nahi bada ●

◆ AMAIA OLANO

Arturo Campion

Arturoren kaiera

“SINONIMOEN HIZTEGIA” KALEAN

Euskara maila aberasteko tresna berria jarri du kalean UZEIk: «Sinonimoen hiztegia». Elkarte honen lexikografia sailak egin du eta euren esanetan, «hutsune bati erantzutera dator». Hiztegi berriak, guztira, 23.285 sarrera ditu eta hitz bakoitzari hainbat informazio erantsi gaineratu diote: zein kategoria gramatikal duen, zein euskalkitan erabiltzen den eta zein erabilera mauka duen. UZEIk Elkarlanean argialetxearekin kaleratu du eta aurki CD-ROMa ere salgai jarriko omen dute.

AED ETA TXATXILIPURDI

Arrasate Euskaldun Dezagun (AED) eta Txatxilipurdi Elkartek aurtengo kolaborazio akordioa sinatu zuten iragan astean Arrasateko Udalarekin. Honen arabera, AEDk 8 milioi pezeta (320.000 libera) jasoko ditu —aurrez beste 33 milioiko dirulaguntza hitzartua zuen Arrasate Press eta Arrasate Telebista finantzatzeko— eta 23,9 Txatxilipurdik.

EUSKALTEGIEI 3.000 MILIOI PEZETA

Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntze Erakundeak (HABE) 3.000 milioi pezetatik gora banatuko ditu 1999-2000 ikasturtean udal euskaltegi eta euskaltegi pribatuaren artean. Lehenengoei 1.320 milioi dagozkie, 1.827 bigarrenei. Dirulaguntza hauek iragan astean onartu zituen Eusko Jaurlaritzak. Guztira 140 euskaltegi daude Euskal Autonomia Erkidegoan; 40 udalaren menpe daude eta gainerakoak pribatuak dira. Euskaltegi hauetan 1.809 irakaslek egiten du lan.

EHE-REN PROTESTA BILBON

Justizia administrazioak euskararekiko duen jarrera salatu zuen pasa den larunbatean Euskal Herrian Euskaraz elkartek (EHE). Bilboko Probintzi Entzutegiaren aurrean kontzentrazioa burutu zuen «Justizia sistema euskararen etsaia» lelopean.

U r r e a

■ Euskadi Irratiak eta HABEk, darabilgun euskararen kalitatea hobetzeko xedez, irratsaio berria jarri dute abian. «Euskara hobetzen» en koordinatzailea Antton Aranburu izango da eta Alex Mungia, berriz, laguntzailea. Euskara erabiltzean egiten ditugun akatsik nabarmenenak zuzendu eta alternatibak eskaintzea izango da saioaren egitekoetako bat.

I k a t z a

■ Euskarak Donostiako Nazioarteko Zinemaldian izan duen trataera behatu du seigarren urtez Bagera elkartek. Emaizak erakusten du normalizaziorako egin beharreko bidea luzea dela oraindik eta horretarako plangintza sendoa behar duela Zinemaldiak. Idatzizko materialetan elebitasunerantz jotzen bada ere, ahozko trataerak ahula izaten jarraitzen du.

AEKK aurkezten du

euskaraz jauntzi hadi eta

argazkia: kiki asensio

EMANALDI BAKARRA
URRIAREN 24AN
SARAN

haugi

AEKEGUNAK aurkeztén du Aek-ren ekoizpen bat:

LARRAKOITZ TXARANGA, GAITEROAK, TRIKITRILARIAK, ERREBOTE PARTIDAK, HAURREN XOKOA: UDALEKU, YOSEKANBUDO. BERTSOLARIAK: IGOR ELORTZA, MAIALEN LUJANBIO, IRAZU. DANTZARIAK: SARA ETA BERMEOKO TALDEAK; AURRESKUA, LARRAIN ETA MUTXIKOAK. SKALARIAK: AEKEGUNEKO KANTUAREN AURKEZPENA, 2 KATE, BIDE ERTZEAN, SAIBERRI, JOJO eta RAMUNTZO. PERKUSIOAK, BETAGARRI, LEIHOTIKAN. HERRI BAZKARIA, KUXKUXTU TXARANGA, HAURREN ANIMAZIOA, LIF, "DANTZA PIKO" PATXIrekin, GAU ESKOLEN ARTEKO TXAPELKETA, NIKO ETXART eta HAPA HAPA. DISKO JARTZAILEAK: DJ ZÜLLE, DJ PREST. EZTANDA, EKINTZA...

AEK-k idatzia eta zuzendua.

Laguntzaile:

NAFARROA OINEZ 99

B E R R E Z I A

Jaso gora ikastola

“Jaso dezagun euskara” lelopean ospatuko da igande honetan Nafarroa Oinez 99. Eta duela gutxi jaso duten Jaso Ikastola berriaren gastuak ordaintzeko balio izango du. Datozen orrialdeetan aurtengo ekitaldiaren ibilbidea, egitaraua, abestia eta bitxikeriak bildu ditugu. Baita Barañaingo biztanleen euskararen ezagutza aztertzen duen erreportajea ere. Eta ez da falta Jesus Atxak ospakizunaren harira kaleratu duen liburuaren inguruko berri ere.

Testuak:

Amaia Olano eta Daniel Martiarena

Iruñeko Jaso Ikastola da «Jaso dezagun euskara» lelopean antolatu den Nafarroa Oinez 99ren arduradun. 19 urte bete dituen ikastola honek egoitza estreinatu berri du eta urriaren 17an biltzen den dirua egoitza berri honen gastuei aurre egiteko erabiliko da.

JASO DEZAGUN EUSKARA

Kilometroetako ajea oraindik pasa gabe gaudela, Nafarroa Oinez ate jota ari zaigu dagoeneko. Bata bestearen atzetik etortzen zaizkigu urtero; aurten, tartean atsedenerako as-teburu bat utzi digute. Nafarroa Oinezek urriaren 17an Iruñean egin du aurtengo hitzordua.

■ Mezua

Jaso dezagun euskara» da aurtengo mezu edo leloa. Esaldi esanguratsu hau ikastolako guraso batek proposatu zuen eta

neak Miluze du izena eta Miluze bidean kokaturikoa da; hirugarrena, Argako portua, San Jorge auzoko patinodromoan egongo da; Gazteleku gunea Arga ibaia- ren ezker aldean egongo da, tuboen pasabidearen ondoan; bosgarren gunea zirkoari eskainitakoa izango da eta Biurdana parkean egongo da; eta azkeneko gunea, Txikitegia, Ermitagaña eskola publikoaren ondoan izango da. Sei gune hauetan burutuko dira egitarauan zehaztutako ekitaldiak, kontzertuak, bertso emanaldiak, txalaparta, jolasak...

■ Egitaraua

Jai hauetan ohikoa den bezala Jadin eta gustu guztiek lekua dute egitarauan. Sanferminak gunean, esaterako, Oskorriren «Pub ibiltaria», aurtengo edizioaren abestia egin duten Gozategitarak edo Iruñean ezinbestekoak diren entzietakoak ikusi ahal izango dira. Miluze gunean, herri kirol, bertsolari eta txalapartaz gozatzeko aukera eta Argako portuan Tirri Tarra fanfarrak eta Tubabu taldeak eskainiriko perkusio eta dantza afrikarrak izango dira ikusgai.

■ Ekitaldiak

Asko dira martxoan hasi eta Aurriaren 17a iristen den arte Iruñean Nafarroa Oinez alde antolatu diren ekitaldiak. Prentsan oihartzunik handiena izan dutenak hiru izan dira, duanik gabe: Benito Lertxundik, Euskadiko Orkestra Sinfonikoarekin batera, martxoaren 9an Carlos III zinema aretoan eskaini zuen kontzertua, Ainhoa Arteta soprano tolosarrak Gaiarre antzokian apirilaren 5ean eskainirikoa eta Kepa Junkera eta Gozategi taldeak ekainean Anaitasuna poli-

Ainhoa Artetak apirilaren 5ean kantatu zuen Nafarroa Oinez alde. Haurrek eraikin berria dute jada. Ibilbideak 6,2 kilometro dauzka guztira.

antolatzaileei oso egokia iruditu zitzaion. Esaldi labur honek bi ideia biltzen ditu bere baitan, bere laburrean: ikastolaren izena sartzan du eta jaiak duen helburu nagusia aldarrikatzen du.

■ Ibilbidea

Antolatzaileek Iruñean egin duten ibilbideak 6,2 kilometro ditu guztira. Ibilbideak sei gune izango ditu. Sanferminak izeneko gunea Benjamin de Tudela kalea eta Jaso Ikastolaren parean egongo da; bigarren gu-

Antolatzaileen ustez, ibilbide honek honelako jai batek eskatzen duen azpiegitura baldintzak betetzen ditu. Izan ere, hiria- ren egunerokotasunari oso gutxi eragiten dio, ez baita bide nagusirik ezertarako moztu behar. Ibilbidean zehar dauden azalera handiek auto eta autobusen- tzako aparkalekuak antolatzeko aukera eskaintzen dute. Bestetik, ibilbidean zehar ura, argindarra eta bestelako baliabideak erabiltzeko arazorik ez dago. Ibilbideak, aipatu guneez gain, zortzi sarrera izango ditu ●

Gazteei eskainiriko gunean, musika mota ezberdinak izango dira; hauen artean Hemendik at edo Skalaria- rik taldeak arituko dira.

Zirkoari buruzko gunea ere antolatu dute, eta bertan «Kollins Clown» en emanaldia edo Amaia Zubiriaren kantaldia ikusi nahi dutenak bertara hurbildu beharko dute.

Azkeneko gunea haurrei zuzendutakoa da; bertan jolas parkea, Karaokea eta Zirko ttipia edukiko dituzte txiki- enek euren gozamen- erako ●

kiroldegian emanikoa.

Dena dela, hauetaz gain antolatu dute ekitaldirik Nafarroa Oinezeko antolatzaileek. Hala nola, Takolo, Pirritx eta Porrotx pailazo- en emanaldia, Iruñeko peñekin batera Skalaria- rik eta Hemendik at taldeen kontzertua edo Labrit pilotalekuko pilota parti- da.

Ekitaldi hauetan guztietan bildutako dirua, urriaren 17ko egun nagusian bilduko denarekin batera, Jaso Ikastolaren eraikin berria ordaintzen laguntzeko erabiliko da ●

Aurten 632 ikasle dauzka matrikulaturik Jaso Ikastolak.

■ Abestia

Aurtengo edizioko abestia egiteko Gipuzkoako kostaldera jo dute antolatzaileek, Orio eta Zumaia artean landu

baita urriaren 17a alaituko duen kantua. Musika Orioko Gozategitarrek egin dute, hitzak berriz Ion Maia bertsolari zumaiaarrenak dira.

Musika kontuan gustuak era

■ Euro-oinez

Euroa dela eta ez dela gabil-tzan honetan, trukea zenba-tetan dagoen ere apenas dakigun honetan, Nafarroa Oinezeko an-

guztietakoak dira eta gustu hauek guztiak asetu nahian, kantu ofi-zial honi bertsioak egin dizkiote, lau hain zuzen ere. Barricada taldeak egin du bertsio rockeroa, Hemendik at taldeak bertsio dantzagarría, Xut fanfarreak, ikastolako haur batzuekin batera, jaietarako bertsioa, Pablo Sarasate Orkestrak eta Iruñeko kamara abesbatzak bertsio klasi-koa.

Ospakizun hautean saltzen den ohiko materialaz gain, bertsio hauek biltzen dituen CDa eman dute argitara Nafarroa Oinez 99ko antolatzaileek ●

tolatzaileek ekimen berezi bat jarri dute martxan urriaren 17ra-ko.

Horrelako jaietan ohikoa da pezetak edo liberak erabili behar-rean egun horretarako propio asmatutako txanpon bat erabil-tzea. Aurtengo edizioan «euro-oinez» izenarekin bataiatu duten txanpona erabiliko da.

Txanpon hau euroaren oso antzekoa da, diseinua oso tanke-rakoa du eta balioa ere bera izan-go da: euro-oinez bakoitzak 166 pezeta edo 6,55 libera balioko baitu.

Datorren igandekoa euroa-rekin orain arte egin den frogarik handiena izango da. Nafarroako Gobernuak eta Nafarroako Aurrezki Kutxak begi onez ikusi dute txanpon europear berriaren erabileran ohitutzen hasteko ba-lioko duen ekimen hau ●

■ Jaso Ikastola

Hemeretzi urteren ondoren, eraikin berria

Jaso Ikastola da, Nafarroako Ikastolen Elkartearekin batera, aurtengo Nafarroa Oinez antolatzailea. Ikastola hau, gehienak bezala, duela 19 urte sortu zuen guraso talde batek. Guraso hauen helburua eta nahia euren seme-alaben hezkuntza euskalduna eta kulturalitatezkoa izatea zen. Egun 632 ikasle ditu matrikulaturik Jaso Ikastolak; haue-tako gehienak Iruñekoak bertakoak dira, baina badira inguruko herrietatik etor-tzen diren haurrak ere.

Ikastolak bere ibilbideari ekin zione-tik 600 ikasle inguru dira ikasgela horie-tatik igaro direnak. Ikasturte bakoitzean 40-50 ikasle amaitzen dituzte beren ikasketak Jaso Ikastolan.

Zentro hau gurasoek sortutako koo-peratiba bat da eta Nafarroako Gobernuarekin duten hitzarmen batek helburua eta nahia gauzatzen laguntzen die. Jaso Ikastola 67 langilek osatzen dute, haue-tatik 40 irakasleak direlarik.

Urte hauetan zehar Arostegi etorbi-dean izan du egoitza ikastolak, baina egoitza hau DBHren beharretara egoki-terik ez dagoenez, ikastola berri bat egin behar izan dute.

Ikastolaren egoitza berria Iruñea mende-baldean dago, Barañaindik gertu dagoen Miluze kalean. Eraikin berriak jaio berrietatik hasi eta 16 urte bitarteko 713 ikaslerentzat du baimena. Eraikina Iruñeko Udalak utzitako 7.500 metro karratuko lur eremu batean eraiki dute.

Urriak 17ko jaietan biltzen den dirua eraikin honen gastuak ordaintzen lagun-tzeko izango da, izan ere inbertsioa 753 milioi pezetakoa (30 milioi libera in-guru) izan da.

Jakina da Nafarroan diru beharrak dituzten ikastolak asko direla eta urtetik urtera aldatu egiten dela ikastola anto-latzailea. Badakigu dagoeneko hurrengo urteko gehigarrian toki hau hartuko duen ikastola Zizurren dagoen San Fermin Ikastola izango dela, 2000. urtean ikas-tola honek antolatuko du Nafarroa Oinez eta Euskal Herri osoko euskaltzaleon ur-teroko hitzordua ●

Barañaingo euskararen egoera hobetzen ari da azken urteotan. Nafarroako herri askotan bezala ikastolako haurrak dira euskara gehien eta ondoen erabiltzen dutenak. Helduen euskalduntze eta alfabetatzean murgiltzen direnak ere gero eta gehiago dira.

HAURREK DAKITE GEHIEN, NAGUSIEK GERO ETA GEHIAGO

Herrialdea hiru zonaldeetan zatikatzen duen Vascuence Legearen arabera, Iruñerria zonalde mistoan dago. Eremu honetan euskarak atzera egin zuen nabarmenki garai batean baina azken urte hauetan indartzen ari da. Indartze honetan ikastolen mugimenduak eta helduen euskalduntze eta alfabetatzean diharduten erakundeak erabakiorrak izan dira.

Jaso Ikastola barne hartzen duen Barañain herria ere zonalde honetan sartzen da, mistoan. Herri honetako euskararen egoeraren berri zehatzago jakiteko 1996an Siadecok egin zuen azterketa soziolinguistikora jo dugu. Azterketa honen arabera, gero eta gehiago dira euskaraz hitz egiteko gai diren barañaindarrak. Euskara urte askotan itzalpean egon da eta oraindik ahozko erabilpena txi-

kia izan arren, itzalpe horretatik argira ateratzen ari da.

Euskararen erabilpen eta ezagutza zabalagoa da haurren artean; honetan, noski, ikastolak zerrikusi handia izan du. Biztanleriaren adinak gora egin ahala euskararen ezagutzak behera egiten du. Baina hau ere aldatzen ari da, izan ere euskalduntze prozesuan murgiltzeko asmoz IKAk Barañainen duen Sahatsa euskaltegian izena ematen dutenen kopuruak gora egin du azken urteotan. Pixkanaka bada ere, beste zenbait esparrutan ere euskara aurrera doa, hala nola, administrazioan, aisialdian,

merkataritzan...

Siadecoren azterketa honek herriaren egoera hobeto eza gutzen lagundu dio Barañaingo udaletxeari eta honen arabera zehaztu dute hurrengo urteetarako hizkuntz plangintza. Plangintza hau bi ardatz nagusitan egituratzen da: giza taldeak eta hizkuntza tipologiai alde batetik eta esparruak batetik (administrazioa, kultura, irakaskuntza, aisialdia...).

Administrazioari dagokionez, udaletxean eginiko elkarriketatik ikusi denez, udalak indarrean dagoen legea bete eta biztanleen eskaerak asetu behar ditu; beraz, hizkuntzaren normalizazioaren aldeko jarrera hartu du.

Aztertu duten beste esparruetako bat irakaskuntzarena

izan da. Hiru faktore dira alor honetan bat egin behar dutenak: motibazioa, ezagutza eta erabilera. Motibazioa oso altua da eta honek belaunaldi berrietan ezagutzak gora egitea ekarri du; erabilera, ordea, baxua da oraindik.

Azkeneko atalean gizarte esparru ezberdinak hartu dituzte kontuan. Esparru hauetan erabilera indartzea da helburua, hizkuntza baten normalizazio prozesuan ezinbestekoa baita ikasten den hizkuntza hori erabiltzea, hizkuntza bizia bihurtzea, alegia. Atal honetan gizarteak hartu behar du bere gain normalizazioaren ardura. Udalaren zeregina euskara ahoz eta idatziz erabili ahal izateko aukerak sortu eta ziurtatzea izango da ●

BARAÑAINGO BIZTANLEEN EUSKARAREN EZAGUTZA									
				1991		1996			
Biztanleak				16.346		18.498			
EUSKALDUNAK	Alfabetatuak			4,6		6,3			
	Erdi alfabetatuak			0,9		0,7			
	Alfabetatugabeak			0,7		0,7			
IA EUSKALDUNAK	Alfabetatuak			4,0		4,4			
	Erdi alfabetatuak			0,6		1,9			
	Alfabetatugabeak			3,3		3,8			
Erdaldunak				85,6		82,2			

Adina	2-5	6-11	12-15	16-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65etik gora
1991	9,3	16,7	9,6	6,4	3,9	4,3	3,4	2,7	3,2
1996	12,0	20,3	17,2	13,2	7,9	4,8	4,3	2,3	3,9

Oharra: kopuruak ehunekotan daude.

JOYE LACALLE

Adinean gora egin ahala euskararen ezagutzak behera egiten du.

Windows98 eta Office2000 euskaraz

Erabiltzaile berrientzako bertsioa, eta
bertsio berritzea Windows-en erabiltzaileentzat

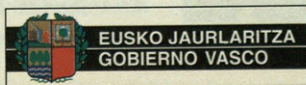

Salmenta-guneak:

- **El Corte Inglés**
- **Ei Computers**
(Sabino Arana, 67 Bilbao)
- **Eroski**
(Leioa, Gasteiz, Arrasate, Basauri, Iruña, Donostia, Barakaldo, Tudela)
- **Alcampo**
(Irun, Oiartzun)
- **Pryca**
(Donostia, Goierri, Sestao, Erandio)
- **Bilintx** (Donostia)
- **Urretxindorra** (Bilbo)
- **Arriaga** (Gasteiz)
- **Xalbador** (Iruña)

Gainera

✓ XUXEN 2.1, Euskararen zuzentzaile ortografikoa, INTERNETen duzu. Hartu eta kargatu doan zure ordenadorean:

«Historia txiki baten harian. Jaso ikastola» izenburuarekin liburuxka prestatu berri du Jesus Atxak. Ikastola guztiek funtsean bide berdina egin dutelako, iragana bergogoratzea du helburu, etorkizunari eusteko gogoz.

ESKOLARIK GABEKO HIZKUNTZA

Liburuko mamia ikusita Moyano Legea ezinbertzekoa gertatzen da aipatzea. 1856an paratu zuten ibilian eta 1970 urtera bitarte iraun zuen. Espainiar estatu osora zabaldu zuten eta bertan zehazten ziren irakaskuntzaren arloan Estatuak zituen eskumen guztiak. Hezkuntza lengoia bakarria gaztelania beharko zuela izan zen legearen ondorioz latzena; euskara bezala, estatuko bertze hizkuntzarik existitzen ez zirela sikiera.

1876an Foruak galdu zirela gogoratzen du Atxak, eta ondorioz irakaskuntza arrotzago agertu zitzaioela euskarari. Horrela, irakasleak izendatzeko eskubide osoa zuen Estatuak, eta hizkuntzarekin inongo harremanik ez zuten irakasleak igorriko zituzten Euskal Herriaraino. «El Imparcial» egunkariak horrela izkiritzen zuen bere orrialdeetan: «Foruak kentzea ez da nahikoa; orain euren hizkuntza kendu behar diegu».

Euskal eskolak

Ikastolen aitzindariak Euskal Eskolak izan ziren, hauekin uztartu baitziren lehendabizikotz euskara eta irakaskuntza. Iluna madarikatzen baino, hobe zela kandelak piztea zioten ordukoek. Hiru urte zabalik iraun zuen euskara ikastetxea ireki zuen horrela Resurrección Maria de Azkuek, 1896an.

“Foruak kentzea ez da nahikoa; orain euren hizkuntza kendu behar diegu”

«EL IMPARCIAL»

Giroa sasoian zegoen, eta 1906 urteko apirilaren 24an lau Diputazioek egin bileran Euskaltzaindia sortzeko asmoa agertu zuten, beranduago mamituko zelarrik. Gero, 1908an Bilboko Plaza Berriko Euskal Eskola eta 1914an Colon de Larreategikoa jarri ziren martxan, luzerako iraun ez bazuten ere. Hasiera tikiak izanagatik, Atxak garbi azpimarkatu nahi ditu egitasmo biak, «euskara-

ren eta hezkuntzaren lehendabiziko uztarketa eta gizarteraketa ekarri zuten heinean».

Errepublika

1931 eta 1936ra bitarte sortzen dira lehendabiziko ikastolak, Gerra Zibilean berriz ere amatu baziren ere.

Bizkaiari dagokionean, tarte horretan, Algorta, Bilbo,

Gizartean bezalatsu, guztia gori gorian zegoen eta ikastolen aldeko mugimenduan ere egundoko eztabaidak egon ziren jarraitu beharreko ereduaren inguruan. Adibiderako, irakaskuntzaren konfesionalitate eza eztabaidatzen da sutsuki. Klandestinoki bada, Euskal Herriko lurralde guztietaraino barreiatuko da ikastolen izpirituak, hamarkadaren bukaera baino lehen. Horrenbertzez, 1969. urtean, Gipuzkoan ibilian zeuden 55 ikastola, Bizkaian 27, Nafarroan 2, Lapurdin 1 eta Araban ere bakarra. Urte berdinari dagokio halaber, Jesus Atxak gogoratzen duenez, «sakramentu guztiekin Euskal Herriko lehendabiziko ikastolaren legeztatzea». Horrelakoa Bilbon gertatu zen, Elkano karrikan, Resurrección Maria de Azkue Ikastolan. 1965. urtean sortua zen.

Arestian aipatu Moyano Legearen ordezkua etorri zen urte bat mantsoago, Villar Palarsen legea alegia. Derrigorrezko eskolaratzea hamalau urteak arte hedatu zuen honek, eta eskola tiki aunitz kolokan paratu zituen egitasmo berriak; zer erranik ez ikastolen ahulezia. Finantziatzia, Estatuaren esku-sartzea, ikastolen nortasuna, guztia izango zuten bada eztabaidatzeko. Hari honetan, euskal lurralde guztietarako Euskal Herriko Ikastolen Konfederakundea sortuko zen 1976. urtean. Urte berdinean Beasainen ospatuko zuten estreinakoz Kilometroak jaialdia. Lehendabiziko Nafarroa Oinez Altsasun burutuko zen. 1981.ean ●

Sondika, Zornotza, Barakaldo, Elorrio, Ondarreta, Galdakao, Gernika, Trapagaran eta Durangokoa ernatu ziren. Gipuzkoan berriaz, Donostia, Tolosa, Errenteria, Arrasate, Segura, Andoain, Soraluze, Irun, Oñati eta Iruran sortu ziren. Nafarroan berriaz, Iruñea, Lizarra eta Elizondon gauzatu ziren estrai-nekoak. Araba eta Iparraldeari dagokionez, 60ko hamarkadan gauzatuko ziren lehendabizikoak.

Alta, itxaropena handia izanagatik, Gerra Zibilak guztia mututu zuen. Alabaina, «tiroen eztandaz uxatu eta ihes eginiko horma-txoriak, osterak, pixkanaka-pixkanaka biltzen hasten diren bezalaxe, gerratik alde eginiko jendea ere gorde zuloetatik atera» zela izkiritzen du Atxak.

60ko hamarkada

Geldiuneak geldione, berriaz ere hasi ziren berpizten Ikastolak han hemenka. Noski, lege araudien babesik gabe.

1985eko Lizarrako Nafarroa Oinez bosgarrena izan zen.

Jesus Atxa urriaren 17a iristeko irrikitan da. Bulegoan patxadaz lanean ari bada ere, lehen legearen mantsotasunak sutu egiten zuen. Nafarroan 1986 urtera arte euskarari eskolarako lege eskubiderik ez zitzaion onartu.

ALDEKO LEGEAREN IZPIRIK EZ

Errenen du, liburua denik ere ez dagoela ziur, «liburua baino gehiago, agian liburuxka da, edota akaso debozionarioa». Debozio gaitzarekin izkiriaturik dagoela, eta hone-xegatik.

Amankomunezko historia

Jaso Ikastola laguntzearren ospatuko den aurtengo Nafarroa Oinezen aitzakiarekin otu zitzaion Jesus Atxari ikastolen inguruko liburuxka idaztea: «Jaso Ikastolako historia soilik idatzi beharrean, haria lehenagotik hartzea pentsatu nuen. Lehendabiziko ikastolak nola sortu ziren aipatu nahi izan dut, nondik nora hasi ziren ikusi, nondik nora joan jakin ahal izateko». Zuberoako zoko orbelduetan, Arabako ordokietan, Gipuzkoaldeko itsasbazterrean, Lapurdiko etxe ttipi dotoretan, Nafarroako soro idorretan edota Bizkaialdeko industri tximinipetan izan, ikastola guztiek arrunt antzeko bide bat urratu dutela uste baitu zinez idazle ikerlari teorikoak.

«Ogitarteko» baten parera pentsatu idazkia da liburua: «Egun jendeak ez du digestio luzerik egiteko astirik eta ogitarteko baterako aurkeztu nahi izan dut liburua. Liburu oso erraza da irakurtzeko, gatz eta biperrarekin zipriztindua, bertso batzuk tartekatzen direla, pasadizo xeble batzuk, marrazkiak eta abar».

Inoiz ez euskararen alde

Baten irudikotz, nekez sutuko zela zirudien Jesus Atxa, bihotzarekin hitz egin arren,

honen dardarari eusten baitio. Aldiz, euskararen erabilera politikoa aunitzetan entzun ohi den lelo-kantua izaki, orduan onartzen du, sutzen dela. «Aizu, 1970. urtean izan zen lehendabiziko aldia gaztelaniaz gain lege aldetik beste hizkuntzak aipatzen zirela. Ez zen, noski, euskararen aldeko lege bat izan, baina aipamena egon bazegoen. Ordura arte denak debekuak ziren. Eta hau ez al zen euskararen erabilera politikoa?». Espainiak eta Frantziak egin duten guztia politika baino ez da izan. Kontua da politika besterik ez dagoen honetan, alde eta kontrakoak daudela». Eta hau ikastola guztietan amankomuna da: «Nik askotan esaten dut izugarria dela nolatan euskarak iraun duen eskolarik gabeko hizkuntza izanik, lege guztiak bere aurka zitueta. Pentsa, Nafarroan adibidez 1986 urtea arte euskarari eskolarako ez zaio lege eskubiderik onartu. Atzo arte horrela

eta folioekin. Gordeta dago adibidez 1970. urtean Iruñean lehen ikastola izan zen Irantzu-koa zabaltzerako erosi ziren gauzen salneurri agiria. Mila eta hirurehun pezeta aulki, arkatz, borragoma, mahai eta folioetan.

Hartara, legerik ez, aldekoak bederen, eta izan direnean, hauen zirrikituetan ikastolek piruetak egin behar izan dituztela aurrea egin ahal izateko azpimarkatzen du. Kezka ere badu: «Batzutan pentsatzen dut gaur egun ez ote diren ikastolak lasai samar sentitzen legeetan, inork ez duela ezer eztabaidatzen.

Jesus Atxa, liburuaren egilea.

«Batzutan pentsatzen dut gaur egun ez ote diren ikastolak lasai samar sentitzen legeetan. Hauek ez dira gure legeak»

ibili garela eta gogoratu beharrekoa da».

Legetan piruetak

Xamurki hitz egiten duenez arras gozatzekoa da bere mintzaira. Nafarroako Ikastolen Federazioak Iruñean duen egoitzan hartu gaitu. Urteak daramatza ikastolen iragana arrotzen eta armairuak lepo bete ditu artxibo, koaderno, agiri

Hauek ez dira gure legeak, eta gureak izango bailiran hartu ditugu. Pribatu eta publikotasunaren artean ikastolek jorratu duten erdibide hori balio-garria dela erakutsi dute. Hau ez da Espainiako edo Frantziako legeetan kokatzen. Pentsa, adibidez, zernolako garrantzia duten gurasoen batzarrek, hauek onartu ezean ez dela ezer egiten. Logse batean aldiz, gu-

rasoen biltzarrek ezer gutxi dute esateko. Honetan jarraitu behar dugu derrigorrez, gure eredia behin eta berri moldatzen, asmatzen».

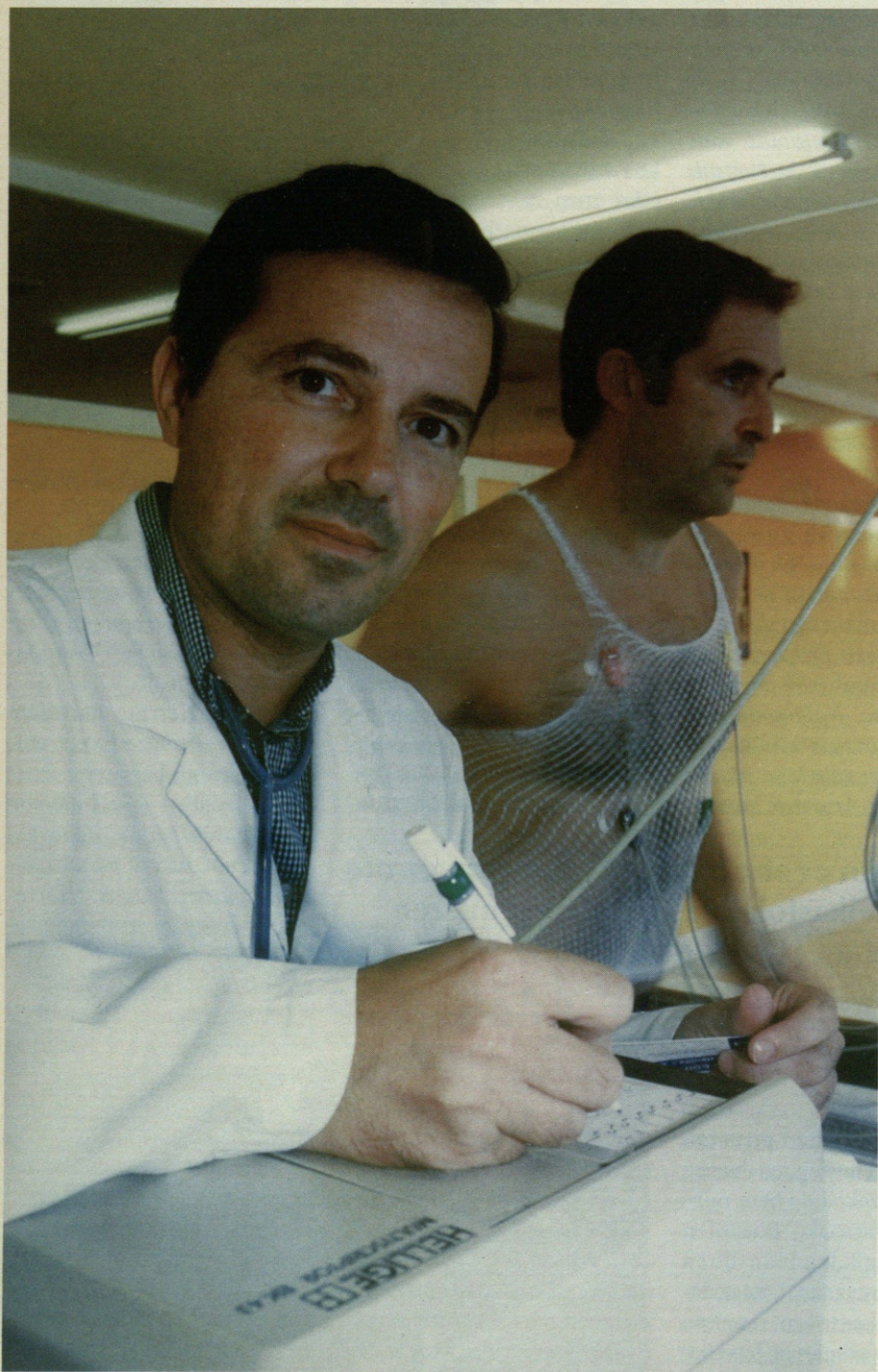
Euskal Herriko herrialde guztietara hedatzen den erakundea izanik begi onez ikusten du halaber: «Euskaldunon batasunaren kontua dago hemen, denok batera joateko, elkartasunaren bidetik. Horrelakoak beharko genituzke ekonomia, nekazaritza, industri... eremuetan. Mugetaz gaindi».

Atxa irrikitan uzten dugu noiz urriaren 17ko Nafarroa Oinez iritsiko: «Nafarroa Oinez, Kilometroak, Herri Urrats, Ibilaldia edota Araba Euskaraz bezalako jaialdietara hainbeste jende inguratzearen arrazoia ikastolen munduak izan duen herrikotasunaren oroitzapen historikoa da, herrietako gizon-emakumeek sortu baitzituzten ikastolak esfortzu handiz»

R I K A R D O J I M E N E Z

“ZIKLISTAK BADAKI EZ DUELA IRABAZIKO DOPATU GABE”

Donostiako San Juan de Dios ospitalera hurbildu ginen sendagile irundarrarekin berriketan egitera. «Borrokarako» prest zegoen, belaunean jotzeko mailua eskutik askatu gabe. Mediku ikasketak Nafarroako Unibertsitatean (Opus Dei) egin zituen eta kirol medikuntzaren adarra jorratuko zuela erabakita zeukan. Gaur egun bi funtzio eta makina bat lan biltzen dira beregan. Sendagilea izateaz gain entrenatzaile titulua dauka. Ondorioz, kontsultara eliteko kirolariak, kirolari zaletuak eta bestelakoak etortzen zaizkio. Asteburuetan Gipuzkoako atletismo pistek astean zeharreko ospitalea ordezkutzen dute.

ALBERTO ELOSEGI

■ «Zergatik masokismo hori? Kirola ondo pasatzeko egingo duzu».

Eliteko eta kaleko kirolari arruntaren artean desberdintasun handiak izango direla zalantzarik ez da. Baina zein da elitekoa ez den kirolariaren filosofia?

Kirol hitza aipatzen dugunean lehiaketa kirola, ikuskizun kirola datorkigu gogora. Baina, eliteko kirolarien portzentajea kirola noizean behin egiten duenarekin alderatuz oso txikia da. Gehiengo horri ez diogu inolako garrantzirik ematen, teoriarik baietz dirudien arren. Komunikabideekin ere beste hainbeste gertatzen da. Kirola ez da saltzen osasun iturri gisa. Kirol ikuskizuna saltzen dugu eta horren errudun guztioak gara.

Eta gakoa hor dago: kirola osasunean. Bizitza itxaropena igotzen ari da eta orain 75 urtekoarengatik ez da esaten «horrenak egin du», beste hamar-hamabost urtetan bizi ahalko da. Beraz, saia gaitezen urte horietan arrastaka ibil ez dadin. Bezero bati esaten nion «zortea duzu zauden bezala egonda, etorkizunean ondorio txarrik utz lezakeen sintomarik ez duzulako, hemen-dik bost urtera beharbada berandu da». Horri aurea hartu behar zaio. Eta hori nola egiten den? 35-40 urtetara iritsitakoan, normalean, bizitza errutina bihurtzen da. Errutina horretan kirolak bere tokia izan behar du. Neure adibidea jarriko dizut. Duela 8-9 urtetatik ez nuen korrikarik egiten. Bidasoa eskubaloit taldea utzi dudanez gero, denbora pixka bat daukat eta korrika egiten hasi naiz. Ondorioa: laupabost kilo galdu ditut. Nik sarri esan izan dut gorputzak traba egiten didala. Esaldi hau ongi ulertu behar da. Ez da estetika kontua. Baldarra sentitzen naiz eta ez da batere egoera atsegina... ez ditut 70 urte.

■ **Kirola osasunarekin erlazionatzen duzu zuk, baina kaleko jendeak?**

Korrika egiten hasi naizela-eta, niri galdetu didate «zer? Maratoia prestatzen?». «Ez». Beharbada urtebetera edo bi urtetara Behobia-Donostia lasterketa konituko dut, baina paseatzera eta ondo pasatzera joango naiz. Zentzugabea iruditzen zait gaurtik hasita sofritzeko helburuak jartzea. Hori ez da helburua. Jendearen helburua nobere errekorra egitea da. Hanka sartzen ari dira, osasunaren ikuspuntutik ez du inolako etekinik. Zergatik masokismo hori? Kirola egingo duzu ondo pasatzeko, gorputzarekin gustura sentitzeko,

ALBERTO ELOSEGI

■ «Ikuskizun kirolak sendagileari konplize izatea eskatzen dio».

mugarik ez izateko... eta ez, sofritzeko. Donostiako Anoetako pistan 60-70 urtekoak ikusten dira astakeria galantak egiten.

■ **Behobia-Donostia badatorrela-eta mentalitate horretako jendea somatzen duzu?**

Bai, noski. Duela gutxi etorri zait bat esanez Behobiarako prestatzen ari dela. Kilo asko zituen soberan! Lur jota geratuko da! Saiatu zaitz gorpuzkera normala lortzen eta hori lortutakoan, nahi baduzu aterazaitz Behobian disfrutatzeko asmoz. Orain horrela korrituz gero, «atxutxoia»

■ **“Kirolariak eskatzen dizun unean ematea nahi du, ez dio axolarik legezkantpo egotea. Ez harrapatzea axola dio”**

eman diezazuke eta gaizki ibiliko zara. Eta adibide honekin ez dut esan nahi 50 urteko batek ezin duenik maratoian parte hartu. Esan nahi dudana da 50 urteko pertsona gizen baldar batek ez duela egitekorik maratoi batean. Kalte besterik ez dio egingo bere buruari.

■ **Ahalegin horretan, dopinga diren substantziak hartzera heldu da jendea.**

Duela urte batzuk Irunen zikloturista beterano batzuk lasterketa batean positibo eman zuten. Ez dut esan nahi eliteko kirolean bezainbat gertatzen denik, baina zoritxarrez gertatzen da. Kirolaren kontzeptua gaizki ulertu delako da hori. Adin, maila eta egoera bakoitzean kirola egiteko

modu egoki bat eta desegoki bat dago. 40 urtetik gora lehiaketetan parte hartzeko (ni ez nago oso ados adin horretatik aurrera lehiatzearekin) gutxienean batzuk bete behar dira: gorpuzkera aldetik, entrenamendu kopurua... bestela arriskuan zaude. Urtean 100 milioi pezeta irabazten badituzu kirola egiteagatik arriskueta sartzeko aitzakia baduzu, baina soldatarik gabe... Denborapasako kirolaren kultura falta da, eta hori ez da bultzatzen, ez du saltzen-eta.

■ **Zientziari esker kirolaria asko aztertuta kontrolatu da. Zenbait kiroleetan laster mugak gaindiezinak izango direla esaten da.**

Ikerketa mundua beti aurrera egiten ari da. Duela 15 urteko hainbat kontu begiratzen aritu berri naiz eta orduan ikaragarriak ziruditenak orain eguneroko bihurtu dira. Ezin da jakin noiz arte segituko dugun markak hobetzen. Egia da gero eta makalago gaudituko direla errekor horiek, eta batik bat bakarkako kiroleetan, baina sabaia jo dugunik ez dago esaterik. Kanpoko faktoreak hobetzen doaz (pistak, oinetakoak...) eta gizakiaren ere hobekuntzak aurki daitezke, errendimenduan laguntzeko; laguntzeko hitza komatxo artean. Legearen barruan bagabiltza, esan nahi nuen. Legez kanpokoak hitz egiten hasten bagara, beti, beti iruzurra egin ahal izango da. Oso garbi dago hori, detekzio teknikak hobetuta ere beti iruzurra egingo da. Gainera, gu medikuok, saltsa horretan sartuta gaude

eta errudun gara nahiz eta ez garen errudun bakarrik. Gai honi irtenbidea ematea gainera oso zaila izango da. Zergatik? Ikus-kizun kirolak osasunarekin zerikusi gutxi duten egoeretan sendagileari konplize izatea eskatzen dio.

Nik nireaz hitz egin diezazuket. Gaur gaurkoz horrelako kontuetan ez naiz sartu, zorionez eta ez nuke sartu nahi. Legearen mugetan dauden produktuak erabili ditut, baina muga hori ez dut inoiz igaro.

Batek baino gehiagok komentatu dit: «Zuk ez daukazu halakoren ospea, baina legez kanpoko kontu horietan hasiko bazina egunkarietan agertuko zinateke, zure kirolariak marka onak egingo lituzkete-eta». Nire buruari esaten diot: «Egia da».

Baina bakoitzak jakin behar du bere bizitzan zer lortu nahi duen eta zeren ordainetan. Niri etorri zait manager bat edo beste esanez, «nik nire kirolariak ekarriko dizkizut baina igurtzi egin behar dituzu». Mugak hauek dira eta ni hortik ez naiz igaroko. Ez dizkizu bidaliko kirolari horiek.

■ Sendagileak zarete.

Horregatik diotsut. Zein da gure lana? Gaixoaren edo bezeroaren osasuna zaindu behar dugu. Hortik aurrera nahi duzuna, baina hortik aurrera. Ni ez nago ados eliteko kirolari batek elikadura egoki batekin

nahikoa duela esaten duenarekin. Hori diona gezurretan ari da. Eliteko kirola ez da osasuntsua eta hondamen fisikoa ahalik eta txikiena izan dadin laguntzak erabiltzea ongi deritzot. Hortik beste muturrera ezin gaitzek joan. Hau da, bigarren mailako ondorioak ahaztuko ditut epe ertain eta epe luzera eta oraingo erredimendua bilatuko dut. Hori ezin da egin ezta kirolariak berak eskatzen badizu ere. Kirolaria ez da aske. Kirola lanbide duena presio askoren pean dago eta une jakin batzuetan

■ “100 milioi irabazten badituzu arriskueta sartzeko aitzakia baduzu, baina soldatarik gabe...”

ez du objetibotasunez jokatzeko onelako edo horrelako hartzeak zer eragin izan dezakeen erabakitze. Pentsatuko duen bakarra hori hartuta bestearen gainetik egongo dela izango da edo, hartzen ez badu, halako baino beherago geratuko dela. Sendagile moduan oreka puntu hori mantentzen ez baduzu, guztia behera dator. Eta beste gauza bat. Kirolariak eskatzen dizun unean zuk ematea nahi du, ez dio axolarik legez kanpoko ia zate. Axola dion bakarra ez harrapatzea da. Bihar, legez kanpo ibiltzearen ondorioak sofritzen baditu, zu egingo zaitu erantzule eta esango dizu

«zuk zenezan informazio guztia, hau gerta ez zedin». Kirolariaren eta legearen artean harrapatuta zaude.

■ Baina eliteko kirolaria ez da inozoa, eta gaur egun badaki gutxi gorabehera substantzia bakoitzak nolako ondorioak dituen.

Munduko kopako finala jokatzeko aldagelatan egon behar zenuke, niri egokitu zaidan bezala. Une horretan edozer gauza. Hor ez da sartzen kirolaria inozoa den ala azkarra den. Egoera bereziak dira, sen onak ez du funtzionatzen.

■ Egoera bereziak direlako, ados. Baina 20 urteko kirolariak elitean aritzeko aukerak ikusten dituenen?

Demagun txirrindulari batek Tourrean parte hartu nahi duela. Berak badaki, postu on bat lortzea oso zaila duela galerazitako ekintzak burutzen ez baditu. Duela gutxi Iruñean dopingaren inguruko jardunaldi batzuk izan ziren eta han izan nintzen. Bertan komunikabideetan agertzen diren sendagile asko zen. Mahaingurua aipatu zena honakoa zen: «Zein gaizki tratatu gaituzten sendagileok, ez digute lanean uzten, egiten dugun guztia kirolariari laguntzeko egiten dugu...». Mahainguruan inork ez zuen esan «aizue, tranpak egiten dira eta gure helburu nagusia ez da kirolariaren osasuna». Inork ez zuen ko-

■ *Juantxo Villareal*
Gipuzkoako
Diputazioko Kirol
Departamentuko
teknikaria

Taldearen ondare garrantzitsua

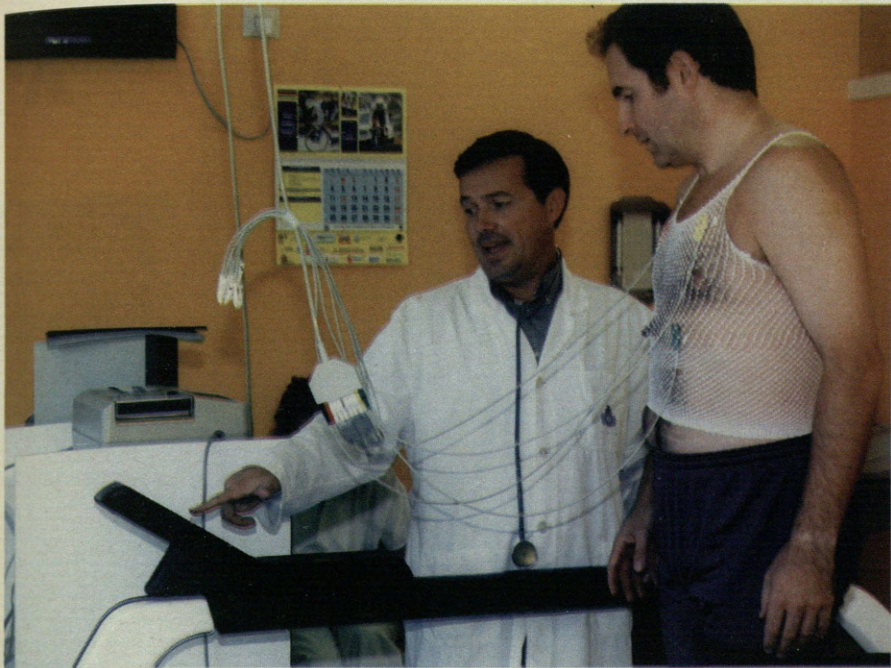
Denbora asko da medikuntza eta atletismoaren bitartez Rikardo eza-gutzen dugula. Rikardo Jimenezek eskubaloitaldeari bi alderdiak eskaintzen zizkion: batetik, prestaketa fisikorako teknikoia zen eta bestetik, kirolarekin erlazionatuta zegoen medikuntza eskaintzen zigun. Bi arlo horiek izanda, gure taldean lan egiteko egokia zela pentsatu nuen. Poliki-poliki, gu (taldeko teknikook) hazten joan ginen bezala, bera ere bai. Taldeak behar zuena eskaini zuen: aurretiazko medikuntza, analisiak zirela... eta gero traumatologia aldetik laguntza handia izan zen. Berari esker gure jokalariei Madril, Bartzelona eta Iruñeko ospitaletan egin zizkieten ebakuntzak. Horrek guri segurtasun sentazio handia ematen zigun. Taldearen arrakasten oinarri oso garrantzitsua izan zen.

Giza alderdiari begiratuko bagenio, tal-

deko filosofia oso ondo jaso zuen. Ez zuen ordutegirik, goizaldean ohetik ateratzen genuen jokalariren batek edo baita emazteren batek ondoeza izandakoan ere. Hitz egiteko ere oso pertsona interesgarria zen, ezagutza handia zeukan. Taldearen ondare garrantzitsua izan dela esango nuke. Berarekin eta bere kolaboratzaile taldearekin (masaialari eta fisioterapeutekin) kirolean lor daitekeen maila gorenean atendituta egon gara.

Eta ez da ahaztu behar Rikardo ez da-goela Bartzelonako futboleko makroplanti-lla horretan bertako medikuen arteko zeloak direla-eta, eta ez komunikabideetan atera denarengatik. Gertaera horrek adierazten du berak duen maila.

Egonezin handikoa, oso ongi prestatua eta beti eboluzionatzen ari den gizona da. Gure taldean izan duen eragina ikusita sentazio oso baikorra dauka ●

ALBERTO ELZEGI

■ «Nork bermatzen du ezer hartu nahi ez duen kirolariaren eskubidea?».

mentatu «aurrera jo dezakeen kirolariari bi aukera eskaintzen dizkiogu: edo galerazitako jardueren zurrunbiloan sartzen da edo atzera egiten du mailara iritsiko ez delako». Ez da zuzena. Nork bermatzen du ezer hartu nahi ez duen kirolariaren eskubidea?

■ Esan duzu orde, ez dela inoiz bukatuko borroka hori.

Ez, ez. Borroka hori ez da inoiz bukatuko.

■ Baina gutxienez kirolariaren osasuna berma dadila, ezta?

Iruñeko mahainguru hartan Danimarkako fisiologo batek hala zioen: «inor ez da ohartzen txirrindulari eta, orokorrean, kirolari hauek kirola utzi eta bost urtera, 35 urte dituztenean, balorazio kardioaskularra egin eta odol basoak eta bihotza 75 urteko batenak dituztela».

■ Komunikabideetan horrelakoak esan zaizkigu, baina zenbateraino da hori egia?

Danimarkar honek idatzi du hori eta datuak ditu. Gainera, ikerketak berak egin ditu. Arazoa badakizu zein den? Espainiako itzulian kristoren mendatea asmatu dute aurten. Sendagileon funtzioa ez da esatea «hori igo behar dutenez gero, gehiago ziztatuko diegu». Guk zera azaldu behar genuen «jaun-andreok, publizitateari interesatzen zaiolako, telebista bi orduz irudiak

eskaintzen arituko delako... beste astakeria bat egitera goaz». Gero txirrindulari hauek batek positibo ematen badu gizarteak berak suntsituko du. Sevillako Munduko Atletismo Txapelketan maratoia arratsaldeko 17:45tan egin zen. Iluntzeko 21:00etarako ez zen utzi argi nahikoa ez zelako izango eta telebistak irudiak ongi bideratu ezingo zituelako. Mesedez! Zertan ari gara?

■ Negozioa negozioa da.

Bai, noski. Baina hurrei hori saltzen ari gara. Eliteko kirolarien gain-geratuko balitz guztia, kitto. Onar ditzatela ondorioak eta kitto. Baina kirolari hauek hurren estereotipoak dira eta horietako bat ziztatu delako harrapatzen badute haurra lur jota geratzen da.

■ Joku zikin horretan airtzeko hainbat herrialdetan aukera gehiago dute, baliabide gehiago dituztelako, diru gehiago...

Tradizio handiko hainbat batzorde olinpiko eta gobernuk dokumentuak dituzte non ikusten den herrialde horietako prestigio handiko medikuek galerazitako jarduerak egin dituztela. Paper horiek kaxoian daude. Politikoki ez zaie interesatzen zabaltzea. Ahal dena ezkutatu egiten da. Sokari tiraka hasten bazara, beharbada ministroraino iritsiko zara.

◆ ONINTZA IRURETA

Hamarrekoa

AGUSTIN ALVAREZ

«Euskadiko kirol medikuntzaren aitatako bat. Nire lanbidea garatzeko gidaria»

SABINO PADILLA

«Kirol medikuak lesioak sendatzeko baino zerbait gehiagorako balio izatearean arduradun nagusia»

IKER SUKIA

«Euskal atletismoaren etorkizuneko atleta garrantzitsua. Paziente disziplinatua»

JUANTXO VILLAREAL

«Berari esker hasi nintzen eliteko kirolariek lanean. Talde gidari ona»

C.D. HERNANI

«Ilusioaren indarra. Gipuzkoako futboleko gauza askotan aitzindaria, nahiz eta ia inoiz ez den horrela baloratua izan»

REAL UNION

«Nire herriko taldea. Esperientzia gazi-goza, lana bukatu ez dudalako. Egunen batean amaitzea nahiko nuke»

S. S. EIBAR

«Kirol zintotasunaren adibidea. Denbora falta izan zitzaigun ilusioz betetako egitasmoa aurrera eramateko»

FELIX LARREA

«Neke, egitasmo eta ilusioetarako laguna. Kirolariek, lanean duen zentzu praktikoagatik, asko baloratzen duten profesionala»

REYES ESTEVEZ

«Naturaren indarra»

MIGUEL INDURAIN

«Zentzu guztietan kirolari orekatuaren adierazgarria»

JOSETXO MENDILUZE

«Jatorrena eta Gipuzkoako futboleko entrenatzaile onena, nahiz eta batzuk hala ez onartu»

E Z P A

PRINTZA

IPARRIK GABE

Hasier Etxeberria honela mintzatu zen Iparraldean euskarak duen egoeraz «El Mundo»n:

«(...)Azken azterketen arabera, euskara aurrera ezin eginik dabil Iparraldean. (...) Erabilerarik ez dauka ia euskarak, barne aldeko herri txiki zenbaitetan ez bada. (...)»

Iparraldeko jakintsu asko gainera, jakitun dituzu Er-taroko ahozko literaturan, edo halako eta bestelako hizkuntz berezitasunetan. Inork baino hobeto dakite Etxahunek nola ahoskatzen zuen Zeta, edo erorita-ko gaztelu zahar bateko harri-inskripzionetan, aurkitzen dute lirika zerutia-rra. Euskara zahar bezain galduren liluran dira espezialistak. Munduan diren onenak. Baina frantsesez ikusiko dituzu mintzaten. Euskaltzaindiako buru borobilenak ere, frantsesez mintzo dira senitar-tean, adiskideekin eta au-dera duten guztietan. La-borategi eta liburutegi za-harretako gaia baizik ez da gure hizkuntza (...) Hiz-kuntza gizarteratzeko egin behar den lana (...) plebeioa da oso, morroien lana, eu-rak bezalako historialari eta forentse apartentzat. (...) Nola hasiko gara au-rrez galduta dirudien bo-rroka batean lanean. Gai-nera ez zaie fitsik ulertzen frantsestu horiei, prefosta. Euskara batua ere ez dakite gaisoek. Gauzak dauden daudenean, euskarak be-rak eta bi egin dituela di-rudi Iparraldean. Beste pare bat belaunalditan ki-tto. Vive la France (...)»

MUNDUKO MUSIKA TRESNAK

MUNDU guztiko musika tresna tradizionalak biltzen dituen erakusketa hilabete osoan zehar dago ikusgai Koldo Mitxelena kulturunean. «Ikusteko Musika» izeneko erakusketa honetan Jose Luis Loidi eta Lourdes Yarzak urteetan zehar bildu dituzten 2.000 tresnetatik 152 ikus daitezke urriaren 30a bitartean. Ikusgai dauden musika tresnak lau familia nagusitan banatzen dira: idiofonoak, mintzezkoak, harizkoak eta airezkoak. Erakusketan bildutako guztiak mende-baldeko kulturatik kanpokoak dira. Eta gehienak etnia edo herrialde ezezagunetan dute jatorria.

ARKEOLOGIA MUSEOA BIZKAIAIN

ANA Madariagak, Bizkaiko Kultura diputatu berriak, 1999-2003 agintaldirako bere sailak jarraituko dituen ildo nagusiak aurkeztu zituen hilaren 6an Batzar Nagusietan egindako agerraldian. Oinarrian lan talde berriak aurreko agintaldiko kultur politikaren ildo bera jarraituko duen arren, badago berrikuntzarik. Ondare Zerbitzuaren barruan, kopia Artistikoen Museoaren eta Euskal Museoaren eraikinen zaharberritzea iragarri zuen Madariagak. Gainera agintaldi honetan Arkeologia Museoaren proiektua landuko du sail honek. Ondare arkeologikoari dagokionez, Foruko aztarnategia irekiko du.

■ Arkeologia Museoa landuko dute Bizkaian.

EUSKALDUNON EGUNKARIA

MIRAMONGO MATINEAK

EUSKADIKO Orkestra Sinfonikoak urtero antolatzen duen «Miramongo Matineak» zikloa hilaren 9an abiatu zen. 98-99ko denboraldiko egitaraua hemezortzi kontzertuk osatuko dute, hiru aldi bereiziko direlarik: udazkenean sei kontzertu eskainiko dira, neguan zazpi eta udaberrian bost. kontzerturik gehienak EOSko kideek emango dituzte, eta hauen bi entsegu orokor ikusteko aukera ere izango da. Aurtengo berrietasunik nabarienetakoa bi jazz kontzertuk osatzen dute. Bestalde, denboraldi honetako abonauak 5.250 pezeta (210 libera) balio du. Eta kontzertu ba-koitzerako sarrerak 500.

ERAKUSKETA IBILTARIA BIZKAIAIN

«BOSTEKO 99» erakusketa ibiltaria abiatu zen hilaren hasieran Bizkaian. Mari Puri Herrero, Koldobika Jauregi, Merche Olabe, Vicente eta

IMANOL OTEGI

HITZ BITAN

- Joxe Agirre eta Unai Agirre honela mintzatu ziren bertsokeraren inguruan «Euskaldunon Egunkaria»n: «Lehen bertsolari guztiak baserritarrak ziren. Orain, kaletarrak txapeldun! (...) Iristen ez garen publiko batengana iritsi nahi baldin badugu, haren errealitatera joan behar dugula, baina ez haren errealitatea izateagatik, errealitate hori gurea ere badelako baizik».
- Nafarroako Kultura Zuzendari J. R. Corpasek zera esan zuen karguari buruz: «Diru gutxi eta erantzunkizun handia duela uste dut nik. (...) Gure aurrekontua barregarria da».

L A K

Fernando Roscubas eta Pedro Txillidaren lanak biltzen dituen erakusketa hau Arrigorriaga, Zornotza, Mungia eta Getxotik igaroko da urtarilla bitartean. Erakusketa ibiltarirako Alicia Fernandez komisario eta arte kritikariak artista bakoitzaren lan bi aukeratu ditu.

«LARRUN» BERRIRO KALEAN

«LARRUN» aldizkaria berriro plazaratuko da hilabete honen bukaeran. Oraingo honetan, aurrekoarekin alderatuta, formato berezia izango du: ARGIArekin batera kaleratuko da hilean behin baina Larrun mantxeta pean. Lehendabiziko «Larrun» berria urriaren 31ko ARGIArekin argitaratuko da, ondoren sarean jarriko delarik, iritzi artikuluekin osatuta. «Larrun»ek paper berezia eramango du eta bi koloretan argitaratuko da. Gaiei dagokienez, hasieran behintzat, mahainguruen bidez aztertuko dira. Lehenbiziko

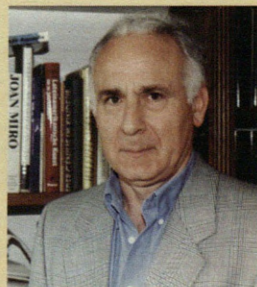
ANTZERKI SALTSA GASTEIZEN

Gasteizko Antzerki Jaialdiaren XXIV. edizioa hilabete honetan hasi eta beste hiruz luizatuko da. Inaugurazio ekitaldia hilaren 5ean egin zuten Alfonso Alonso Gasteizko alkateak eta Juan Echanove aktoreak. Iazko ekitaldiaren aldean, gora egin dute obra kopuruak (52 antzezlan eta 66 funtzio), jaialdiaren egoitzek eta aurrekontuak (87 milioi pezeta). El Tricicle, El Brujo, New Yorkeko Harlem Antzerkia, Aragon familia eta Nuria Espert eta Adolfo Marsillachen antzezlanak taularatuko dira, besteak beste. Euskarazko emanaldiei dagokienez ordea, erdira jaitsi dira aurtentzakoarekin alderatuta. Iazko ekitaldiak bi opera eta bi antzezlan izan zituen, aurtengo egitarau nagusiak, berriz, antzezlan bat eta opera bakarra eskaintzen ditu.

mahaingurua, «Euskal Historiografia» gaiaren ingurukoa, hilaren 13an egin da. Honakoak izan ziren mahaingurukideak: Joseba Agirreazkue-naga, Manex Goienetxe, Ludger Mees eta Emilio Majuelo.

■ «Larrun» aldizkariaren 1988ko ale bat.

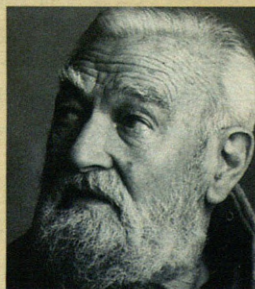
■ J. Azurmendi

IZENAK

Joxe Azurmendiren «Euskal Herria krisian» lan berria Durangoko Azokarako kaleratuko da. Elkarlanean argitaletxeak argitaratutako liburu honetan hiru saiakera jaso ditu.

Antonio de Zulueta Donostiako Nazioarteko Zinemaldiko aurreneko zuzendari izandakoa hilaren 3an zendu zen. Zuluetak sortu zuen Urrezko Maskorra eta bere ardurapean lortu zuen Zinemaldiak A mailara igotzea.

Jorge Oteiza eskultoreak idatzitako lau poema biltzen dituen liburua kaleratu du Bermingham argitaletxeak. Liburua urrian zehar Koldo Mitxelena Oteizaren inguruan antolatutako zikloaren barnean plazaratu zen. Bestalde, Jose Luis Merinok Oteizari egindako hamaika elkarriketa liburu batean bilduko dituzte datorren urtean.

■ Jorge Oteiza

- Xabier Aldayk «Goenkale» telesailari buruz hausnartu zuen: «'Goenkale' 1.000 atalak telesailaren kalitateaz baino ikusleko kopuruaz dio ezer (...) Oraindik ez digu inork azaldu zer onura ekarri dion Euskal Antzerkiari, edo zer baliabide berriz jantzi gaituen».
- Isabel Alba eta Edorta Jimenez honela mintzatu ziren «Euskaldunon Egunkaria»n: «Esan behar da, aldiz, sektorea osatzen dugun auzokide guztion alde egin beharrean, ETBk kale jakin batekoak aterpetzen dituela bereziki; Pausoka kalekoak, argi esanda. Sortzez eta izatez ETB ez da ba denon etxea, denon zergateilez eginiko etxea denez gero?».

FUTBOLARIAK ETA DANTZARIAK

Dantza irakaskuntzan dihardugunok ondotxo dakigu dantzari gazte batek futbolerako dohainak erakusten baditu, alperrik gabiltzala dantza irakatsi nahian. 11-12 urte izan orduko futbol entrenatzaileek gaztetxoek denbora guztia futbolerako nahi dute eta maila gorenean jokatuko duen jokalaria lortzea bakarrik dute helburu. Horrelakoak milaka askotatik bakan batzuk irteten dira, baina gazteengan (eta gurasoengan) horrek pizten duen ilusioak entrenatzailearen esanak itsu-itsuan betetzera eramaten ditu. Gutxi dira futbolaren zirrarrari ihes egiten diotenak eta ondorioz, dantzari izateko baldintza modukoa bihurtu da futbolari txarra izatea.

DANTZARI eta futbolari arteko aurkaketa hori oso normalizat nuen nik. Horregatik erabat harrituta geratu nintzen orain gutxi nire aitona Juanitok (aitxita gure familian) kontatu zidanarekin. Tiburcio Beristain elgoibartarraren kasua aipatu zidan. Beristain futbol jokalaria aparta omen zen eta 1930eko hamarkadan Alavesarekin lehenengo mailan jokatu zuen. Baina harrigarria zera da, ez zuela batera arazorik futbola aurrekua-rekin tartekatzeke, eta batean bestean bezain ondo moldatzen zela. Bitxikeriaz hartu izango nuen handik gutxira horrelako beste fenomeno bat topatu izan ez banu. Antonio Azpiazu, hau ere elgoibartarra, aurrekulari bikaina eta 1930eko hamarkadan Real Sociadadean jokalaria izatera iritsi zena.

Mende hasierako dantzari-futbolari horiekin harrituta nenbilen *Txirloiaren* berri izan nuenean. Zur eta lur utzi ninduen. Satur Arriola *Txirloia* eibartarra 1897an jaio zen eta 16 urterekin Izarra futbol taldean estreinatu zen. Berehala nabarmendu zen jokalaria gaztea eta 1919an Donostiako Union Deportiva futbol taldeak fitxatu zuen eta segidan Real Sociadadera pasa zen. Futbolariak gain, pelotari aparta zen

eta Astelehena katedralean hamaika partidu jokatu zituen. Baina bi kirol horiekin batera, aurrekulari bezala nabarmendu zen *Txirloia*. 1925 eta 1926 urteetan 17 aurreku txapelketatan aurkeztu zuen burua eta den-denak irabazi zituen. 1923an eibartar nagusiek oraindik gogoratzen duten balentria egin zuen *Txirloiak*. Goizean aurreku txapelketa batean izan zen eta irabazi egin zuen, arratsaldean Bergaran futbol partidua jokatu zuen eta gauean, Astelehenan pelota partiduetan ikusle zegoela, pelotari batek huts egin zuela eta haren ordezkari jokatu beharrean aurkitu zen. Jokatu eta baita irabazi ere, Artamendi I.ri nagusitu baitzitzaion *Txirloia*.

TXIRLOIA buruan, begira-begira ibili nintzaion joan den egunean Igor Yebrari. Egia da metro eta 87 zentimetroko alturak joko asko eman dezakeela futbolearen ere (buruz jotzeko Salinasen estilora, defentsan ingelesten tanke-rakoa edo atezain bestela), baina nik behintzat ez nion futbolari plantarik hartzen, dantzan zoragarri egiten duela aitortu behar badut ere. «Egunkaria»ko *Bar-katu Aman* irakurri nuenak argitu zizkidan begiak. «Hamairu urte zituen dantzan hasi zenean, ia hamalau. (...) Futbolearen ere aritzen zen, baina dantza nahiago izan zuen». Hara ba! Hamalau urterako entrenatzaileek baztertu dituzte dagoeneko futbolerako balio ez dutenak, eta ez al zen akaso Yebrari futbolari frustratua

izango? Alegia, futboleko begiztatzaile beldurgarriak fin ibili izan balira, Kurasaalean baino San Mamesen egingo zituela Yebrak kabriolak. Ziur nago Yebrari futbolari bikaina izan zitekeela (eta askoz lore gehiago jaso eta diru gehiago irabazi), eta dantza maite dugunok zorionekoak garela bere irudi argal eta hauskorak futbol entrenatzaileak engainatu egin zituelako. Beste batzuekin ez dugu horrenbesteko suertea izan ordea. Ba al zenekiten Joseba Etxeberriaren aita dantzaria izan zela? ●

ALBERTO ELOSEGI

Oier Araolaza
Dantzaria

*“Ziur nago Yebrari
futbolari bikaina izan
zitekeela (eta askoz lore
gehiago jaso eta diru gehiago
irabazi), eta dantza maite
dugunok zorionekoak garela
bere irudi argal eta hauskorak
futbol entrenatzaileak
engainatu egin zituelako”*

EHUN URTEKO KULTURA, ESKURA

Mendea amaitzen ari dela eta, ARGIA argitaratzen duen Komunikazio Biziagoak azken mende honetan euskal kulturak eman dituenak bildu ditu lan erreferentzial batean, «Gure Mendea» titulupean. Garbiñe Ubeda, Josu Landa eta Iñigo Aranbarrik egindako lanari esker, aurki kalean izango da azken mendeko gertakizun eta datu nagusiak eskainiko dituen tresna. Tresna anitza gainera, liburua, CD-ROMa eta mahai-jokoa prestatu baititugu —azken honen nondik norakoak orrialdeotan eskaintzen dira— eta, gerora, Internetek ere Gure Mendearen bertsioa jasoko baitu.

Ehun gertakizun abiapuntutzat hartuta, Iñigo Aranbarrik beste hainbat kronikaz burutu du liburua. Kronologiaz osaturik etorriko da gure kulturaren irakurketa gazi-gozo hau. Lan kontsultagarri bat nahi duenak, aldiz, CD-ROMera jotzeko aukera izango du, liburuen edukiez gain, iritzi eta elkarrizketa zatiak, pertsonaia nagusien profilak, irudiak... izango baitira eskura; bilatzaile baten bidez kontsulta erraztuta gainera.

Ondorengo asteetan, obra honetako ehun kroniketatik esanguratsuenak ekarriko ditugu ARGIAko orrietara. Hasteko, hemen dira lehen biak: Unamunok euskarari hiltzen utzi behar zitzaiola esan zuenekoa eta Hego eta Iparraldeko euskaltzaleak batu eta berehala berriro bereizi zirenekoa.

1901. Bilbo

MENDE BERRIAREN IRAGARLE

Egun handia da abuztuaren hogeita sei hau. Igaro berri den mendea Donostian agurtu ostean, aurrenekoz ospatzen dira Lore Jokoak Bilbon. Euskal Herriko hiririk handiena hartuta, Abbadieren ametsa bete denekoa da gaurkoa.

Arenalean paseran da biltzan bilbotarren artean, jendetza itzela bildu da Arriagara: foralistak, nazionalistak, liberalak... Galak erregin bat ere badu, Angeles Oriol Ibarra, bilbotar familia ezagun bateko alaba.

Dominak eta diplomak ematen dira nekazaritzaz, merkataritzaz, Bilboko historiaz eta higieñez eginiko lanentzat. Sariak daude euskaraz zein gazteleraz idatzitako olerkirik ederrenentzat, euskal doinurik eztenentzat. Eta denen artean hamahiru urteko gazte batek biltzen du jendea-

ren arreta: Jesus Guridi gasteiztarak diploma eta 250 pezetaz hornituriko Plazido Allende saria irabazi du «Txalupan» aireagatik.

Espero bezala doa eguna Salamancako Unibertsitatetik gon-

bidatuta ekarri den hizlariak bere mintzaldiari aldaketa nabarmen bat ematen dion arte:

«Tengamos también los vascos nuestro imperialismo; un imperialismo sin emperador, defensivo y pacífico, no agresivo y guerrero.

Rebasemos a la patria chica, chica siempre, para agrandar a la grande y empujarla a la máxima, a la única, a la gran patria humana. Y si un vasco fundó la Compañía de Jesús, contribu-

□ Hamahiru urteko gazte batek, Jesus Guridik, diploma eta 250 pezetaz hornituriko Plazido Allende saria irabazi ditu

Mendea hasteko euskarari eraso

XX. mendeari hainbat erasori aurre eginez eman zion hasiera euskarak. Hemen hainbat esaldi esanguratsu bildu dugu mendeko lehen urtetan batzuk pentsatzen zutenaren erakusgarri:

«Si algunos han querido demostrar que el vascuence es una lengua que puede transformarse en un idioma literario y científico, han sido un corto número de chiflados, y un gran número de éuskaros carlistas con disfraz de filólogos, que creen que toda la verdad del mundo está encerrada en el Astete». **Pío Barojak "El vascuence" artikuluan, 1901eko abuztuaren 31n**

«El euskera no es ya válido, su completa desaparición permitirá una mayor comprensión entre los hombres. El vascuence es un enfermo tuberculoso en su último grado que irremisiblemente perece». **La lucha de clases, Bilbo, 1901**

«M. Combes a tout simplement considéré que les petits basques étant aussi de petits français, il était indispensable pour eux et utile pour la France qu'ils connussent notre langue nationale. Le Président du Conseil a voulu mettre un terme à cet isolement dans lequel l'ignorance du français tient la classe populaire basque. Ce peuple si intéressant ne vit pas à l'unisson du reste des français». **Le Réveil Basque, 1902** —«El libro Negro del Euskera» liburutik hartua—

yamos nosotros, su casta, a fundar la Compañía del Hombre...».

Entzule batzuk urduritzen hasiak dira. Konplizitatez eta susmoz beteriko begiradek antzokia zeharkatzen dute euskararen gaiari eutsi dion orduko:

«El vascuence se extingue, sin que haya fuerza humana que pueda impedir su extinción. Muere por ley de vida...»

Miguel Unamuno bilbotarrak bost urte daramatza sorterrira itzuli gaberik. Hogeita hamasei ditu orain, eta Salamancako Unibertsitateko errektore da.

Dioena ez da berria. Arrese Beitiarengandik Campionengana, Ama Euskararen heriotza usu iragarria eta kantatua izanagatik, harrokeria kutsu horrek, berben harian atsekabe arrastorik ez somatzeak egiten du laido-garri Unamunoren arrazoibidea. Gibelminez ari dela esan liteke:

«...y yo estoy convencido de que la principal causa es de origen intrínseco, y se basa en la inaptitud del euskera para convertirse en lengua culta. Al vascuence le mata lo que más han admirado muchos: su embarazosa complejidad, su sintetismo y su carácter aglutinante.

Enterrémosle santamente, con dignos funerales, embalsamado en ciencia; leguemos a los estudiosos tan entrañable reliquia...»

Marmara handia da oilategitik oihu egin diotenean:

¡A Salamanca! ¡A Salamanca!

Zangoak antxumatuta, behakoa antzokiko sabai ederrean, Unamunok eserita itxaroten dio isiltasunari. Hasten den aldiro, kontrako oihu zaparradak behartzen du atsedean hartzera.

Katrakza topatzen du zirrikiturik esan nahi duena esateko:

«Porque el vascuence tiene que desaparecer por ser impropio de los actuales tiempos y recordar una época de barbarie, ignorancia y fanatismo...»

Oihuak sua antzoki batean legezhedatu eta atoa hartzen dute areto guztia.

Behe aldeko publikoaren artean, asko dira Ramiro de Maeztu bezala, hizlariaren berbak txalo artean babesten dituztenak. Anfiteatroan, gehiago dira Unamunori eskua luzatuz zemai egiten diotenak.

Ekitaldi amaieran, kanpoan, iragan mendeari ez bezala eman zaio amaiera mende berriko lehen Lore Jokoei. Muturrekoka ●

◆ IÑIGO ARANABARRI

■ Kronologia

1900

✓ «Ama Euskeriaren Liburu Kantaria» poema-bilduma plazaratu zuen Felipe Arrese Beitia idazle bizkaitarrak.

✓ Euskalduna untzigintza eta siderurgi enpresa sortu zen Bilbon.

✓ Joan Inazio Urangak «Manu» komedia idatzi zuen.

✓ Toribio Alzagaren «Txanton Piperri» opera estreinatu zuten Donostiako Euskal Jaietan.

1901

✓ Iparraldeko eta Hegoaldeko euskaldunen artean hizkuntz batasuna lortzearen, Euskal Literatur Elkartea sortu zen Hendaian.

✓ Txomin Agirreren «Kresala» nobela atalka plazaratzen hasi zen «Euskal Erria» aldizkarian.

✓ Sabino Aranak «Euzkadi» kultura eta politikako hiruhilabetekaria fundatu zuen Bilbon. Lau zenbaki baino ez ziren plazaratu.

✓ «La gaceta del Norte» egunkari katolikoa sortu zen Bilbon.

✓ Mendialdeko eskoletan euskaraz egiten zela jakinik, Nafarroako Gobernadore Zibilak eskoletan gaztelania ez beste hizkuntzak debekatuta zeudela gogorarazi zien irakasleei.

✓ Sebero Altube Gernikako Bandako zuzendari hautatu zuten.

1902

✓ M. Landerretxeren ekimenez, euskara eta euskal kultura bultzatzeko Eskualzaleen Biltzarra sortu zen Hondarribian.

✓ Sekundino Esnaola Donostiako Orfeoaren zuzendari izendatu zuten.

✓ Biktorkiano Iraolak «Ergobiyan» antzerkia idatzi zuen.

✓ Hezkuntza Publikoaren lege zaharrak osatzeko Errege Agiria plazaratu zen, eskolan agztelania ez zen beste hizkuntzatan egiten zuten irakasleak zigortzeko.

✓ Sabino Arana Goiri Bilboko Larinaga kartzelan sartzeko agindua eman zuten.

✓ Marcelino Soroa komediagilea hil zen ●

1902. Hondarribia

ZAZPIAK BI

Hegoa eta iparra poxi bat hurbildu asmoz erabaki da batasun ortografikoaz arduratuko den talde eragilea, alegia, «Fédération Littéraire Basque» sortzea. Batzarak Gracien Adema izendatu du presidentea. Campion eta Arana ditu lehendakariorde. Bidasoaz bi aldeetako kideez osaturik, gutxieneko adostasun bat lortu du FLBK: Guilbeau, Hiriart, Azkue, Guerra, Arbelbide eta Broussain ditu partaide nagusi. Denbora laburrik barne, mugaz alde bietako hamazazpi lagun dira letren eta hotsen arteko batasuna bilatzeko prest agertu direnak.

Arian-arian, urtearekin batera hasi dira udazken-negurako aurrikusten den batzarrea prestatzen. Denek esana da beharrezko ikusten dela aldizkari guztietan, hau da, Donostiako «Euskalerria»-n, Bilboko «Ibaiazabal»-en, Baionako «Eskualduna»-n eta Zuberoako kazetetan eredu ortografiko bakar bat erabiltzea. Prentsan eredu bakarraz baliatuta, erraza izanen da jendearengana heltzea. Iparraldetik batzarkide gutxiko bilera izan dadila galdegiten dute, berrogeita hamar ikertzaile gehienez, horra zenbaki polita. Halaber, beharrezkoa ikusten da atzerriarrik gabea eta kazetarienez itxia izatea. Izen berria ere proposatzen da FLBrentzat, arrakastarik izan ez duena, «Euskalboditz».

Ekin orduko, erabili beharreko metodologiak egon badauden hutsuneak utzi ditu agerian. Oinarri gisa Bonaparte printzearen hots taulak erabiltzea deliberatu da, 51 hots guztira. Baina nork ezagutzen ditu guztiak? «Or, la grande majorité des congressistes de Hendaye ignore la phonétique euskarienne. Chacun connaît les sons de son dialecte mais c'est tout». Arranguraz mintzo zaio Broussain hazpandar hizkuntzalaria Azkueri. Broussaintzat, ezagutza arazoak begi-bistakoak bezain larriak dira.

Nork ezagutzen du Hegoaldean zuberotarren *ü*-a edota *h*-ren aspirazioa? Nork Iparraldean bizkaieraren *j*-a edota baztandarraren gaztelarazko *z*? «*Et je ne parle pas de sons rares, comme l'u aezcoan et le r roncalais*».

Auziari ez zaio honenbeste korapilatzuten utziko ordea. Arazoak antolaketan daude, ez hizkuntzaren barrunbeetan.

■ **Bilera ostean, Bidasoa zabalxeagoa egin da. Zabalduz, zabalduz, Danubioa da, itsaso asea, ozeano zeharkaezina**

Otsailean bildu ditu Guilbeau idazkariak batzarrera joatea pentsaturik dutenen izenak, eta baldituz geratu da: 320koa da Hondarrabiarako izena eman dutenen zerrenda. Sabino Aranaren kontsignari jarraituz, honen jarraitzaileak dira gehienak (16 Lekeitiotik, 29 Elantxobetik, 69 Mundakatik, ehun inguru Bilbotik...), euskararik ez dakitenak asko, baina gauzak ongi joatera boto bana izanen dutenak hartuko diren erabakietan. Puntakoa, aurreikusten den zerbait da. Uda baino lehen Arana

arrastoa sartzeko egiten diren ahaleginak hutsean geratzen dira, eta antolatzaileen aldetik handia da dena bertan behera uzteko gogoia.

Geroenean batzarra egin egin bada ere, aurrez pentsatu bezala gertatzen da dena. Aranaren jarraitzaileen itsukeriak (Arana ez da bertan izanen Larrinagako espetxean dagoelako preso EEBBetako Roosevelt presidenteari Kubaren independentiaz zoriontzeko bidali nahi izan zion telegrama bategatik) eta Adema presidentearen inkimankako jarrerak hilda jaiotako umea ekarri dute Hondarribiko batzarra.

Haserre artean ez da erabaki bakarra hartu, non eta ez den Eskualtzaleen Biltzarren barne araudia onartzea, aurrerantzean Iparraldeko euskaltzaleak bilduko dituen elkarteak.

Bilera ostean, Bidasoa zabalxeagoa egin da. Zabalduz, zabalduz, Danubioa da, itsaso asea, ozeano zeharkaezina da *tx*-era, Hendaiaitik Hondarribira dagoen tartea. Badirudi elkarrekin bizitzeko sortu ez den herri bat dela euskaldunena.

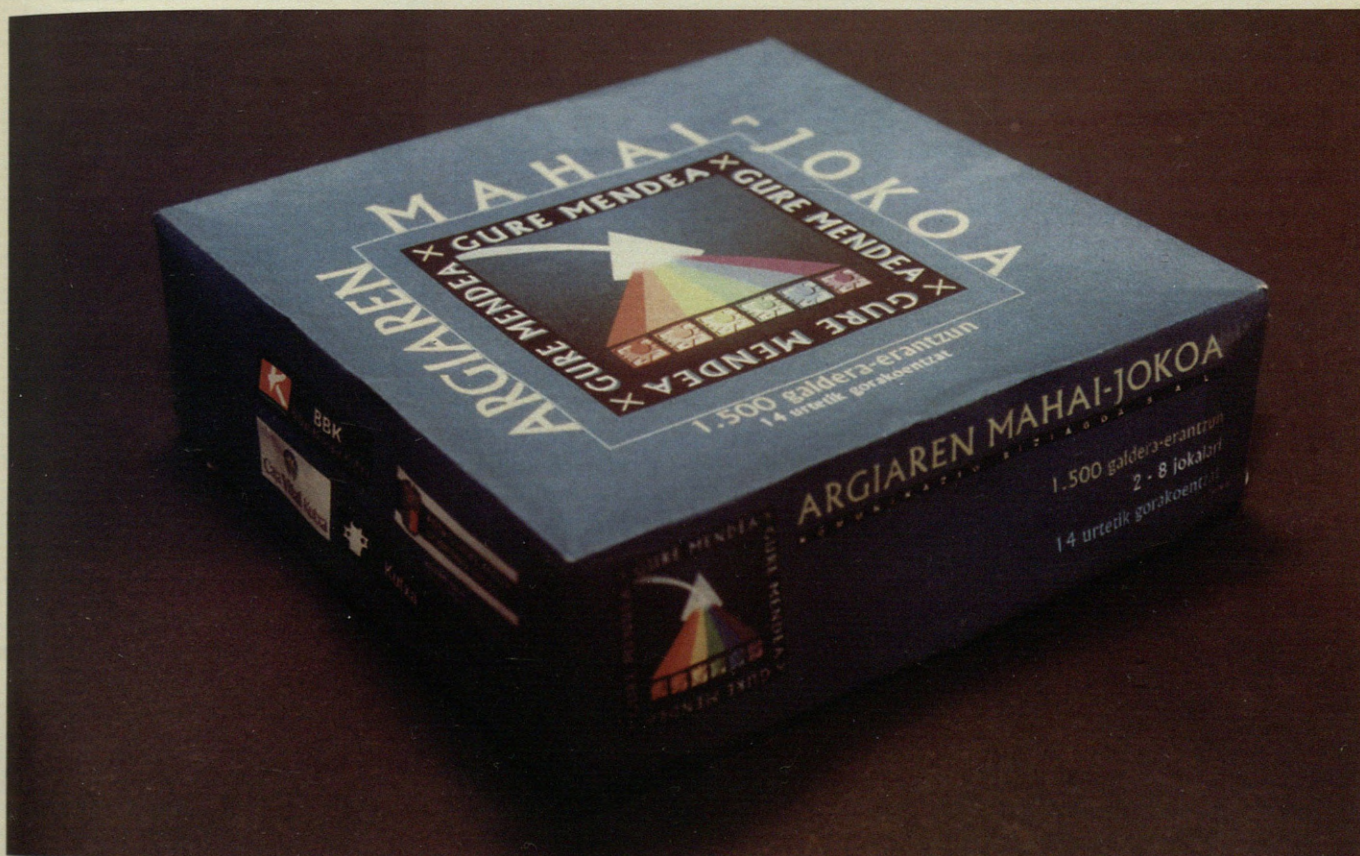
◆ IÑIGO ARANBARRI

■ Hego eta iparreko euskaltzaleak 1902. urtean bildu ziren Hondarribian.

Gure Mendea proiektuaren barruan, Komunikazio Biziagoak mahai-joko bat ere karrikaratuko du, ARGIAren Mahai-Jokoa, euskal kultura euskaraz ezagutzea ahalbideratuko duen joku aitzindaria.

JOAN DEN MENDEA EUSKARAZ ETA JOKOAN EZAGUTUZ

■ Azaroaren erdialdetik aurrera, ARGIAren Mahai-Jokoa eskuratzeko aukera izango da.

Nor izan da Zakilixut komiki-pertsonaiaren sortzailea? Martin, Asisko Urmeneta ala Antton Olariaga? Edo zein talde abertzale bultzatu zuen Eli Gallastegik 1923an? Ekin, Jagi-Jagi ala EAE-ANV? Erantzunak Gure Mendea daude. Liburuan, CD-ROMean eta baita mahai-joko batean ere, ARGIAren Mahai-Jokoa. Bakoitzak bere funtzioa beteko du eta jokoak, bereziki, funtzio pedagogikoa betetzeko du xede.

Galdera sorta du oinarri jokoak, euskal kulturaren inguruko galderak, beti ere.

Galderoi zuzen erantzuten dionak du irabazteko aukera gehien. Baina, joku bat da, azken finean, eta zorteak —dadoak— zeresanik badu hemen ere; zorteak, eta tar-

■ ARGIAren jokoa aitzindaria da, euskara erabili ez ezik, euskal kultura hartzeko baitu gaitzat

teka azal daitezkeen tranpak.

Euskal merkatuan tankerako frantsezko edo gaztelarazko joku anitz dago salgai. Euskarazko eskaintza, ordea, ezin esan daiteke oparoa denik.

Puzzleren batzuk badira, eta joku elektronikoei dagokienez, kasu, Txirri, Mirri eta Txiribiton pailazoan CD-ROMa hor da —ez dirudi, ordea, oraingoz segida handirik izan duenik—. Galderetan oinarritutako mahai-jokoei dagokienez duela urte batzuk euskarazko joku bat agertu zen merkatuan. Mahai-joko horrek, hala ere, ez zituen Euskal Herria edo euskal kultura oinarri.

Gabezia hori ikusirik, ekin zitzaion joku berri honi eta, hortaz, ARGIAren mahai-jokoa, joku aitzindaria dugu. Euskara erabili ez ezik, euskal kultura hartzen baitu

Prismak sortutako sei argi izpien bila

Jokalaria bakoitzak jokoan hasteko hartu behar duen txartelak sei kolore ditu, ARGIAren prismak sortzen dituen sei argi-izpi, eta bakoitzaren amaieran hutsune bat. Bonbila gorri, laranja, hori, berde, urdin eta more bana lortzen dituen lehen jokalaria da garaile.

Jokoaren taulako zirkulu ezberdinetan lauki batzuk koloretakoak dira, besteak zuriak. Jokalari bakoitzak lauki zuri bat, edozein, hautatu beharko du abiapuntu gisa. Ondoren, dadoa bota eta horrek aginduko du eman beharreko urrats kopurua. Norabidea, aldiz, jokalaria esku dago. Txandan dagoen jokalaria, koloretako laukiren batetara iristen saiatu beharko du, orduan izango baitu galderari erantzuteko parada. Ezkerrerantz zein eskuinerantz jo ahalko du, baita pasabideen bitartez beste zirkulu batera jo ere. Jokalaria ez badu koloretako lauki batera iristea lortzen, lauki zuri batera jauzi egiten badu, beraz, txanda galduko du.

Baina, demagun jokalaria bat lauki gorrian pausatu dela. Orduan, bere aldameneko jokalaria galderak dituen karta

bat altxa eta koloreari dagokion galdera egingo dio, kasu honetan geografia, gastronomia eta jaien ingurukoa: «Non du sorburua Bardeetako Ubideak? Artikutzako urtegia, Esako urtegia ala Pitillasen?» Jokalaria ez badu erantzun zuzena hautatzen —bigarrena, alegia—, hurrengoari dadoa jaurtitzeko txanda helduko zaio. Asmatuz gero, fitxa gorria gehituko dio bere txartelari eta berriro dadoa jaurtitzeko aukera eskainiko zaio.

Horrela, badirudi, lauki egokietan suertatu eta erantzunak ezagutzen dituenak erraz izango duela garaipena. Kontuz ibili beharko du, ordea, galdera gaiztoekin, ziriekkin eta tranpekin. Demagun jokalaria batek lauki hori batera jauzi egin duela, aldamenekoak karta altxa eta hori koloreko galderan zera topatzen duela: «Fitxa hori bat galdu duzu. Eman txanda hurrengoari». Aginduetara makurtu eta berriro ekin beharko dio fitxa lortzeari.

Horregatik, dadoa jaurti eta lehendik ere lortua den kolore batean eroriz gero, komenigarri da kolore bereko beste fitxa bat lortzen saiatzea. Asmatuz gero, txandarik ez du galduko, eta gainera, tranpa

GURE MENDEA X GURE MENDEA

Non du sorburua Bardeetako Ubideak?
a) Artikutzako urtegia b) **Esako urtegia** d) Pitillasen

Zein talde abertzale bultzatu zuen Eli Gallastegik 1923an?
a) Ekin b) **Jagi-Jagi** d) EAE-ANV

Fitxa hori bat galdu duzu. Eman txanda hurrengoari.

Nola deitzen zaio eguzkiak gehien jotzen duen aldeari?
a) laiotza b) **egutera** d) eguzki-ospela

Nor izan da Zakilixut komiki-pertsonaiaren sortzailea? a) Mattin b) Asisko Urmeneta d) **Antton Olariaga**

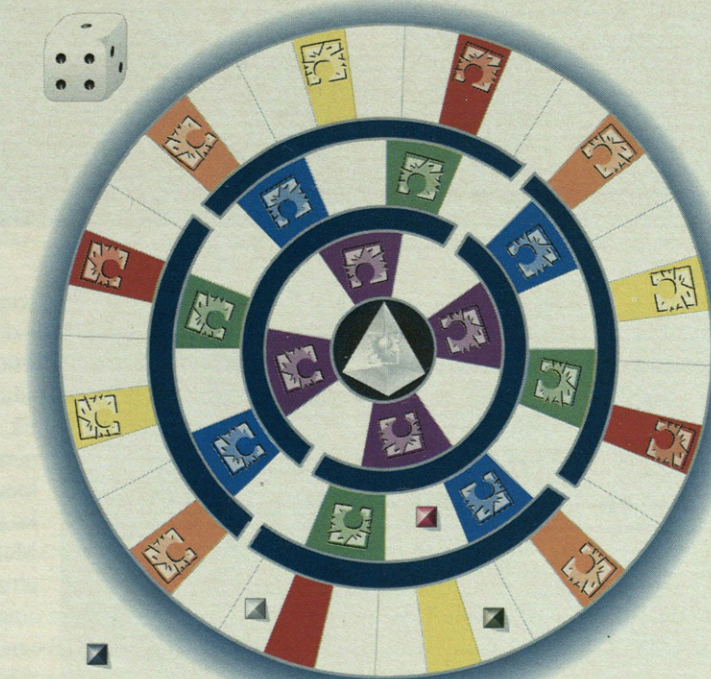
Zenbat jokalaria egoten dira kantxan eskubaloipartida batean?
a) 14 b) 10 d) 12

batek fitxa itzultzeraz behartzen duenean, ordezkoa hor izango du.

Txartelaren sei hutsuneak betetzen dituen da garaile, baina jokoak ez du zertan hor amaitu beharrik. Nahi izanez gero, jokalaria bakar bat geratu arte luza daiteke jokoak.

aisaldiko entretenigarri honen gaitzat.

Jokoa eskuratzen duenak, taulan, txarteletan eta galdera sortetan sei kolore ikusiko ditu, sei gai edo esparru ezberdin finkatzen dituzten koloreak: lehenik geografia, gastronomia eta jaien inguruko galderak datoz; bigarrenik, historiari, gertakariei eta pertsonaia ospetsuei dagozkienak; hirugarren atalean gizarte gaiak, instituzioak eta erakundeak landuko dira; ondoren, hizkuntza; bosgarren atalean artea, literatura, bertsoaritza, musika eta antzerkia; azken atalak kirola du hizpide. Orotara, 1.500 galdera biltzen ditu jokoak, eta bitik zortzira jokalaria onartzen ditu. Gainera, aurrera begira galdera sorta berriak

■ Taulan barrena, jokalaria koloretako laukietara iritsi behar du.

argitaratzeko asmoa dago, elementu berberekin erabili ahalko direnak.

Azaroaren erdialdetik aurrera izango da ARGIAren Mahai-Jokoa salgai ohiko salmenta puntuetan. ARGIAren bidez erosita, harpidedunek prezio berezia izango dute, baita Durangoko Liburu eta Disko azokara berau erostera hurbiltzen direnek ere.

Jokoa euskal kulturaz ikasi nahi duen edonorentzat da baliagarri, eta euskarra landu nahi duen edonorentzat. Horregatik bereziki aproposa da euskaltegi zein eskoletan erabiltzeko, euskal gaiak, euskaraz eta jolasean jorratzeko aukera eskaintzen baitu.

◆ NAGORE

IRAZUSTABARRENA

A N T Z E R K I A

Txanpa ona hartu du Txalo konpainiak. Jacques Rampalen «Dama eta kardinala» antzezlan euskaraz ere estreinatu berri du. Nahiz eta «Xagu tranpa» bezain komertziala ez izan, Moliereren indar kritikoa du XVIII. mendean giroturiko sentimenduzko komedia honek.

“DAMA ETA KARDINALA”: SUGARRAK PIZTUTA DIRAU

Parisko Hebertot antzokian estreinatu zen obra 1995ean. Komedia onenaren saria jaso zuen, gainera. Moliereren komedien tankera duen arren, lan garaikidea da. Txalo konpainiak eskubideak erosi eta lanari ekin zion: Ramon Barea zuzendari eta Ane Gabarain eta Kandido Uranga aktore lanetan. Ilusio handia egin zion Rampali bere obra euskaraz ere egin behar zela jakiteak. Uztailean Donostiako Antzerki Jaialdian estreinatu zelarik, makina bat programatzailerik kontratatu zuen, aktoreak espainiar Estatu mailan ezezagunak izanda ere. Halaxe, urte osorako 50 emanalditik gora lotu dituzte. Orain Palman daude, Ibizara gero, Albacete, Alacant, Merida, Badajoz eta Lleida izango dira hurrengo antzezlekuak. Erljioaren aitzakian, botereari buruzko hausnarketa damaigu antzezlanak. Ramon Barearen esanetan, «*obraren helburua ikuslearen adimenetik sortutako barrea lortzea da; besaulkian dagoela, ezustekoen kutxak nondik joko duen inoiz ez dakien giza arimaren begirale pribilegiatua da ikuslea*».

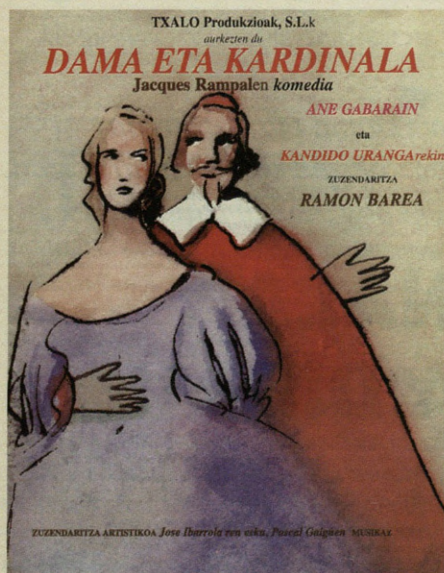
HIGUINAREKIN GOZATZEN. Sentimenduzko komedia honen atzean Moliere handia dugu, agertokietan iraina, iseka, karrikatura, polemika eta jolasen bidez, giza arimaren hainbat aurpegi erakutsi zuen autorea. Horra hor gaur egun aski ahanztuta dauden bere pertsonaiak: Zekena, Tartufo, emakume jakintsuak, Don Joan nahiz Misanthropo, mundu guztiari narda dion zoritxarreko gizona, alegia; bere zoritxarrean ia gozatzea lortzen duen pertsonaia gozaka eta besteen zoriona jasan ezin duena. Hartara, Rampalek Altzeste misanthropo eta honen betiko maitea, Zelimena dama (elkarri zioten maitasuna gauzaterik sekula lortu ez zutenak) berpiztuko ditu eta

Moliererek jokaturako karte baliatuko da bere komedian, berriro hainbat urteren buruan, bi pertsonaiok elkartzeko. «Dama eta kardinala» bi maiteminen elkar topatzea da, baina bananduta mantentzen ditu, betiko zauria bailitzan, bizitza ikusteko eta

sentimenduak azaltzeko dituzten desberdintasunak agerian utziz. Azken batean, giza ahultasun eta bere ahalmenak ulertu eta konprenitzeko parada dugu. Dama, bizitza bizitzen ari denaren sentimenduzko jakinduriarekin, eta Kardinala, berri, bizitza hori sufritzeko tematu denaren saminarekin. Damak, emakume soilaren argiarekin, asaldarazi egingo du bere maite eta umore txarreko Altzeste, zeina beti handizale plantan, orain kardinal bilakatuta, boterez jantzia dagoen. Topaketak elkarbanatzearen zeremonia ikusteko aukera ematen dugu, eta hor agertuko dira hala etxeko haserraldiak, nola gizon emakumeei buruzko eztabaida filosofiko trufagarriak, baita eszena eroti-

■ Programatzaileei obra gustatu eta urte osorako 50 emanalditik gora lotu dituzte.

koak eta aitortzaren sakramentuaren protokoloan beren goren aurkituko dutenak ere. Hau guztia kontuan harturik, bistan da «Dama eta kardinala» interpretatu behar duten aktoreentzat apustu gotorra dela; ez dago amarru posiblerik.

Berriki, euskarazko bertsioa abiarazi dute Txalokoek. Azkoitian aritu ondotik, honako hauek dira hurrengo agerraldiak: hilaren 21ean Pasaian, 22an Gasteizen, 30an Azpeitian, gero Gernika, Andoain, Zaldibia, Idiazabal, Oñati eta Donostia. «Xagu tranpa»rekin gertatu bezalaxe, katalanez egiten uzteko eskatu die Bartzelonako konpainiak batek. «Guk ezetz esan diegu, Ane eta Kandidok egiten segi dezatela nahi dugulako», argitzen digu Xabier Agirre Txaloko arduradunak. Bestalde, jadanik 600 emanalditik gora egin dituzte Agatha Christieren eleberrian oinarria duen «Xagu tranpa»rekin. Ercilla saria eman diote euskal ekoizpenik onenari. Valladolid eta Oviedon esaterako, lau aldiz izan dira, antzokia behin eta berriz leporaino betez.

Hori gutxi balitz, beste obra bat taularatzeari ekingo diote, hilaren hondarrean

■ Bost seteko tenis partida

Urduri zeuden Kandido eta Ane hasi baino lehen. Azkoitiko Baztartxo antzokia gainera, erdi bete zegoen, jende gutxi Azkoitia bezalako herri euskaldun peto baterako. Espero dezagun euskarazko hurrengo emanaldiek jende gehiago biltzea, antzezlan fina baita. Irteeran behintzat, 70 urteko emakume nahiz 20 urteko gazteek ongi pasa izanaren irribarrea zuten. Oker dabil ordea, bodebila ikustera doala uste duena. Ironiaz blai, gizaki eta gizartearen bizioen errepasoa dugu, moral bikoitza, aitortza, adarrak eta abar. Ikuslea kokatzeko behar diren lehen minutuak kenduta, eta nahiz bi aktoreak testua bereganatu arte dialogoaren gibeletik doazela iduri duen, erritmoa arinduz doa gero, baita antzezpena sinesgarriago bihurtuz ere. Eszenaratze xumea halaber, lagungarri da horretan.

Txiliku eta Beatriz Zabalak egin euskarazko itzulpena belarritik aise sartzen zaigu, testu mordoa duen obra izanik ere. Pascal Gaigheren musikak halaber, bikainki murgiltzen gaitu garaiko giroan. Gizon ospindua eta oraindik bere maitañoa dena aurrez aurre. «Fedea lortzearen zeruari begira nengoela, laino bat zure aurpegiarekin jarri zen tartean» aitortuko dio Kardinalak. Emeki-emeki, aldarte aldaketa ugariek erritmo bizia emango diote, tenis partida bailitzan, nor baino nor, elkarri mokoka, ankerki tratatuz, adiskidetz, errebesa, drive eta dejada erabiliz elkar menderatzeko. Azkenean, biak sarera igoko dira, azken astindua nork emango. Ikuslearen esku dago irabazlea nor den epaitzea. Kontsolazio gisa haatik, opari polit bat jasoko du galtzaileak, behin betiko kutunki gordeko duena ●

«Los emigrados» Slawomir Mrozeken antzezlan Huescan emango baitute lehe-

naldikotz. Ondoren, Madrilen arituko dira urtarrila arte. Ramon Barea zuzendari d

■ Zer hobetu badute ere, Ane Gabarain eta Kandido Urangaren antzezpenean erregistroa txukun aldatzeko gaitasuna nabari da.

tela, Mulie Jarju ganbiarra («Cartas de Alou» filmeko protagonista) eta Roman Luknar eslovakiarra ditugu protagonistak. Etxola batean elkarrekin bizi diren bi etorkinaren penak, mixerriak eta ametsak ditu kontagai. Jatekorik ez eta gorriak ikusi behar. Ganbiarra adibidez, mundu modernoarekin liluratua geratuko da. Zenbaitetan biak beren hizkuntzan mintzatuko dira, juramendua edo aienekak. Mami garratza duen tragikomedia gordina da. Azkenaldian Txalok kanpoko lanak egokitu izanak oster, ez du esan nahi euskal idazleen lanak taularatzeko nahikariarik ez dutenik. Duela ez asko Ramon Agirrerren «Errenta» antzeztu zuten; «hala ere, euskal autore baten lana aukeratzen badugu ez da euskalduna delako izango, kalitatea duelako baizik» diosku Xabierrek ●

◆ B. DOXANDABARATZ

EMAKUMEAK ETA FEMINISMOA MENDEBALDEAN

Mendebaldeko emakume-rola endekatuz joan da "progresoak" aurrera egin ahala. Historia horren lerro nagusiak, feminismoaren nondik norakoak eta egungo eztabaidagai nagusiak eskaintzen dira liburu honetan: pobrezia-aren feminizazioa, sexua eta generoa, pornografia eta adierazpen-askatasuna, aborto-eskubidea, ama-sena, etxeko lana, emakumea eta estatua ... Hau guztia zure eskutan, euskara bikainean eta argazki ugariekin.

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

BALIOAK, EZKON-ARAUAK, HIZKUNTZAK, SEXUALITATEA, FAMILIA, ... GIZARTE DESBERDINETAN (GIZARTE-ANTROPOLOGIA)

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

EMAKUMEAK ETA FEMINISMOA MENDEBALDEAN

BALIOAK, EZKON-ARAUAK, HIZKUNTZAK, SEXUALITATEA, FAMILIA ... GIZARTE DESBERDINETAN

Gero eta homogeneoagoa den mundu honetan, gizaki guztion antzekotasunak onartu eta gizarte desberdinen aniztasuna eta aberastasuna agerian jartzea da liburu honen helburua. Teoria antropologiko desberdinen nondik norakoak ikusi ondoren, sexu-ohiturak, ezkon- eta senidetaskun-arauak edo balioak aztertu eta konparatzen dira. Ezinbesteko liburua giza desberdintasunak ulertu eta errespetatzeko.

**Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!**

GAIK

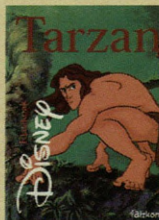
ARGITALDARIA

Astia Hartuta

L I B U R U A K

TARZAN

Aizkorri
112 orrialde
1495 pta.

OTSOGORRITXO

Pello Esnal

Ibaizabal
95 orrialde
990 pta.

A izkorri etxeak, Disney Klasikoak sailari segida emanaz, etxe estatubatuarraren animaziozko film ezagun baten papezko bertsio berri bat kaleratu du euskaraz. Oraingoan, «Tarzan» filmaren eduki eta irudiak bildu ditu liburu batean. Irudiak dira nagusi liburu honen orrialdeetan, kolorezko kalitate handiko irudiak. Testua aldiz, irakurtzen hasi berriak diren haurrentzat dago paratua; laburra eta ulerterraza da, beraz. Afrikako oihanean, tximinoen artean hazi eta hezitako gizonaren istorio ezaguna dute filmak zein liburuak ardatz. Ehiztari maltzurra ez da hemen ere falta eta, noski, Tarzanek Jane ezagutzeko parada izango du, beti ere oihaneke animalien laguntza izango duelarik ●

T itulu berri bat eskaini die zortzi urtetik gorako haurrei Ibaizabal etxeak bere Matxinsalto bilduman. Txanogorritxoren istorioa du ardatz Pello Esnalen lan honek, ikastola bateko haur talde batek ikasturte berrian ipuin hori antzezteko asmoa baitute. Nahikari izeneko antzerkiko irakasleak badu arazo bat, ordea. Inork ez du Txanogorritxoren antzezpenean otsoa izan nahi, madarikazio bitxi bat dela medio. Irtenbidea ipuina bera aldatzea izango da, Txanogorritxo eta otsoa, Otsogorritxo bihurtuz. Jokin Mitxelenaren irudiz dago hornitua Esnalen kontakizuna eta, bilduman ohikoa denez, irakurlearen ulermenerako lagungarri diren hainbat ariketa proposatzen da amaieran ●

BEHIN BATEAN

Karlos Santisteban

Aizkorri
60 orrialde
725 pta.

OIHAN TTIKI BAINA TXUKUN BATEAN

Karlos Linazasoro

Aizkorri
60 orrialde
725 pta.

A izkorri argitaletxearen Mendi Sorgindua haurrentzako bilduman argitaratu du Karlos Santistebanek bere lan berri hau. Belen Lucasen marrazkiez lagundurik, Ekiñe izeneko neskatoaren istorioa kontatzen du idazle karrantzarrak liburuxka honetan. Ekiñe oso gustuko du marrazkiak egitea. Irakasleak egunen batean margolari ezaguna izan daitekeela esan dio eta bere lanak Guggenheim museoan ipiniko dituztela. Baina, marrazkilari fina izanik ere, Ekiñe ez da hain ondo moldatzen idazketa lanetan eta klaserako ipuin bat idatzi behar du. Irakaslearen gomendioari jarraituz, bi hitz izango ditu abiapuntu Ekiñeren ipuinak: Behin batean... ●

L iburu hau ere, aurrekoa bezala, Mendi Sorgindua bildumaren barruan argitaratu da eta zortzi urtetik gorako haurrentzat da egokia. Karlos Linazasoro egileak oihan ttiki baina txukun batean kokaturiko bost istorio kontatzen ditu bertan: «Jom tximino bihurrikaria», «Stanislaw kamalehoi lotsatia», «Caruso kilkerra», «Milos jirafa eta Litto Milito alkatea» eta «Lafcadio triste dago». Oihaneke piztiak dira, beraz, protagonista idazle tolosarraren ipuinotan, baina ez nolanahiko piztiak, egoera eta abentura harrigarriak biziko baitituzte oihan bitxi horretan. Jon Alonso irudigileak egin ditu marrazkiak istorio sorta honetarako ●

BILINTX

Anjel Mari
PeñagarikanoSendoa
155 orrialde
860 pta.

Bilintxen bizitza osoa izan zen pelikula bat egiteko modukoa. Txikitan erori eta sudurra itxuragabetu zitzaion, gaztetan zezenak harapatu zuen, eta heriotza ere oso izan zen trajikoa, karlisten gerratean bonba bat sartu baizitzaion leihotik gelara. Agian pesadunbre horiek piztu edo eragin zuten bere sentiberatasuna, baina kontua da bere amodio zein umore fine-

ko bertso idatziak ahoz aho iraun dutela gaur egunerarte. Gaztetxoengana gerturatzeko, Anjel Mari Peñagarikano bere bizitzako pasarte eta bertsoak bildu ditu liburu honetan. Grazia handiz idatzia, bertsoei eta bertsolaritzari buruzko azalpenak ematen ditu. Gaur egungo bertsolariei gertatutako kontu batzu ere nahastu ditu, eta marrazki ugariz lagunduta dator ●

■ Anjel Mari Peñagarikano
«Bilintx» liburuaren
idazlea.

«Noizbait gure kontuak idatzi nahi nituzke»

Liburu hau idatzi aurretik zein neurritan, nola ezagutzen zenuen Bilintx?

Orain ikastoletan ikasten da bere bizitza, baina gure garaian ahoz aho iritsi zitzaizkigun bere bertsoak. Gaztetatik kantatzen genituen «Triste bizi naiz eta», «Loriak udan ihintza bezela...» eta abar. Kontu bitxia da, hemezortzi-hogei urterekin erosi nuela Antonio Zabalak idatzitako Bilintxen liburua, eta orain hau izan dut nirea idazteko oinarri.

■ Hau duzu lehen liburua. Zer moduzko esperientzia izan da?

Beno, liburua sortu baino egokitzea izan da nire lana. Antonio Zabalak bere liburuan bildutako istorio eta bertsoak hautatu eta hamaika-hamabi urteko gaztetxoek ulertzeko moduan azaldu ditut. Baina bilketa eta dokumentazio lan eskergarri hori Aita Zabalarari zor diot. Bestalde, konturatu naiz liburu bat idazteak zenbat buruhauste eta denbora eskatzen duen. Aurrerantzean libururik xaxtarrena esku artean hartzen dudanean, beste errespeto batekin begiratuko diot, bai bai-

takit bere egileari zenbat lan emango zion.

■ Bertsoen azalpena egiten duzu...

Noski, ezinbestekoa baita haurrek uler ditzaten. Alferrik litzateke bertso sorta bat kaleratzea azalpenik eman gabe, gazteentzat oso urrutiko kontuak egiten baitira orain ehun urteko istorioak. Bat-batean ari garenean bertsoa bota egiten dugu eta gauza batzuk propio uzten ditugu erdi izkutuan, publikoak asmatu eta imajinatu ditzan. Baina umeei dena azaltzeko beharra sumatu dut. Egungo bertsolarien akats eta hanka sartze xelebreak ere tartekatu ditut, bertsoa osatzea ez dela dirudien bezain erraza azaltzeko.

■ Eta ez al litzateke «Peña» liburu baten-tzat izenburu polita?

Oraingoz ez dut idazteko denborarik. Aste osoa lanean, eta asteburuak bertso saioz bertso saio emanda, liburu hau idaztea ere asko kostatzen zait. Lana utzi beharko nuke eta denbora dena idazteari eta bertsoei eskaini. Baina egia esan, gustatuko litzaidake hemendik hamar bat urtera-edo bertsotan gabiltzan koadrilaren kontu eta gertaerekin liburu bat osatzea ●

LENTE PROGRESIBOAK
3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosok eta eraginkorrek. Ikusmen nekatua ahan-tzen. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordaintze hiru hilebete erosotan egin ahal izango duzu inoleko gaingargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Dei ezazu 900 34 36 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu.

INDO

DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN

Hernani, 4 - DONOSTIA

LA TELEFONIA EN GIPUZKOA: UN MODELO ORIGINAL

Maria Luisa Ibisate

Kutxa fundazioa
394 orrialde
2300 pta.

Maria Luisa Ibisate donostiarra Historian doktorea da. Gainera, 42 urtetan jardun zuen Espainia-ko Telefonica konpainian lanean. Pertsona egokia da, beraz, Gipuzkoako telefonia munduaren azterketa historikoa burutzeko. Lan honetan, Ibisatek Gipuzkoako ereduaren orijinaltasuna azaltzen du. Izan ere, 1921. urtean Gipuzkoak Espainiako dentsitate telefoniko handiena izatea lortu zuen eta garai horretan munduko seigarren postuan zegoen abonatuak zegoen zegoien. Berrogeita hamar urtetan zehar Gipuzkoa komunikazio mailan Europako aitzindari izan zen ●

DISKOAK

FIORDOAN

Jabier Muguruza

Esan Ozenki
2095 pta.

Dagoeneko hiru disko ditu bakarlarigisa Jabier Muguruzak. Eta Les Mecaniciens taldearekin beste hiru. «Fiordoan» izeneko disko berri honetan ere, ahotsaz gain, akordeoia ere jo du Jabier Muguruzak. Gainera, beste hiru taldekide izan ditu alboan: Mikel Azpiroz —pianoa, Hammond eta Fender Rhodes—, Txema Garces —baxua eta musika moldaketak— eta David Gomez —bateria eta perkusioak—.

Beste hainbat kolaboratzailek ere parte

hartu du Katarain estudioan buruturiko grabaketan. Angel Katarainek berak egin ditu nahasketak eta Jonan Ordorikak grabaketak. Jean Louis Hargous aritu du saxo sopranoan, tenorean eta klarinetean disko-ko bizpahiru kantuetan. Michel Longaronek bateria, Joserra Senperenak Fender Rhodesa eta Luis Gilek gitarra klasikoa jo dute kantu banatan. Garazi Muguruza, Lidia Pujol eta Amparanoiaeren ahotsa ere entzun daiteke abesti batzutan.

Orotara, hamaika kantuk osatzen dute «Fiordoan» disko berri hau. Doinu gehienak Jabier Muguruzarenak berarenak dira, tartean bere hitzak sartu baditu ere, denetarik topa daiteke. Diskoari hasiera ematen dion «Fiordoa udaberrian» anonimo eskimal bat da, Bukowskiren poema batean oinarrituta dago «Pantera emea», Jackson Browne-rena da «Niño», Iñaki Irazuk pare bat kantutako hitzak egin ditu eta Pako Aristi eta Bernardo Atxagaren poemak ere musikatu ditu Muguruzak ●

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

GETXO urriak 20 Zine-Kluba

Aurtengo edizioari hasiera emanez, Pedro Almodovarren "Todo sobre mi madre" filmaren proiektzioa eta honi buruzko foruma izango dira. Sarrerak 300 pezeta balio du. Getxo Antzokia 20:00

LASARTE urriak 16

DJ emanaldia

Herriko eta ingurutako disk jockey onenak bilduko dira emanaldi honetan. Musika estilo ezberdinak entzuteko eta dantzatzeko aukera izango da goizalderarte. Jalgí Kafe Antzokia 1:00

DONOSTIA urriak 16 Pailazoak

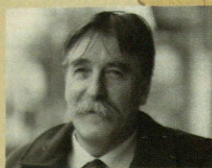
Takolo Pirritx eta Porrotzek alaituko dute arratsaldea "Baserrian" emanaldiarekin. Sarrerak 500 pezeta balio du. Lugaritz kultur Etxea 18:00

DONIBANE LOHIZUNE urriak 17

Berto saioa

Eneritz Zabaleta, Xumai Murua, Miren Artetxe, Sustrai Kolina, Amets Arzallus, Txato eta Ortzi Idoate izango dira kantari. Sardinategia 12:00

BILBO urriak 20 Dantza saioa

Urbeltzen dantza ganbara izango da. Iazko ikasturteko arrakastaren ondoren, aurtun ere dantza saio berezia antolatatu dute. Kafe Antzokia 20:00

BILLABONA urriak 15 Musika eta poema emanaldia

"Tribuaren hitz galduak" izenburupean Mikel Markez eta Pako Aristik emanaldi berezia eskainiko dute. Gurea zinearetoa 22:30

BERA urriak 16 Berto afaria

Bertara hurbiltzen direnek, afaltzeaz gain, Iñaki Murua eta Sebastian Lizasoren bertsoak entzun ahal izango dituzte.

IZPURA urriak 15 Txotxongiloak

Jordi Bertranen eskutik "Super Monstres" ikuskizuna izango da; haur eta helduentzako txotxongilo jaia. Faustin Bentaberry 21:00

GASTEIZ urriak 20 Hitzaldia

"Euskal Pentsamenduaren gau eskola"ren egitarauaren barruan, euskal ekonomiari buruzko hitzaldia izango da. Mikel Zurbano eta Joseba Tobar arituko dira bertan. Bagare Euskal Tokia

IRUNEA urriak 17

Nafarroa Oinez 99 Milaka pertsona bilduko da Nafarroako hiriburuan euskararen alde. Eguna alaitzeko ez da faltako musika eta ikuskizunik.

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

Udazken neguko parrilla hasi da ATBn. Herri telebisten aitzindaria, egoste prozesuan dagoen hainbat hiri telebistek adibidetzat hartu beharko luke, Arrasateko euskalduntze prozesuan ekarpen izugarria egin baitu, ETBko harrobi oparoa bihurtuz, gainera.

UDAZKENEAN ERE LORAN

ALBERTO ELOSEGI

■ Astero 30 ordutik gorako emisioa duela, urte hasieran 10 urte beteko ditu ATBk.

Ospital zaharreko egunak oso atzean geratu dira. Gutxi izango dira nostalgia sentituko dutenak, oraingo azpiegitura askoz hobea baita. Lehen bezalaxe ordea, herriak buru belarri murgilduta segitzen du proiektuan, musu truk lan eginez. ETBrentzako harrobi oparoa izan da ATB. Horra hor Anne Igartiburu, Jon Andueza, Unai Iparragirre, Mikel Irizar, Maider Egues eta berandu baino lehen joango direnak ere.

«Arrasate Euskaldun Dezagun»ek bultzatuta sortu zenean, helburua ez zen komunikatzea, euskaraz komunikatzea baizik. Euskaraz esparri guztietara hel zedin, «Arrasate Press»en osagarri gisa jaio zen, beti ere Arko komunikabideak enpresaren barruan. Bi produktu ezberdin diren arren, lantalde bat dira, non denek elkarri laguntzen dioten, (zazpi lagunek dihardute ATBn), Pressekoek laguntzen diete berriak lantzen eta. Hasieratik beraz, bereizgarriak izan

ditu ATBk: herri telebista aitzindaria izan zen euskara hutsean emititzen. Ez da kanpoko programarik ematen, guztia beraiek egina da. Programak aurkezten dituztenek gainera, ez dute deus kobratzen. «Nahi duen jendeak, bere ideiekin, guregana jotzen du. Proposamen guztiak onartzen dira, gure bitartekoekin bideragarria ote den, ideia ona den ala ez, beti ere kontuan

□ Oraingoz, ATB Arrasate eta Aretxabaletan bakarrik ikusten bada ere, Bailara osora zabaldutako nahi dute

hartuta mugatuta gaudela, egunero lau emisio ordu baino ez baititugu. Proposamen batek gure onespina jasoz gero, bitarteko tekniko guztiak ipintzen ditugu. Bestalde, norbait behar dugunean saio jakin bat aurkezteko, gu joaten gara haiengana» azaltzen digu Jon Aldanondo ATBko zuzendariak. «Ideia izugarri onekin datorkigu jendea; baina, jakina, gai-

nontzeko programazioa hankaz gora jarritz gero, ezinezkoa da, hari bat jarraitu beharra dago».

BAILARA OSORAKO AURKI. Astean hiru egunetan emitituzetik egunero lau ordu t' erdira egitera pasa dira parrilla berrian, astero 30 emisio orduak gainditzeko asmoz. Eguerdian ordubata t' erdietatik ordubi t' erdiak arte eta arratsez berriaz, zortzietatik hamarrek arte laurdenak arte. Asteburuetan asteko programa onenen errepikapena egiten da. Udaberrian halaber, saio gehiago abiaraziko dituzte. Ohiko saioez landa, honako hauek dira berrikuntza nagusienak, aurpegi berriak barne: «Gatza eta berakatza» sukaldaritza programa, bailarako zenbait jatetxetako sukaldarien eskutik, «Magazin» izeneko saioa Arantzazu Lagunillak aurkeztua, non osasuna, astrologia, sexualitatea, landare zaintza eta abar luze batez osatzen den; Karmele Zuazubiskarren «Aurrez aurre» elkarrizketa saioa bailarako jendearekin; «Guganda» programa Arko eta bailarako gobernu kanpoko taldeen laguntzaz eta Aintzane Gardokik aurkezturik. Inguruko elkartasun kideak ezagutzeaz gain, hirugarren munduko egoera erakutsiz jendea

kontzientziaztea du xede saio honen. Kooperatiben inguruko berriak ematen dituen «Ekilan», «Bertsolaritza» bailarko bertso eskolak egin. Azkenik, ostegun eta ostiral gauetan gazteei zuzendutako «Soinuz blai» dugu, kontzertuak eta bideo klipaz gainezka. Saio hau, herrian ez ezik, Barakaldoko Tele 7n ere ikusgai da.

Oraingoz, ATB Arrasate eta Aretxabaletan baino ezin daiteke ikusi. Zernahi gisaz, abian da hedadura zabaltzeko asmoa, betiko ametsa bailara osora iristea izan baita. Aldanondoren esanetan «dagoeneko

hasiak gara aukera hori arakatzeko, eta oso litekeena da hemen-dik gutxira zerbait kaleratzea horren inguruan». Geroari begira, aziti ibili beharko dute ATBn, aro berri bat hastear dago-eta. «Kablea eta telebista digitalak kate uholdea ekarriko digute, eta noski, zurrumbilo horretan gure tokia aurkitu beharko dugu. Herriko gauzak ahalik eta ondoen lantzea da gure tresna bakarra, gertutasuna, alegia. Ezin diogu inori itzalik egin, ARGIAk bere muga eta indarguneak dituen moduan, gu ez gara foiletoiak euskaraz ematen hasiko. Dena den, behin zabalitze prozesu horretan egonda, bailara osoko berriak lantzeari ekin beharko genioke».

Tledonosti, Canal Gasteiz edo

Canal 4 bezalako hiri telebistetan badute programazioa amankomunean. ATBk os-tera, berezko programazioa atxiki du. Zail ikusten du Jonek herri telebisten sare bat osatzea saioak trukatzeko, «herri telebisten artean bakoitza hain ezberdinak gara, aukera hori askoz murriztagoa dela, emisio orduak, formatoa (Beta, Hi8, SVHS), gaiak, euskalkia. Hala ere, trukaketak egin izan ditugu Oarso Telebistarekin. Pixkanaka, ordea, harremanak errazten joango dira».

SVHS sistematik Betacam erabiltzera igaro dira ATBn. Bi editai gela dituzte, bi kamera estudioan eta beste bi ENG-ak egiteko (kalera ateratzeko kamera mugikorrak); daukaten programazioaren tamainakoa, hain zuzen. Nahiz eta ordenagailu digitala baduten, oraindik oso garestia zaie tresna guztiak aldatzea. Betacam

■ Betacam euskarria darabilte ATBn. Irudian, Jon Aldanondo zuzendaria kontrol mahaian.

analogikoak gainera, badu etorkizunik.

HERRI ERDI EUSKALDUNA. Arko komunikabideetan hainbat finantziazio iturri dituzte: aurrekontuaren % 40 udale-rik jasotzen dute, publizitatea % 45 ingurukoa da, gehi bazkideen kuotak eta kanpainak. Eusko Jaurlaritzatik ezer gutxi ja-

■ Aurrekontuaren % 40 udaletik jasotzen dute, % 45 inguru publizitatetik, gehi bazkideen kuotetatik

sozten da. Publizitatea, euren bitartekoe-kin estudioetan eginga da, agentzietatik, denda, enpresa, auto marketatik etorria.

«Berriak» eta «Mondrasport»-en eus-kara batua erabiltzen badute ere, gainerako saioetan, aldiz, Leniz bailarako euskalkian mintzo dira. Bestalde, azken inkestean

emaitzaren arabera, informatibo garaian, 8:00etatik 8:30ak bitarte, hirugarren kate ikusiena da ATB, ETB-1 eta ETB-2ren ondoren. Ez da batere audientzia makala, inkesta euskaldunen artean egindakoa bada ere. «Guretzat oso pozgarria da hori. Mo-du horretan ikusten da euskalduntze prozesuan gure karpene egiten ari garela» diosku Jonek. Donostian euskara hutsezko kate bat martxan jarri na-hi ote duten zurrumurrua heldu zaigu. Ba, hala balitz, ATB har-tuko beharko lukete eredutzat. Izan ere, informazioa txukun ema-teaz gain, herriko komunikabideei esker euskaldun eta erdaldunak parekatuak da-biltza Arrasaten. «Duela hamar urte be-rriz, % 30 baino ez ginen euskaldun. Gaur egun, herriko erdaldunak ere ohitu egin dira ATB ikustera» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ TELE 5EKO SAKELAK BETERIK

Inoizko irabazi handienak izango ditu aurten Tele 5ek, Europako kate abera-tsenen artean kokatzeraino. Mikel Le-jarza zuzendari nagusiaren esanetan arrakastaren sekretua irabaziak audien-tziaren gaintetik jartzea da. Hurrengo erronka, erosle izateari utzi gabe, berez-ko ekoizpenean gora egitea da, telesail nahiz TV movie delakoetan ●

■ ANTENA 3N ERE ETEKIN GALANTAK

Praketan kabitut ezinik dabilta Telefonica akzionista nagusi duen Antena 3en ere, aurtengo mozkinak nabarmen igoko baitira, publizitateari esker nagusiki. Espainiako beste inongo katek baino publizitate gehiago saltzen dute. Share delakoan aldiz, bigarrenak dira TVEren ondotik, % 22,8arekin, baina Tele 5en aurretik (% 20,4) ●

■ «SORGINEN LARATZA»K AUDIENTZIARI EUSTEN DIO

Kompetentzia itzela duen arren, batez beste, share delakoaren % 4-5 dauka Euzkitzek aurkezten duen magazinak. «Goenkale»k duena baino hiru aldiz ba-xuagoa, alegia. Alabaina, ordutegia as-koz zailagoa duenez gero, badu meritua. Saioaren azken ordu erdian ihes egiten omen die audientziak, Tele 5en «CM» hasten denean, hain juxtu ●

Irrati entzunena da Arraterekin batera. 102.6 FM sinonizatuz gero, halako energia itzela heltzen zaizu, entzuleen parte hartzea eta kazetari taldearen bizitasuna zureganatuz.

HAUSPOA IZATEN JARRAITUZ

Bizkaian lehenak izan ziren programazio osoa euskaraz eskaintzen. Orain, 26 urte geroago, betiko leloari eusten diote, alegia, irrati ireki eta bizia izaten segitzea. «Gure entzule eta laguntzaile jatorrek ezagun egin gaituzte Bizkaia osoan. Beraiei zor diegu beraz, kalitatean apurka apurka gora egitea» azaltzen digu Juan Mari Iraolagoitia zuzendariak. Honako hauek ditugu programazio berriaren zutabe nagusiak: «Aupa Bizkaia» eguneko lehen albisteak Jabi Onaindia eta Dorleta Alberdiren eskutik. Gero, meza Begoña edo Ondarroatik. Horren ostean «Jirabiran» goizeko magazina aireratzten da, Libe Agirre eta Kepa Uriartek aurkeztua, non gai guztiak jorratzen diren: kultur berriak, kirolak, lehiaketak, bidaiak, sukaldaritza eta abar. Antzeko edukia dauka arratsaldeko «Bilintzi balantzaka» magazinak, Miren Ezkurra, Koldo Isusi eta Za-

MONICA DEL VALLE

■ Zorion agurren tartea da entzule gehien biltzen duen una. Bestela ere oso audientzia fidela du Bizkaia Irratiak.

loa Jaka mikro aurrean direla. Tartean, «Kantuka eta kontuka» eguerdiosteko musikala dator. Gaueko 9:00etatik 10:00ak arte «Gau dantza» musikal berezia, Miren Ezkurra eta Zaloa Jakak gazteen eskaera eta mezuekin hornitzen dutena. Ondoren,

«Izar Argitan» en txanda da eta azkenik, «Amets giroan», gau osoan zehar musika atseginari bide emanez.

Euskara gehien mintzo den eskualdetakoak dira entzuleak: Lekeitio, Ondarroa, Bermeo, Gernikaldea, Mungialdea, Arratia, Galdakao eta Durangaldea. Hori dela eta, ez diete CIESen inkestei jaramonik egiten % 80 Bilbo hirian egiten baitira. EHUri eskaturiko azken neurketaren arabera 31.000 entzule finko ditu Bizkaia Irratiak. Irrati komertziala izanik, makina bat kuña sartzen dituzte,

nahiz eta horretarako prezioak zertxobait jaitsi behar dituzten. Juan Mari-ren esanetan «gure ostean eliz barrutia badago ere, libre gara nahi dugun programazioa taxutzeko. Dirurik ez galdu, hori da eskatzen diguten gauza bakarra» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ *Jabi Alonso Alvarado*

«Jende arraroaren saioa da gurea»

«La torre de marfil» kultur saioa egiten du Gasteizko Hala Bedin

San Cristobal auzoko gasteiztarra, duela urte mordo hasi zen irratiari. Ia beti kulturaren inguruko saioak eginez, politika eta gizarte tarteka. «Bada jende mota bat maitale, bikote eta lagunek mesprezatzen dutena, bakarrik aspergarriak direlako; ba, horientzako, jende arraroari zuzendutako saioa da gurea, gutxiengo baten-tzako literatura eta musika, gaueko 11:00etatik 12:00ak arte» diosku Jabiak.

Bere ustez «erritmoari eustea da zailena, belarriarentzat atsegina izatea. Politena berriz, saioa terapia moduko bat izatea da, kalean jendeak geldiarazi eta nondik atera duzue olerki edo abesti hori? galdetzea». Anekdotak ere ez dira falta: «behin, Rimbaud-en olerki bat irakurtzen ari ginela, entzule bati iraingarri iruditu eta mehatxatu gintuen» ●

B a g a k

■ DEPARTAMENDUA RADIO FRANCEN

Lehengo egunean, Euskal Departamenduaren sorrera zuten mintzagai. Non eta Radio France Pays Basquen. Hor ziren Renaud Delizagarai alde, kontralari bat eta neutral bat txukunki solastatzen. Tarteka entzuleen deiak sartzen zituzten, bertan zeudenei galderak egiteko. Zinez harrigarria iruditzen zaigu irrati estatista batek tertuliak egiten hasi izana departamendua hizpide hartuta. Dena den, beste irakurketa badu horrek, jakin badakite, manifestazioak manifestazio, Parisek aldarrikapenari entzungor egingen diola beste behin. Ez dira beldur beraz, komunikabideek ezartzen ahal duten presioaz ●

L A N D A R E A K

Landareak, udaberrian ernetzeko, negua iragan dela sentitu behar du haziak. Etxe barruan egonik ez du horrelakorik sentituko. Arazoak, ordea, badu hainbat irtenbide.

BADATORRELA UDABERRIA

Hazietan ere zailtzen denak dakiela nion aurrekoan. Datorren neguaren atzetik bultzaka datorren udaberrian erein behar diren haziena zen kontua. Hurrengo urteko eta urteetako uztak lotuko dituzten haziak orain biltzen ditugun fruituetan daude. Fruitu hauek, beraz ez dira azaren azpiko orria, eta hauek orain nola jasotzen ditugunaren arabera ernetuko dira gero.

Ernetzeko negua iragan dela sentitu behar du haziak. Iragaiten honen berri hotza nozituz daki. Etxebarruko neguaren epeltasunean badago, uda eta udazkena luzatzen ari direla pentsatuko du haziak eta ereitean ez da ernetuko. Udaberrirarte, ereite sasoia arte nola mantendu ba haziak?

Hiru dira aukerak. Baga. Haziak zuzenean erein. Bai ontzian, bai lurrian bertan. Honela negua kanpoan bertan igaroko du; Izotzak, hormak, basurak, frantzes-haizeak, elurrak... hor bai nozituko duela ne-

gua. Udaberrian gu konturatzerako landare berriak azalduko dira.

Biga. Haziak ereiteko toki egokia ez baduzu, edota izanda, ereiteko moduan egokitu gabe badago, geruzatu egin behar da. Ontzi batean erreka-hondarra artean haziak jarri eta kanpoan utzi. Ereinda baleude bezelaxe sentituko dute negua. Gero udaberri usainean behin betiko tokian erein.

Higa. Dena dela haziak etxean jasotzez gero, gure ingurune epelean ez eduki. Poltsa edo ontzitxo batean hozkailuan sartu eta hilebete pare batez bertan eduki. Gero garaia iristen denean erein ●

♦ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

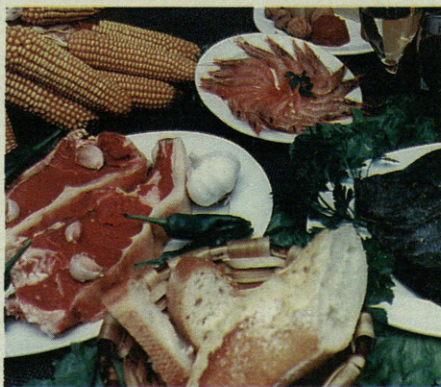
O s A S U N A

Anorexia eta bulimiaren inguruko nazioarteko kongresua burutu zen uztailan Bilbon. Bertan, agerian geratu ziren Osakidetza eta gainontzeko elkartearen arteko desadostasunak.

ANOREXIAREN BESTE IKUSPEGIA

Aurreko ale batean Osakidetza datuak eta iritziak aipatzen bagenituen, oraingo honetan txanponaren beste alde aipatu dugu. Eta basoa erdi-beteta edo erdi-hutsik ote dagoen eztabaidatzen hasi baino lehen, esan beharra dago desberdintasun handiak daudela arazo berari (anorexiari eta bulimiari, alegia) heltzeko orduan.

Bilbon uztailaren aurreneko egunetan anorexiari eta bulimiari buruzko nazioarteko kongresu bat ospatu da, eta aurkezpeneko ekitaldian esandakoei begiratzen badiegu, Osakidetza (hau da jarrera ofizialaren) eta gaitz honen inguruan mugitzen diren beste hainbat erakunderen artean

desadostasunak oso handiak dira, gaixotasunak afektatzen duen biztanleriaren kopurua, eta baita gaitzari aurre egiteko arreta

eta tratamendu-neurriei dagokienez ere.

Aldakuntza elkarteak antolatu ditu jardunaldiak, eta bere ustez 9.000 kasu egon omen ziren 1997an, 1998. urtean 20.000raino igo zirenak. Elkarteak ikerketak epidemiologiko serio bat egitea eskatzen dio administrazioari, Euskadin gaitzak jota daudenen kopurua zein den zehazki jakiteko. Bestalde, kongresu horretan parte hartu zuten adituek (Garfunkel australiarra, Turon Bartzelonako psikiatrak edo Vandeputte belgikarrak, beste batzuen artean) anorexia gaixotasun mentalen artean hilgarriena dela adierazi zuten, nahiz eta kasuen % 70 senda daitezkeela onartu ●

♦ JABIER AGIRRE

ARGIAren Harpidedunentzat Zozketa Berezia

Nekazalturismoa eta
landaturismoa
Euskadin

Nekazalturismoko baserri-etxe batean
naturarekin egonaldi lasaia izateko aukera paregabea

Argia eta Nekazalturismoaren eskutik

Urria, azaroa eta abenduan zehar 2 pertsonentzako 6 astebukaera zozketatuko ditugu.

Zurriola Hiribidea 1, Kursaal
20002 Donostia

Tel.: 902 13 00 31

Faxa: 943 32 67 00

Posta Elektronikoa: agroturismo@nekatur.net

<http://www.nekatur.net>

BIZKAIA
Durangaldea
Arratia-Nerbioi
Urdaibai
Lea-Artibai
Enkarterriak
Uribe-Kosta

GIPUZKOA
Goierrri
Deba
Donostialdea
Urola-Kosta
Tolosaldia
Bidasoa Behea

ARABA
Iparraldeko Haranak / Aramaio
Gorbeialdea
Arabako Lautada
Mendebaleko Haranak
Arabako Mendialdea
Arabako Errioxa

Zozketan parte hartzeko ondorengo datuak bete eta postaz bidaltzea besterik ez duzu:
(Bidaltzen diguzun txartel bakoitzeko zozketarako aukera bat izango duzu)

Harpide-zenbakia: Izen-abizenak: Herria: Posta-kodea:
Helbidea: Data:
Tel.: Sinadura:

Bidali txartel hau honako helbidera: **Argia, Harpidetza Saila, Industrialdea 15-20160 Lasarte-Oria**

Iruñerrian lautada bai baina baita aldapa ere

Iruñeatik abiatzeak baditu zenbait abantaila, batetik gune eta hiri polita bisitatzeko parada eskaintzen du eta bestetik inguruneak duela gutxi arte bertako bizilagunen usadio eta lanbideen hausnarketa eskatzen digu. Bizikletarako bide aproposa dugu, ez da aspergarria eta erraza lautadan izateagatik, badira hainbat aldapa izerdia lasai asko botatzeko. Bestalde labore eremuetatik industria sorturiko urmael bateraino ere hurbilduko gara. Buakaera aldean herriz mendizerra batek gordetzen dizkigu abentura eta trebeziarako bide estuak eta paisajeak. Ondorengo zibilizazioaren eraikuntzek igorriko gaituzte gure eguneroko bizitzaren erritmo bizkorra.

■ Txirrindularia Zolinako urmaela inguratzen ari da (goian). Eskuinean Labio herriko eliza.

Iruñean, gure abiapuntua Gazteluko enparantza izango da. Ikusteko daukaguna kontuan hartuta, alde zaharreko urbanismoaz hausnartzea gomendatzen dizuet, hiriaren irteera aldera, zabalgunekoarekin alderatzeko, eta Mutiloa herriaren prozesua hobeto ulertzeko. Tarte honetan gaur egungo urbanizazio joera berriak eta antzinakoak tartekatzen dira. Norberak erabaki dezala zein duen gogokoen. Nafarroako hiriburuari bota azken begirada eta pedalei eragiten hasiko gara. Ohartarazi dugu; ibilbidea laua da, baina nekatzeko aukera ere izango dugu. Mutiloa, urmaela eta Zolina ikusmiratuz ordea entretenituko gara.

Gazteluko enparantzatik abiatu, Karlos III.a etorbidea zeharkatu eta II. zabalgunearen bukaera arte joango gara; Franskismo garaiko eraikuntza faraonikoa ikusgai dugu. Honen atzetik eta aldapa beheara, zuzen, Mutiloa herrira abiatuko

gara. Maldaren azpian biribilune bat zeharkatu behar da eta hortik gutxira Mutiloagoitik lehenengo astialdiko egoitzak, hots, txaletak ikusgai izango ditugu. Aurrerago beste biribilune bat topatuko dugu; zuzen jarraitu eta hurrengo bidegurutzean ere beste hainbeste egin. Norabide hori segita eliza aldera iritsiko gara. Eraikin hau ikusi eta gero (3 km), eskuinera jo beste biribilune batera heldu arte, handik ezkerretara hurrengora arte, eta bertan, norabide berdinari helduz, industria poligonotik segi Iruñe-

Ihesi

rriko biribilunera arte (4,4 km). Aurrean dugun pista gureganatuko dugu. Belarrez beteta izaten da askotan eta lautada hone-tako zituen artetik abiatuko gara. (5,1 km) Errepide batekin topo egingo dugu, metro batzuk aurrera egin eta ezkerretik jarraituko dugu, (5,5 km), gure eskuinetik abiatzen den pistara arte, hain zuzen. Hemen-dik aurrera antzinako ur emariaren aldamentean joango gara. Kontuz, 6,1 kilometroan, gurutze bat dagoen tokian ezkerrera desbideratuko baikara, apur bat aurrerago, zuhaitz batzuen azpiko iturri bat aurkitze-ko. (6,9 km) Arretaz ibili, ezkerretik abia-

■ Taxoareko mendizerran barrena harritzar eta loreen artean.

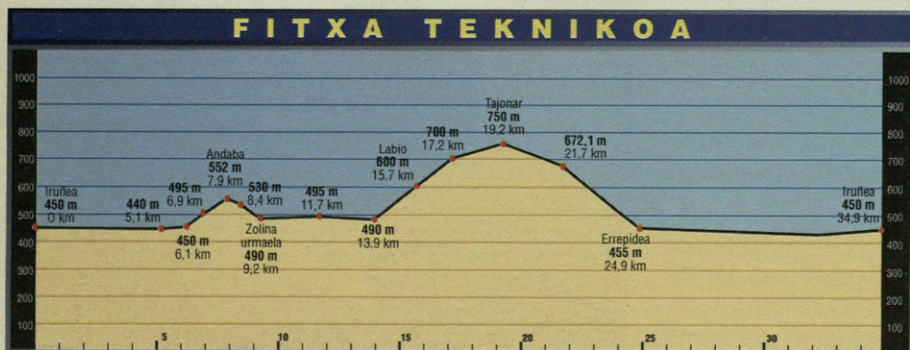
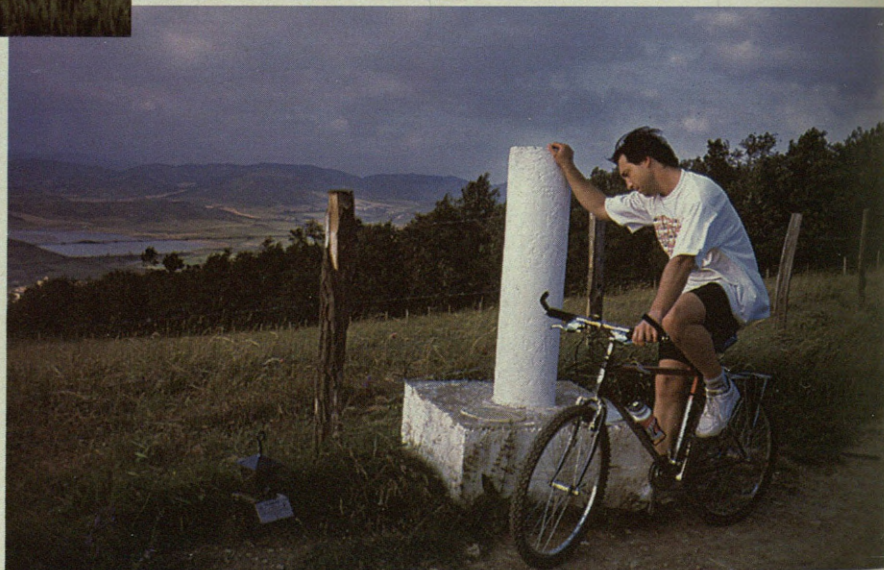

■ Elomendi, Taxoareko mendizerrara iristean. Alboan Taxoareko erpin geodesikotik ibilbidea aztertzen.

tzen den ardibide edo bidexka estutik joan behar dugulako; gainera aldapa dago eta ez da erraza txirriinduren gainean oreka mantentzea. Pista hobea topatzean, segi eskuinetik lepotxo batera. Ez kezkatu, hemendik aurrera, partzelazio kontzentrazioa dela-eta, hainbat bide zahar desagertu delako. Soro bat erditik zeharkatu beharko dugu. 200 metro bertatik egin ondoren (7,7 km), beste ardibide batetik zuzen joan behar da. Tamalez ez da erraza bizikletan segitzea; gorantz zuzendu gailurra zuen-

ganatu arte. Bertatik ikuspegi ederra dago eta hurrengo kilometroak nondik doazen suma daiteke. Agerialan den bidetik jarraitu tontor osoa zeharkatu arte, eta bestaldetik beherantz jo.

Kontu izan eta ez zaitezte gehiegi animatu (8,4 km) bidegurutze bat dago eta ezkerretik; bide okerrago batetik, desbideratu beharra dago. Hanka sartzen badugu us-tekabean Zolina herrira iritsiko gara. Mendibidea jarraituz Zolinako urmael artifizialera iritsiko gara. Bertan metalezko

atea gaintu, eskuinean eraikinak utzita, segi presari eta bestaldera joan. Hortik pista batera irten eta ezkerretik segi, gurtarastoetatik urmaela inguratzen dugularik. Beste gailurtxo batera igo beharra dago eta jaistean pista on batekin topatu bezain pronto, eskuinera jarraitu (11,7 km). Pista honek (13,9 km) gurutze bat dauka eta ezkerretik errepide batera eramango gaitu. Hau zeharkatuta eta zuzen segita aldapa gora Labiano herrira ailega-

MIKEL OZKOIDI

Labioko eliza erromaniko dotorea eza-
gutzeko astia hartu. Eskuinetik tabernara
abia gaitezke eta hortik ezkerrera iturria
aurkituko dugu. Iturriaren aitzakitan atse-
den hartuko dugu efa nola ez ura edan ere
bai. Ondoren errepidea zeharkatu eta zu-
zen abiatzen den pistatik malda gora ekin-
go diogu. (15,7 km) Kontuz, bidegurutzea
ezkerretik gora hartu beharra dago eta.
Malda gogortxoak bukatzean lepo bat gu-
reganatuko dugu, Taxoareko mendizerran
barneratzeko. (17,2 km) Ezkerrera jo eta
soroaren bukaeran berriz ere ezkerrera,
goi tentsioko zutabeetarantz. Pista bat da-
go beste soro batera arte, hona iritsitakoan
inguratu ezkerretik, goialdetik, basora
zuzentzen den bidera, (17,7 km). Zati hau
estua da eta gainera, hezetasunaren ondo-
rioz maiz bizikletaz igarotzeko ezinezkoa
bihurtzen da. Hortik 200 bat metrotrara,
beste pista zabalagoa dago, ezkerretik ja-
rraitu behar duguna. (18,9 km) Nahiz eta
harri aunitz aurkitu bidean, ezkerretik go-
ra segi, mendizerraren ertza arte. Goiko
bidexka jarraitu norabide horretatik behe-
ra errepide batekin topatu arte. Handik ez-
kerretara jo errepide nagusira irteteko.
Eskuinetik segituz gero, Noain herrira
eramango gaitu. Herriko kale nagusitik
gora segi biribilune batekin topatu arte;
orduan eskuinetik abiatzen den errepidea
jarraitu. Bertatik, aireportuko pistaren
bertze aldetik, Ezkiroz gaindituz, Sadar

◆ MIKEL OZKOIDI

Ibilbidearen lehenengo atalean antzinako hoderiaren aztarnak ikus daitezke, eta Taxoareko mendizerraren ertza zeharkatzean. Noaingo akueduktua ere bistan da. Obra hauek guztiak XVIII. mende bukaera aldean egindakoak dira, eta beraien bitartez hiria Subizako iturburutik hornitzea zen helburua. Bigarren proiektua Ventura Rodriguez arkitekto ospetsuak egina zen. Obrak 1790. urtean amaitu ziren. Baina hiriaren handitzea zela-eta, ez ziren soberan hiritarrak asetzeko eta XIX. mendearen bukaerarako Artetako urak erabiltzen ziren. Aipatutako ubidea Madrildik agindutako proiektuaren aldaketa izanik, gaur egun tente dirauen zatirik ospetsuena dugu. Baina honez gain Taxoareko mendizerra zulatu eta hodi aunitz ere baziren. Hodi horiek aireztapenerako putzu bertikalak zituzten, gaur egun oraindik ikusgai direnak ●

A map of the Iruñea region, showing the location of the study area. The map is divided into several colored regions: a large black region in the center, a yellow region to the north, and a white region to the south. A red dot is located in the black region, indicating the study area.

OHARRAK
Kontuz ibili lokatzarekin Zolinako
urmael inguruan eta Tajonarreko
mendizerran ere bai. Bertako
jeitsiera polita da oso.

LUZERA

34,9 km

DENBORA
3 ordu

DESNIBELA
447 m

GARAI EGOKIA

Udaberria
Uda
Udazkena

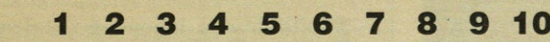
BIBLIOGRAFIA

- Pamplona
25-8 (141)

ZALITASUNA

Gurutzegrama

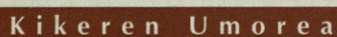

EZKER ESKUIN

- 1.- Sartalde. 2.- Araudiak. 3.- Gipuzkoako hiria. Lurra.
4.- Zabor. Jainko egiptoarra. Iodoa. 5.- Tutanioa. Lasterka.
6.- Emakume izena. Baino. 7.- Atzizka. Koblakari. 8.- Uranioa.
Teilen azpian paratzen zurezko ohola. Kenketaren ikurraren
izena. 9.- Neskaxa. gauero egin ohi dugu. 10.- Bi hagez eta
artean ezartzen diren oholez eraturiko tresnak. Gaueko argi.

GOITIK BEHERA

- 1.- Zerbait azaltzen den aldi-kopurua. 2.- Semeen emazteak.
Noren atzizkia. 3.- Toka, naiz. Bokala. Droga ezaguna.
4.- Hareazko metak. Gorotza. 5.- Interjekzioa. Automatak.
6.- Zerga ezaguna. Marokoko hiriburua. 7.- Abuztu.
Interjekzioa. 8.- Politak. Azkenekoa. 9.- Bizkaieraz, du.
Untzi-alboa. 10.- Gaia. Norbait.

Maddi alaba egoskurtu eta loritoez erosi zion Imanolek urtetarako. Baita ederki damutu ere. Bigarren asterako ikasiak zituen auzoko guztien birao, zitalkeria eta gordinkeriak. Besterik ez zuen ikasi, baina "mekaguen" klase guztiak eta hortik aurrerakoak arrapaladan botatzin zituen inork txistu egin orduko.

- Garbitu beharko duk hire moko zikin hori, ez baduk hemen bukatu nahi!

- Agintzen al didak ez duala berriro biraorik botako balkoian hagoela?

Bai noski, bai noski -loritoak umil asko-. Baina aizu Imanol... zer gaiztakeria klase egin zuen hor daukazu oilaskoak?

Letra Zopa

S	R	O	M	L	I	P	D	E	A	S	R	A	I	O	L
A	J	M	B	H	E	G	A	L	U	Z	E	A	A	T	O
I	A	T	J	X	I	Z	T	O	M	O	K	D	R	O	N
X	O	R	O	U	N	O	A	N	U	H	E	A	T	M	I
R	I	B	R	A	T	I	O	U	G	I	T	I	X	A	N
A	L	N	R	E	B	J	I	X	U	A	S	J	E	T	E
S	O	I	X	P	P	N	E	G	T	E	T	A	X	E	S
M	J	O	I	R	O	I	S	A	T	N	U	Z	O	A	M
X	I	N	S	A	L	U	P	I	T	R	B	O	A	R	B
A	M	X	T	O	P	J	T	E	A	S	X	L	R	E	J

Aurki itzazu
letra zopa
honetan
marmitako
goxo bat
egiteko 7
osagai oi-
narritzkoak.
Hitzak
ezker-
eskuin,
goitik-
behera edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

				*	K	*	O	*	M	*	J	*	I	*	Z
				G	A	Z	T	A	I	N	O	N	D	O	A
				*	T	E	I	L	A	*	K	A	U	S	I
				J	A	K	A	*	T	E	A	*	N	O	R
				*	K	A	*	Z	U	N	T	Z	A	*	E
*	N	*	S	*	B	U	L	T	Z	A	T	U	*	K	I
S	A	S	I	K	U	M	E	A	*	K	O	*	A	*	Z
*	B	A	L	O	R	E	A	*	B	*	M	A	I	L	U
K	A	L	A	M	U	A	*	D	O	N	O	S	T	I	A
*	R	A	B	A	T	*	L	O	G	A	L	E	A	*	L
F	I	K	A	*	U	K	O	*	A	R	O	A	*	O	D
*	D	E	*	U	*	A	K	I	*	O	G	*	O	R	I
B	A	T	A	S	U	N	A	*	L	A	I	A	R	I	A
*	S	A	K	O	N	A	*	S	I	K	A	T	E	A	*

Ezker-eskuin: 1. Behatokiak. 2. Ukabila. Za. 3. Zara. Anker. 4. Tirri. Tira! 5. Anoraka. In. 6. natO. Arrak. 7. L. Utopia. A. 8. UI. Soa. Da. 9. Zama. Ziape. 10. Ebakia. Ron.

Goitik-behera: 1. Buztanluze. 2. Ekaina. LAB. 3. Harrotu. Ma. 4. Abarrotsak. 5. Ti. Ia. Oo. I. 6. Ola. Kapaza. 7. Kantari. I. 8. I. Ki. Radar. 9. Azeria. Apo. 10. Karanka. En.

AB I A R D R E I N A K O U T U
L X H E T A I D S N U Z E B R D
K O N T U H A R T Z A I L E A T L
A T Z X R Z I G U R S B E N T L
T I U A K U N J T Z O U S R E T Z
E R K A M L X O M E A T Z S E P Z
A H R A I Z T O G E N I Z A N L A
R I A D J S P A R A J R N X N I
A L K A T E O R D E A K U N A U N
E J B A I R A R T S I N I M D A

Hitz Gezidunak

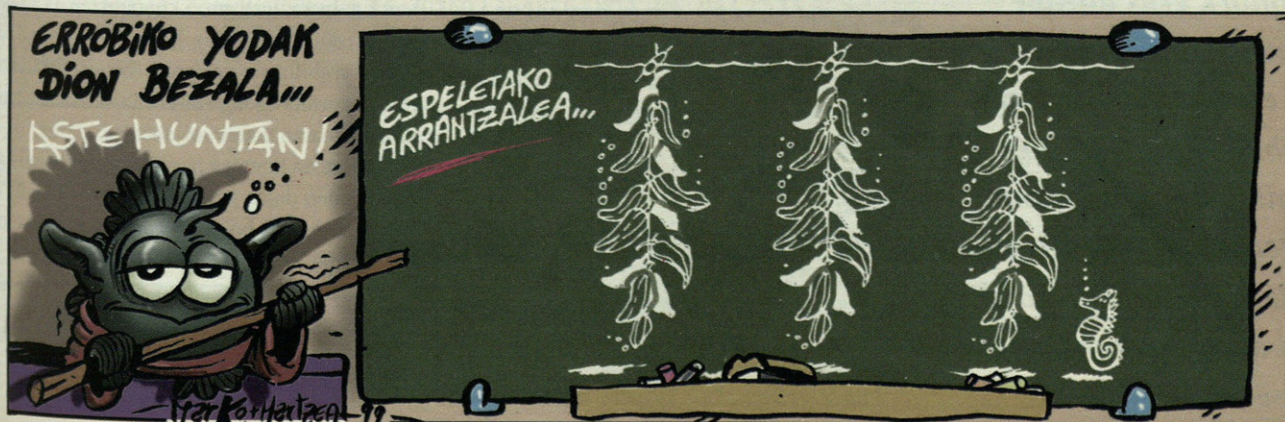
	Ermitak	Gipuzkoa-ko herria	Apaizaren laguntzaile	Saila	Harrera ona	Halere
	Larruetatik bizi dena	Röntgen	Uit!	Emakume izena	Aldi	2
	Sufrea	Itomen				
	Gorputz-adar	Solasleku				
			Errepikatzen dena			Tona
			Nafarroa-ko herria			Gipuzkoa-ko herria
	Gauero e-giten dugu	Zango-atala			Portu	
	Du, niri	Beldur			Errep., txori-mota	
Argazkiko herria	Titicacako biztanlea	Leguminoso mota			Toka, zaizu	
Kultura	Pisatzeko tresna	Lurralde			Afrikako lurraldea	
				Dirua		Etekin
				Elkartasun		
Damu				Baldintzetan	Tona	1000
Landare-mota				Musika nota	Non-baiteko	Suari dariona
		Aktaren erdian	Arabiar			
		Zuhaixka-mota	Lozorroak			
Su		1	Jostatzen			Ukatzeko
Janzki-mota		Zaren hori	Asiako estatua			Jainko egiptoarra
				Neguko janzkia		
				Nafarroa-ko urtegia		
Idi, hitz elkarketan	Prezipitazio mota		Hitzez adierazia			Iodoa
Zirrara bizia	Istu, listu		Zilarra			Zakur
			Kontuz!		Kontso-nantea	Zintzo
			Oxigenoa		500	Kontso-nantea
Nauka		Ukapen				
			Uhinaren gain apartsua			

Argazkia: Gipuzkoako herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

JOSE INAZIO ANSORENA

MEGAFONIA=MEGA AFONIA

A maitu berri da uda. Ni bezalako arrain txiki baten tentzat (*kabuxa* idazte-kotan egon naiz, baina ez dakit Gipuzkoatik kanpo hitz hori ulertzen den) tristura apurra ekartzen du. Udararen itsasoan sartzea eta gorputz osoan ur gaziaren igurtzi fresko pikaroa sentitzea atseginik gozoena da niretzat. Egunero joaten naiz bustialdi desiatuaren bila. Goizeko lehenengo orduetan edo iluntze aldera, igoal eguerdiko partean. Ahal dudana tartetxoan egunero joaten naiz... bakarrik udan. Urte osoan joaten diren *kamikaze*ei meritu handia ikusten diet, baina ez gara kofradia berekoak.

Baditu, hala ere, udak bere alderdi desatseginak. Berarekin, esaterako, bi kontu ekartzen ohi ditu: beroa eta zarata. Biak batera erabiltzea da niri egin diezadaketen tortura moztarik gogorrena. Dosis egokietan erabiliz gero, denbora laburrean zora ninteke. Ihes egiten diet bie eta hamaika trikimailu asmatu ditut, besterik ezinean, biak gainditzeko. Beroarekin kontatu dizuet. Bestalde, ez naiz —zoritxarrez maiz gertatzen denez— obsesionatzen zarata dagoenean. Japoniarren erretra zaharra hartzen dut goiburu: «Ez minik eman zaratarari». Ur tanta baten erorketa erritmikoaren soinua ez dit loa galerazten. Zarata handixeak direnean eta ihes egin ezinean banago, belarri zuloak estaltzeko sortu diren tapoi klase guztiak ezagutzen ditudanez eta beti eskura izaten ditudanez, ez dut arazorik izaten. Baina *Megafonia* taratean dagoenean, gaindituta nagoela aitortu behar dut.

MEGAFONIA deitzen zaio arma merke eta oso kaltegarri bati. Aldaera asko ditu, baina gero eta indartsuagoak eta merkeagoak saltzen dira. Edonork eros ditzake —baita umetxoek ere!— eta etxeetan eta kaleetan erabili inongo eragozpenik gabe. Ondorioak, ordea, oso gogorrak dira. Urtero jende asko gaizki bizi da arma horien erabilpenaren ondorioz. Beste asko gaixotu egiten dira eta, bera dela medio, botika lasaigarri ugariak hartu behar izaten ditu jendeak.

Gaur egun hemengo hauek dira modelo erabilienak:

Gaztemobilpunpun: Automobiletan kokatzen dira, gorri eta beltzetan batez ere. Masokistek erabiltzen dituzte gehienbat beren buruei min emateko. Kaleko ibiltariengan gidariarenganako kupida sentimentuak sortzen dituzte.

Puberogoiak: Pub izeneko taberna berezi

batzuetan jartzen dira. Pub horietan oso kontu harriarriak gertatzen dira. Esaterako, insonorizazio obra garestiak egiten omen diren arren, ateak eta leihoak zabalik uzten dituzte. Inguruko auzokoa sikiatzen adiskide izaten dira.

Barraka borroka: Herriko festetan jartzen diren barraketan aurkitzen dira. *Txotxona* zozketa-tzaileak armaren potentzia igotzen du, *Txutxu* trenak berea estaltzen diolako. Honek, berriaz, hura garaitzeko eta ondoan duen *Izuaren Etxekoa* menperatzeko berea igo behar. Eta horrela «Zarataren espirala» deitzen den fenomenora iritsi arte: bertan egotarik ez dago (osasuna arriskuan jarri gabe behinik behin) eta inork ez du ezer ulertzen.

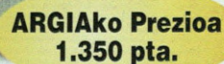
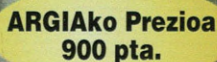
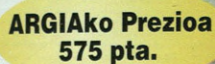
Koñtzeru (Koñazoa zertu): Tamainaz handienak hauek dira. Zerraldo moduko kaxa handiak ezartzen dituzte oholta baten gainean eta atsalde osoz *teknikari* izeneko borrokoek astinduak ematen dizkiote (bateria kolpez edo *meseoye*?-ka) auzoko siesta gogoari. Borrokoak afaltzera joatean grabazio bat jartzen dute martxan gaitzak bere lana jarrai dezan. Eta gaua iristean leherketa etortzen da: Hiroxima-Nagasaki dezibelioetan. Bereziki kaltegarriak gertatzen dira herri gehienetan dauden enparantzetan antolatzen direnean: Richter-en eskalan 7. mailara iristen dira sarri.

SUZKO armetan Ameriketako Estatu Batuetan dagoen joera bera omen dago Espainian megafonia arma arriskutsu honekin, ikerketa eta inkesta guztiek aditzera ematen dutenez. Eta euskaldunok honetan, gazteak batik bat, oso espainolak omen gara (baita abertzale ustekoak ere). Agintariek zer egiten dute arazo honen aurrean? Gehienetan ezer ez. Arrazoi onez diote beraiei ez dietela hainbesteko molestiarik ematen. Egia da gorrarena egiten ohituta daudela.

Nik uste dut kontu honetan Unibertsoko Lege Nagusietako bat gertatzen dela: ez da ona arrazoi goizegi izatea. Eta oraindik, gertutik sufritzen dutenez gainera, inor gutxi konturatzen da arma honen arrisku potentzialaz. Berrogei urte barru, arma horien erabiltzaile gehienak (bizirik geratuko direnak) gortuta egongo direnean, orduantxe hasiko dira arazoaren tamainaz jabetzen.

Bitartean kontuan hartu honetaz foniatar guztiek ematen duten kontseilua: hitz egin nahi diogunak zenbat eta bolumen handiagoz zarata sortu, guk hainbat eta gozoago hitz egin diezaiozun. Entzun agian ez digute egingo, baina Megafoniak ez digu berarekin Mega Afoniarik ekarriko ●

“Megafonia deitzen zaio arma merke eta oso kaltegarri bati. Aldaera asko ditu, baina gero eta indartsuagoak eta merkeagoak saltzen dira. Edonork eros ditzake —baita umetxoek ere!— eta etxeetan eta kaleetan erabili inongo eragozpenik gabe. Ondorioak, ordea, oso gogorrak dira. Urtero jende asko gaizki bizi da arma horien erabilpenaren ondorioz”

Singleton
kapitainaren ibilerak
Daniel Dafoe

Kaleko Prezioa
690 pta

Beldur-Meldur

orne-Bierce-Scott-Robbins

Kaleko Prezioa
1.100 pta

Kaleko Preziosa
1.600 pla

Gilen Tell

F. Schiller

BELDURRA, ABENTURAK ETA KONDAIRAK BIZITZEKO AUKERA EDERRA

ARGITALETXEA: *Gero*
SAILA: *Noski*

ETA EZ AHAZTU

5.000 pta

4.000 Pta

XABIER AMURIZA
BIZKAIKO BERTSOGINTZA

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

1.350 pta

1.125 Pta

KONPOSTELARA BIDEAK EUSKAL HERRIAN BARRENA

ESKAERA: IZEN-DEITURAK.

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA	PREZIOA	ALEAK	GUZTIRA
-----------	---------	-------	---------

[illegible]

☐ VISA:

 Epea:

☐ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ KONTUA: TITULARRAREN IZEN ABIZENAK

N.A.F. / N.I.F.

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

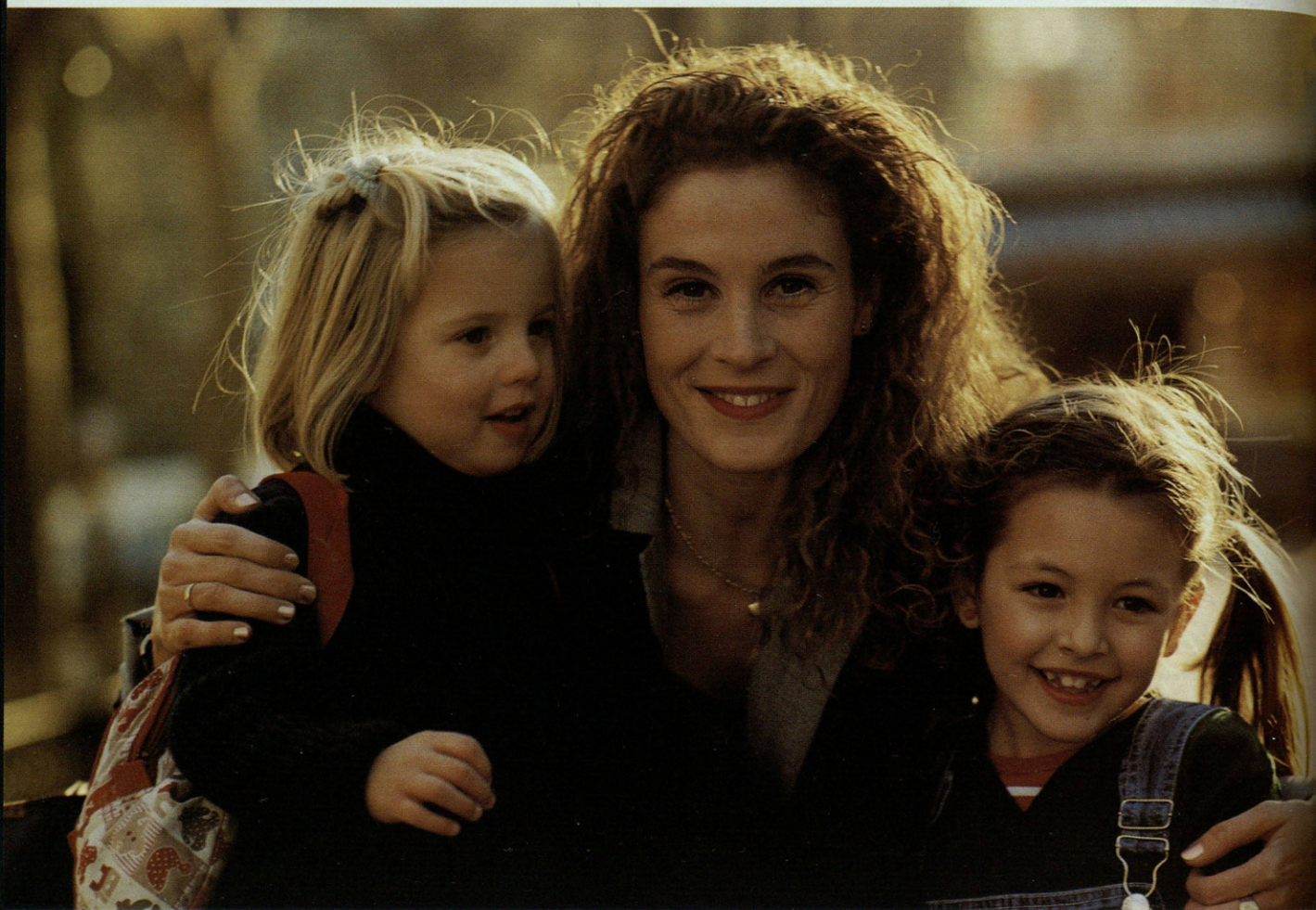
Entitatea				
-----------	--	--	--	--

Sukurtsala				
------------	--	--	--	--

K.D.

Kontu zenbakia									
----------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**Atzo baino gehiago maite
badituzu gaur,**

pentsatu biharko egunean ere.

Garrantzitsuenak beraiek dira. Ezin zaie ezer falta. Lagun Arok hori lortzen lagundu nahi dizu. Horregatik, beti babestuta egon zaitezten irtenbide guztiak eskaintzen dizkizugu.

Erantzungo dizuen Aseguru bat nahi baduzu, dei edo bisita gaitzazu.
901333435

Grupo Caja Laboral
Euskadiko Kutxa Taldekoa

SEGUROS LAGUN ARO
ASEGURUAK

Erantzuten duen aseguru

Etxea · Istripuak · Bizitza · Automobila